

Lahden kaupungin aluepalveluohjelma

14.9.2026 Aluepalvelutoimikunta

Sisällys

Tiivistelmä	3
1 Johdanto	5
1.1 Aluepalveluohjelman tavoitteet.....	5
1.2 Aluepalveluohjelman rajausta ja suhde muuhun päätöksentekoon	6
2 Aluepalveluohjelman lähtökohdat ja taustat.....	7
2.1 Väestönkehitys ja palvelutarpeiden muutokset.....	7
2.2 Alueellinen eriytyminen Lahdessa.....	12
2.2.1 Kaupungin nykyiset toimet eriytymisen ehkäisemiseksi.....	14
2.3 Alueellisia palveluita ohjaavat aiemmat selvitykset ja päätökset	19
3 Lahden kaupungin nykyinen palveluverkko suuralueittain	21
3.1 Keskustan suuralue	22
3.2 Mukkulan suuralue	25
3.3 Kivimaa-Kiveriö-Joutjärven suuralue.....	27
3.4 Ahtialan suuralue	29
3.5 Kolava-Kujalan suuralue.....	32
3.6 Launeen suuralue	33
3.7 Kärpäsensuuralue.....	37
3.8 Jalkarannan suuralue	39
3.9 Nastolan suuralue: pohjoinen	40
3.10 Nastolan suuralue: etelä.....	41
4 Poliittikatavoitteet eriytymisen ehkäisemiseksi	45

5	Palveluverkon muutokset.....	55
5.1	Palveluverkkomuutosten talousvaikutukset ja vaikutukset investointiohjelmaan	70
6	Toimeenpanon seuranta ja jatkotyöskentely.....	72
6.1	Ohjelman toimeenpanon seuranta	72
6.2	Aluepalveluohjelmatyö jatkossa	72
7	Toimikunnan työskentely ja osallistaminen.....	73
7.1	Toimikunnan työskentely	73
7.2	Osallistaminen	74
7.3	Viestintä ja tiedottaminen.....	76
8	Liitteet	78
	Liite 1. Koko kaupungin kartat.....	79
	Liite 2. Alueittaiset väestösuunnitteet	81
	Liite 3. Alueittaiset palvelukartat vuonna 2026 ja 2040	87
	Liite 4. Alustava investointiaikataulu suunniteltujen kohteiden osalta	108
	Liite 5. Tiivistelmä lausunnoista.....	109

Tiivistelmä

Lahden aluepalveluohjelma linjaa kaupungin palveluverkon, alueiden kehittämisen, eriytymisen torjunnan ja keskeiset investointitarpeet vuoteen 2040 asti. Ohjelman tavoitteena on mahdollistaa eri kaupunginosien yhdenvertainen kehitys, ehkäistä alueellista ja sosiaalista eriytymistä sekä vahvistaa kaupungin elinvoimaa, vetovoimaa ja turvallisuutta. Ohjelma toimii strategisena suuntaviivana palveluverkon, investointien ja aluekehittämisen valmistelussa.

Aluepalveluohjelman tarkoituksena on turvata laadukkaat ja saavutettavat palvelut kaikille lahtelaisille myös pitkällä aikavälillä. Vaikka lasten ja nuorten määrän ennustetaan vähenevän vuoteen 2040 mennessä, ohjelmassa varaudutaan samalla kaupungin kasvuun ja toimintaympäristön muutoksiin. Palveluverkkoa sopeutetaan hallitusti, mutta palvelukapasiteettia ei vähennetä suoraviivaisesti väestöennusteiden edellyttämässä suhteessa. Ohjelma luo mahdollisuuksia kasvuun, alueiden elinvoiman vahvistumiseen ja laadukkaisiin palveluihin tulevaisuudessa.

Ohjelman keskeisiä lähtökohtia ovat väestörakenteen muutokset, palvelutarpeiden kehitys sekä alueellisen eriytymisen ehkäiseminen. Lasten ja nuorten määrän väheneminen, ikääntyneiden määrän kasvu ja alueiden eriytyvät kehityspolut edellyttävät ennakoivaa, tietoon perustuvaa palveluverkon suunnittelua.

Ohjelman tavoitteita toteutetaan viiden politiikkalinjauksen kautta:

- Vahvistamme oppimista ja harrastamisen mahdollisuuksia.
- Turvaamme peruspalvelujen saavutettavuuden ja kohdennamme resursseja vaikuttavasti.
- Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.
- Uudistamme asuinympäristöjä.
- Johdamme segregaaion ehkäisyä ja lieventämistä ennakoivasti ja tietoon perustuen.

Ohjelmassa esitetään 14 palveluverkon muutosta ja kolme jatkoselvitettävää palveluverkkokokohdetta. Keskeisiä uudistuksia ovat Mukkulan monitoimitalon toteuttaminen, useiden päiväkotij- ja koulukohteiden uudistaminen sekä palveluverkon hallittu tiivistäminen alueilla, joilla lapsimäärät vähenevät tai rakennusten kunto sitä edellyttää. Samalla varaudutaan palveluiden laadun, saavutettavuuden ja alueiden elinvoiman turvaamiseen pitkällä aikavälillä.

Aluepalveluohjelma sisältää sekä palveluverkon tiivistämistä että merkittäviä investointeja. Investointien tavoitteena on turvata terveelliset, turvalliset ja toimivat tilat palveluille vuosikymmeniksi eteenpäin sekä tukea alueiden vetovoimaa ja elinvoimaa. Ohjelman valmistelussa on huomioitu valtuustosopimuksen 2025-2029 mukainen investointikatto. Investointien lopullinen ajoitus sekä toteutus ratkaistaan osana kaupungin investointiohjelmaa ja taloussuunnittelua.

Ohjelma ei sisällä yksittäisten hankkeiden lopullisia päätöksiä, vaan muodostaa yhteisen strategisen suunnan kaupungin palveluverkon ja alueiden kehittämiseksi. Yksittäisistä investoinneista, palvelupisteistä ja hankkeista päätetään erikseen toimivaltaisissa toimielimissä vaikutusten arviointien ja yksityiskohtaisen jatkovalmistelun perusteella. Ohjelman toteutumista seurataan säännöllisesti ja sen ajantasaisuutta arvioidaan valtuustokausittain.

1 Johdanto

Aluepalveluohjelman lähtökohtana ovat valtuustopöytäkirjan linjaus laatia Lahden kaupungille aluepalveluohjelma monipuolisen, turvallisen ja vetovoimaisen kaupungin kehittämiseksi sekä eri kaupunginosien yhdenvertaisen kohtelun ja kehityksen varmistamiseksi sekä segregaaation ehkäisemiseksi.

Kaupunginhallitus päätti elokuussa 2025 käynnistää aluepalveluohjelman valmistelun, perustaa aluepalvelutoimikunnan ohjaamaan aluepalveluohjelman valmistelua sekä nimetä toimikunnan jäsenet ja varajäsenet. Toimikunnan työ päättyy, kun valtuusto on hyväksynyt aluepalveluohjelman.

Aluepalvelutoimikunnan työskentely perustui laajaan tietopohjaan, asiantuntijakuulemisiin, alue- ja palveluverkkotarkasteluihin sekä osallistavaan valmisteluun. Toimikunnan kokoonpano ja työskentelyn tarkempi kuvaus esitetään kohdassa 7.1.

1.1 Aluepalveluohjelman tavoitteet

Kaupunginhallituksen päätöksessä aluepalveluohjelman tavoitteeksi asetettiin monipuolisen, turvallisen ja vetovoimaisen kaupungin kehittäminen, eri kaupunginosien tasapuolinen kohtelu, kehityksen varmistaminen ja segregaaation ehkäiseminen. Toimikunnan tehtäväksi annettiin poikkihallinnollisen palveluverkkotarkastelun tekeminen kaikista kaupungin palvelupisteistä. Ohjelma ohjaa kaupungin investointiohjelmia ja eri palvelualueiden palveluverkon kehittämistä vuodesta 2027 alkaen. Ohjelman politiikka- ja palveluverkkomuutosten tavoitevuosi on 2040.

Aluepalveluohjelma edistää useita Lahden kaupungin strategian tavoitteita ja erityisesti seuraavia:

- Puramme segregatiota. Lisäämme kokonaisturvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa yhdessä kumppaneiden kanssa.
- Rakennamme inspiroivaa, kestäväää ja saavutettavaa kaupunkia. Keskusta sekä asuinalueet ovat eläviä ja viihtyisiä.
- Olemme osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjät. Annamme lahtelaisille valtaa ja vastuuta kehittää omaa asuin ympäristöään.
- Perustamme tulevaisuuden tasapainoisen talouden ja kestävä kasvun varaan.
- Tuemme lapsiperheitä ja annamme eväät elämänmittaiselle oppimis- ja kasvupolulle aina lapsuudesta vanhuuteen.

Aluepalveluohjelma ohjaa ja vaikuttaa erityisesti:

- palveluverkkolinjauksiin,
- investointiohjelmien ja hankesuunnittelun ajoitukseen ja painotuksiin,
- periaatteisiin, joilla palveluja, tiloja ja erilaisia toimintamalleja kehitetään eri alueilla sekä
- keskeisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi, lieventämiseksi ja purkamiseksi.

Aluepalveluohjelmaa hyödynnetään jatkossa:

- päätöksenteon ohjaavana asiakirjana,
- palveluverkon ja investointien valmistelun yhteisenä viitekehyksenä sekä
- tulkinta- ja keskustelupohjana, kun eri alueiden tarpeita ja ratkaisuja tarkastellaan kokonaisuutena.

Palvelujen järjestämisessä hyödynnetään tarkoituksenmukaisella tavalla kaupungin oman palvelutuotannon rinnalla yritysten, yksityisten palveluntuottajien, järjestöjen ja muiden kumppaneiden palveluja. Tavoitteena on palvelujen hyvä saavutettavuus, joustavuus, laatu ja kustannustehokkuus.

1.2 Aluepalveluohjelman raja- ja suhde muuhun päätöksentekoon

Aluepalveluohjelma on strateginen ja ohjaava asiakirja. Se määrittää yhteiset poliittiset linjaukset kaupungin palveluverkon ja palvelujen kehittämiselle sekä muodostaa kokonaiskuvan kaupungin eri alueiden pitkän aikavälin kehittämisestä.

Ohjelman tavoitevuosi on 2040. Ohjelman linjaukset ovat periaatetasoisia ja jakautuvat ajallisesti eri vuosille. Ohjelma ei myöskään sisällä yksityiskohtaisia toteutussuunnitelmia, aikatauluja tai kustannusarvioita.

Yksittäisiä palvelupisteitä, investointeja ja hankkeita koskevat päätökset tehdään erikseen toimivaltaisissa toimielimissä. Päätösten valmistelussa hyödynnetään ajantasaista tietoa ja tehdään tarvittavat vaikutusten arvioinnit. Ohjelma ei muuta toimielinten välistä toimivallanjakoa vaan toimii tarvittavan jatkovalmistelun käynnistäjänä ja valmistelun viitekehityksenä.

2 Aluepalveluohjelman lähtökohdat ja taustat

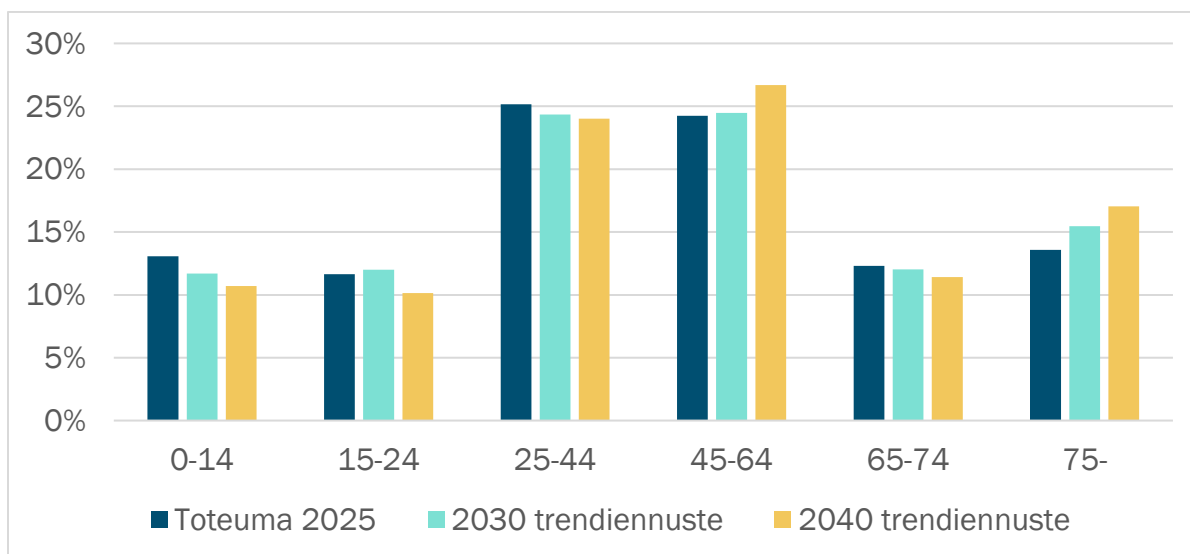
2.1 Väestönkehitys ja palvelutarpeiden muutokset

Lahti on Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki. Vuoden 2025 lopussa kaupungissa oli 121 832 asukasta. Vuosina 2020–2025 väkiluku kasvoi yhteensä 2 009 asukkaalla eli keskimäärin noin 335 asukkaalla (0,3 %) vuodessa. Väestönkasvu on perustunut muuttovoittoon sekä ulkomailta että muualta Suomesta. Lahden väestörakenne muuttuu tulevana vuosina: lasten osuus väestöstä pienenee, kun taas 45–64-vuotiaiden ja yli 75-vuotiaiden osuudet kasvavat.

Vuonna 2025 valmistuneen trendinmukaisen väestöennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden määrä vähenee vuoden 2025 tasosta 1 572 henkilöllä ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 2 239 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Vastaavasti vuoteen 2040 mennessä alle 15-vuotiaiden määrä vähenee Lahdessa 2 679 henkilöllä ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 3 690 henkilöllä. Työikäisten määrä kasvaa vuoteen 2030 mennessä 321 henkilöllä ja vuoteen 2040 mennessä 913 henkilöllä.

Taulukko 1. Väestökehitys ikäryhmittäin trendinmukaisen ennusteen mukaan.

	2025 (toteuma)	2030	2035	2040
Ikäryhmät yhteensä	121 832	122 821	123 514	123 756
0–14-vuotiaat	15 928	14 356	13 565	13 249
15–64-vuotiaat	74 377	74 698	74 915	75 290
Yli 65-vuotiaat	31 527	33 766	35 034	35 217
0–6-vuotiaat	6 435	6 093	5 929	5 906
7–15-vuotiaat	10 840	9 507	8 730	8 352

Kuva 1. Väestön ikäryhmittäiset osuudet vuosina 2025, 2030 ja 2040

Väestönkehitys on keskeinen lähtökohta aluepalveluohjelman valmistelussa. Väestön määrä, ikärakenne ja alueellinen sijoittuminen vaikuttavat siihen, millaisia palveluja eri puolilla kaupunkia tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa.

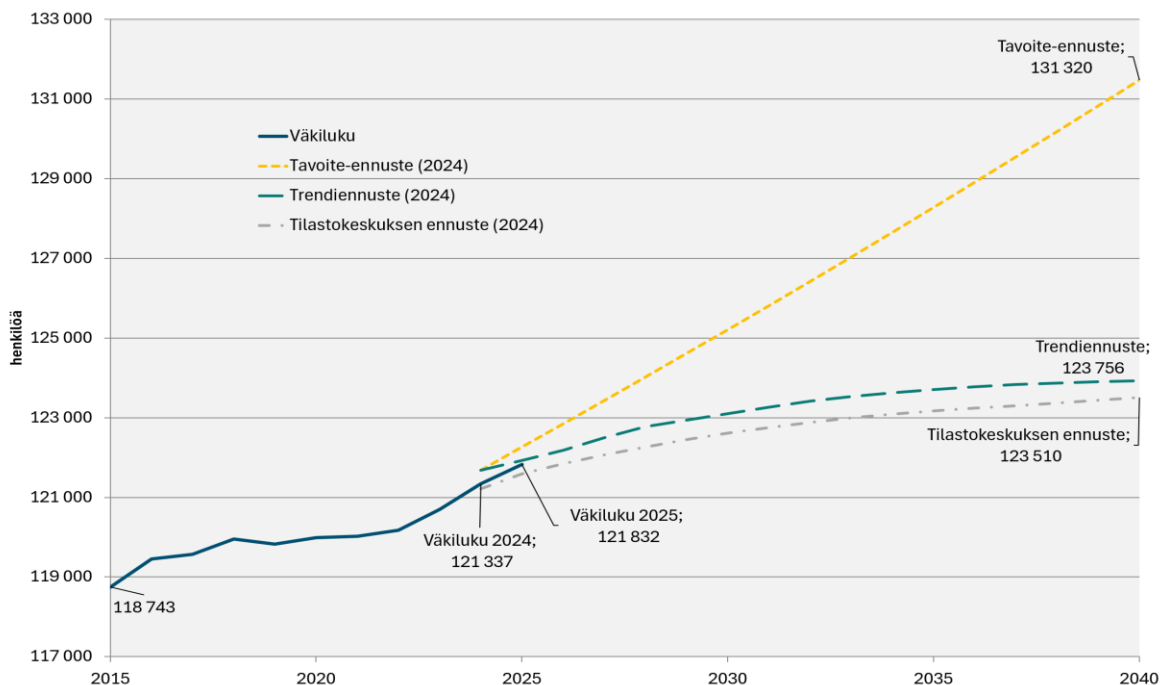
Lahden väestösuunnite 2024–2040 tarkastelee kaupungin ja sen eri alueiden arvioitua väestönkehitystä sekä asuntorakentamista vuoteen 2040 saakka. Väestösuunnitteeseen liittyvät lapsi- ja oppilasennusteet tukevat erityisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkon suunnittelua. Suunnite perustuu paikallisiin väestö- ja rakentamistietoihin sekä arvioihin syntyvyyden, kuolleisuuden ja muuttoliikkeen tulevasta kehityksestä.

Väestösuunnitteessa on laadittu kaksi vaihtoehtoista skenaariota. Trendin mukaisessa skenaariossa Lahden väestön arvioidaan kasvavan hitaasti viime vuosien kehityksen mukaisesti. Strateginen tavoiteskenaario puolestaan perustuu kaupungin tavoittelemaan tätä nopeampaan väestönkasvuun. Aluepalveluohjelman ennusteet ja laskelmat perustuvat trendin mukaiseen skenaarioon. Skenaario ei kuitenkaan perustu pelkästään aiemman väestökehityksen jatkumiseen, vaan siinä on huomioitu myös tiedossa olevia Lahteen kohdistuvia investointeja sekä LUT-yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun arviot opiskelijamäärien kehityksestä.

Aluepalveluohjelman pohjana käytettävä väestösuunnite on suunnittelua tukeva arvio, ei varma kuvaus tulevasta väestönkehityksestä. Väestösuunnite perustuu ennusteohjelmistolla laadittuihin laskelmiin, joiden tulokset riippuvat käytetyistä lähtötiedoista ja tulevaa kehitystä koskevista oletuksista. Erityistä epävarmuutta liittyy rakentamisennusteen toteutumiseen. Talouden ja

rakennusmarkkinoiden epävarmuus voi vähentää, hidastaa tai siirtää asuntotuotantoa sekä vaikuttaa suunniteltujen investointien toteutumiseen. Jos rakentaminen toteutuu arvioitua vähäisempänä tai myöhemmin, myös väestönkasvu ja sen alueellinen kohdentuminen voivat poiketa suunnitteesta arvioidusta. Toteutuvaan väestönkehitykseen vaikuttavat lisäksi kuntien välisen ja kansainvälisen muuttoliikkeen vaihtelut, talouden kehitys, investointien toteutuminen sekä kansainväliset kriisit, kuten Ukrainan sota.

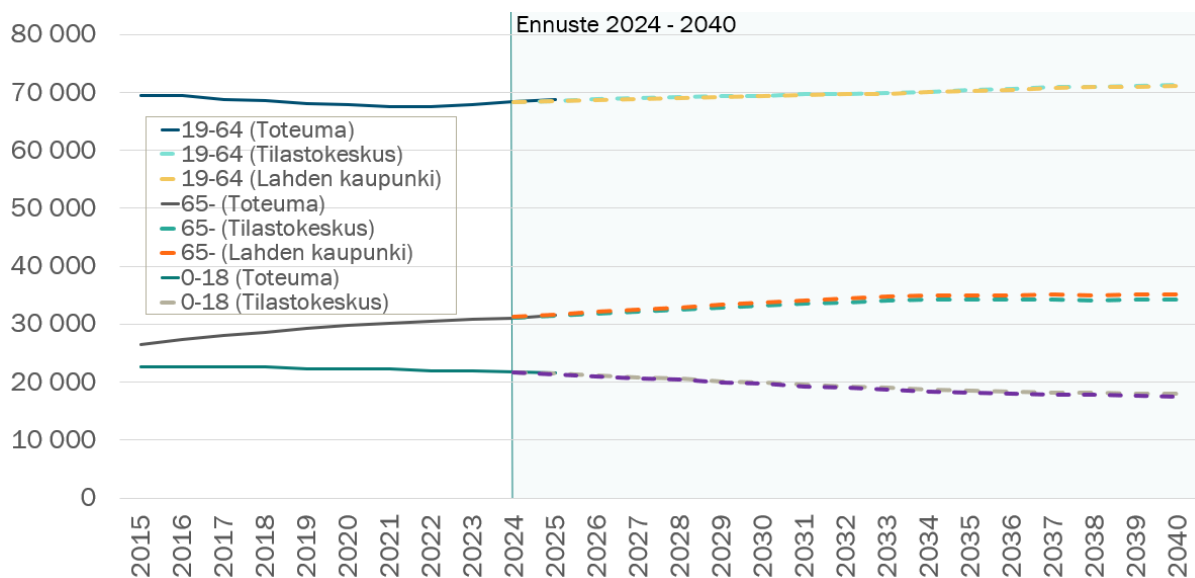
Suunnite kuvaa siten oletusten mukaista väestönkehitystä, ei varmasti toteutuvaa kehitystä. Oletusten toteutumiseen liittyvä epävarmuus kasvaa ennustejakson pidentyessä ja tarkasteltavan alueen pienentyessä. Suunnitteen pohjalta tehtävissä johtopäätöksissä ja palvelutarvearvioissa on siksi huomioitava nämä epävarmuudet. Ohjelman johtopäätöksiä ja tulevia palvelutarpeita koskevia arvioita on siksi tarkasteltava suhteessa näihin epävarmuuksiin ja arvioita on tarvittaessa päivitettävä toteutuvan kehityksen perusteella.

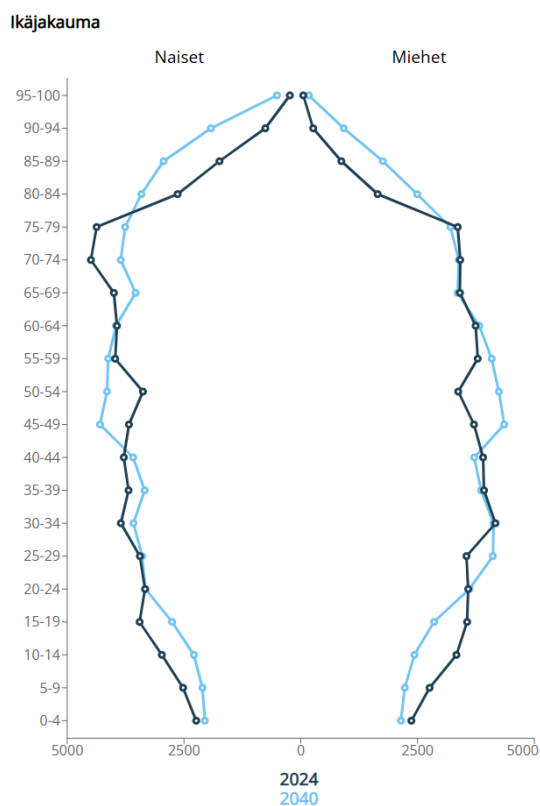
Kuva 2. Lahden kaupungin väkiluvun kehitys eri ennusteissa. Kaupungin trendiennuste ja Tilastokeskuksen ennuste ennakoivat Lahden väkiluvun kasvavan maltillisesti vuoteen 2040 mennessä, kun taas tavoite-ennusteessa kasvu on selvästi voimakkaampaa.

Lahden väestökehitys vuoteen 2040 asti on kokonaisuutena arvioiden maltillista, mutta väestörakenteen muutokset ovat merkittäviä. Väestön arvioidaan kasvavan vuoteen 2040 mennessä vajaalla 2 000 asukkaalla. Kasvu vastaa noin 1,6 prosenttia vuoden 2025 väestömäärästä. Samalla kaupungin väestörakenne muuttuu huomattavasti: lasten ja nuorten

määrä vähenee selvästi, työikäisten määrä kasvaa vain hieman ja ikääntyneiden määrä kasvaa voimakkaasti erityisesti vanhimmissa ikäryhmissä. Liitteessä 1 on esitetty kartoilla nykyisen väestön ja väestösuunnitteen mukaisia muutoksia alueittain.

Kuva 3. Lahden kaupungin ja Tilastokeskuksen ennuste ikäryhmittäin 2024–2040, toteuma 2015–2025

Kuva 4. Ikäjakautuma Lahdessa vuosina 2024 ja 2040. Lahden kaupungin ennuste.

Palveluverkon näkökulmasta yksi merkittävimmistä muutoksista kohdistuu lasten ja nuorten määrään. Alle kouluikäisten määrä vähenee vuodesta 2025 ennusteen mukaan hieman yli 500 lapsella vuoteen 2040 mennessä, kun taas kouluikäisten määrä vähenee alle 2 500 lapsella. Lasten ja nuorten määrän voimakas väheneminen tulee huomioida palveluverkon suunnittelussa, sillä se vaikuttaa päiväkotien, koulujen sekä vapaa-ajan palvelujen tilatarpeisiin ja palveluiden mitoitukseen.

Lasten ja nuorten määrän väheneminen ei ole väliaikainen ilmiö, vaan osa pitkäaikaista väestörakenteen muutosta, joka johtuu pitkään jatkuneesta matalasta syntyvyydestä. Samalla ikääntyneiden ja etenkin vanhimpien ikäryhmien määrä kasvaa voimakkaasti. Yli 74-vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan vuodesta 2025 yli 4 500 ikäihmisellä vuoteen 2040 mennessä. Väestörakenteen muutos lisää ikääntyneille suunnattujen palvelujen, esteettömien asuinympäristöjen ja saavutettavien lähipalvelujen tarvetta. Palvelutarpeiden painotukset muuttuvat vähitellen, mikä tulee huomioida palveluverkon, asumisen ja kaupunkirakenteen pitkäjänteisessä kehittämisessä.

Lahden ennakoitu väestökehitys on pääpiirteissään yhdenmukainen Suomessa ja laajemmin länsimaissa havaitun väestökehityksen kanssa. Matala syntyvyys, väestön ikääntyminen ja väestöllisen huoltosuhteen heikkeneminen ovat pitkäkestoisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat kuntien palvelutarpeisiin, talouteen ja investointien suunnitteluun.

Väestönkehitys näkyy myös alueellisesti hyvin epätasaisena. Väestönkasvu ja rakentaminen keskittyvät erityisesti keskustaan sekä muutamille kasvaville alueille, kuten Launeen, Kolava-Kujalan ja Kivimaa–Kiveriö–Joutjärven suuralueille. Samalla useat alueet menettävät väestöä ja erityisesti lapsiperheitä. Alueiden väliset erot kasvavat ikärakenteen, koulutustason, asumisen, tulojen ja väestörakenteen osalta. Kehitys vahvistaa alueellista eriytymistä eli segregaatiota, mikä korostaa pitkäjänteisen palveluverkon, asumisen ja kaupunkikehittämisen merkitystä tulevana vuosina.

Väestöennusteet muodostavat keskeisen lähtökohdan palveluverkon suunnittelulle, mutta ne ovat aina käytettävissä olevaan tietoon ja oletuksiin perustuvia arvioita tulevasta kehityksestä. Aluepalveluohjelmassa palveluverkkoa ei pyritä mitoittamaan mahdollisimman pieneksi ennustetun väestökehityksen perusteella, vaan suunnittelussa huomioidaan myös tarve turvata riittävä kapasiteetti alueiden kasvun, muuttoliikkeen ja tulevan kehityksen mahdollistamiseksi.

Palveluverkon ja alueiden kehittämisessä huomioidaan tasapainoisesti eri elämänvaiheet. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäksi varaudutaan väestön ikääntymiseen vahvistamalla ikääntyneiden mahdollisuuksia itsenäiseen arkeen, liikkumiseen, osallistumiseen, yhteisöllisyyteen ja lähipalvelujen saavutettavuuteen.

2.2 Alueellinen eriytyminen Lahdessa

Segregaatio tarkoittaa asuinalueiden ja väestöryhmien eriytymistä, jossa erot esimerkiksi tulotasossa, koulutuksessa, työllisyydessä ja hyvinvoinnissa kasautuvat alueellisesti ja heijastuvat palvelutarpeisiin, lasten ja nuorten kasvu- ja oppimisympäristöihin sekä asuinalueiden kehittymiseen. Segregaatio ei synny yksittäisestä päätöksestä eikä ratkea yhden toimialan keinoin, vaan kasautuu ajan myötä useiden päätösten ja kehityskulkujen yhteisvaikutuksena. Lasten ja nuorten näkökulmasta segregaatio on erityisen merkittävä ilmiö, koska heidän arkensa rakentuu pitkälti kodin, päiväkodin, koulun, harrastusten ja kaverisuhteiden ympärille (Oittinen, R. (2025). Nuorten eriytyvät arkitodellisuudet: Etnografinen tutkimus nuorten arjen eriytymisestä asumisessa, koulussa ja vapaa-ajan aktiviteeteissa. Helsingin yliopisto.) Tutkimusten mukaan lasten alueellinen eriytyminen on usein aikuisten eriytymistä voimakkaampaa, ja sillä voi olla vaikutuksia oppimiseen, hyvinvointiin, tulevaisuuden odotuksiin ja osallisuuden kokemuksiin. Eriytymisen vaikutukset voivat kasautua lapsen arjen eri ympäristöihin, minkä vuoksi niiden ehkäiseminen edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä kasvatuksen ja koulutuksen, nuorisotyön, palveluverkkosuunnittelun, asuntopolitiikan ja kaupunkisuunnittelun välillä.

Lahdessa on useita alueellisen eriytymisen riskiä lisääviä sosioekonomisia taustatekijöitä (kuva 5). Aukkaiden mediaanitulot ja korkeakoulutettujen osuus ovat vertailukaupunkeihin nähden melko matalia, ja työttömien työnhakijoiden osuus on vertailun korkein. Vieraskielisten osuus puolestaan on lähellä koko maan tasoa eikä siten poikkea valtakunnallisesta tilanteesta merkittävästi. Kaupunkitason tunnusluvut eivät kuitenkaan osoita, miten nämä tekijät jakautuvat Lahden sisällä tai ovatko ne keskittyneet samoille alueille. Kaupunkitason vertailu ei näin ollen kuvaa kaupungin sisäistä segregaatiota, mutta se antaa taustatietoa niistä rakenteellisista tekijöistä, joihin alueellinen eriytyminen voi Lahdessa liittyä.

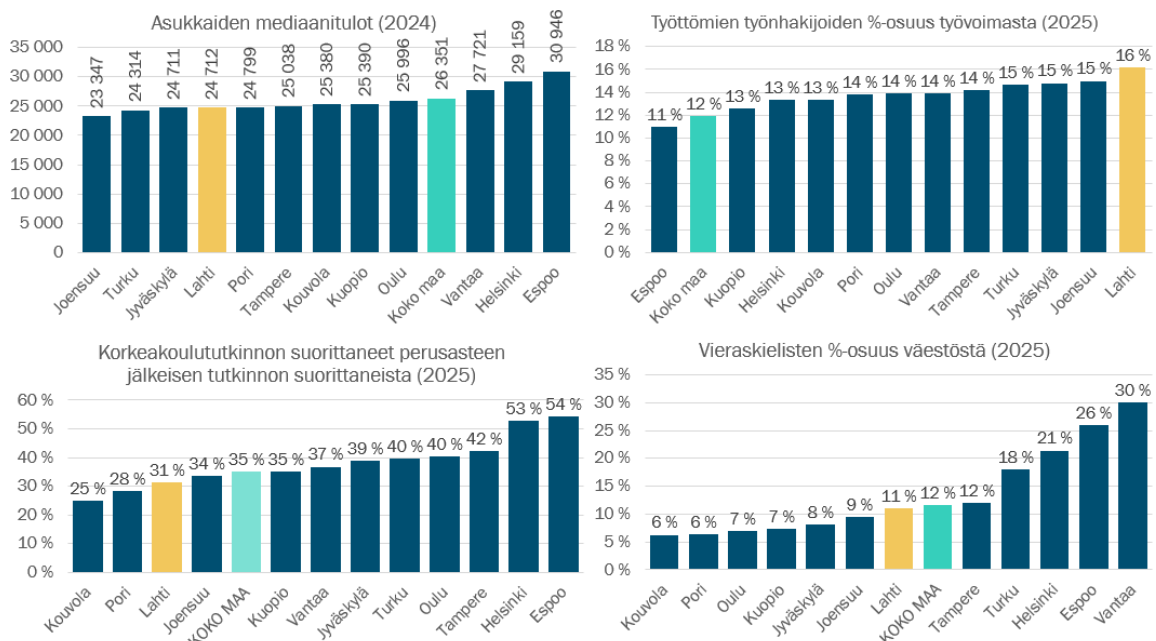
Lahden kaupungin yleiskaava 2035 -työn yhteydessä on tehty asuinalueiden sosioekonomista tarkastelua hyödyntäen kolmesta muuttujasta (korkeakoulutettujen osuus, työttömien osuus ja aukkaiden mediaanitulot) muodostettua summaindeksiä kartalla. Kuvassa 6 on esitetty vuoden

2024 tietoihin perustuva sosioekonominen tarkastelu jakaen summaindeksi kolmeen yhtä suureen ryhmään. Jos indeksin arvo ylittää sadan, alue on sosioekonomisesti kaupungin keskitasoa parempi, ja vastaavasti alle sadan jäävillä alueilla sosioekonominen rakenne on kaupungin keskitasoa huonompi.

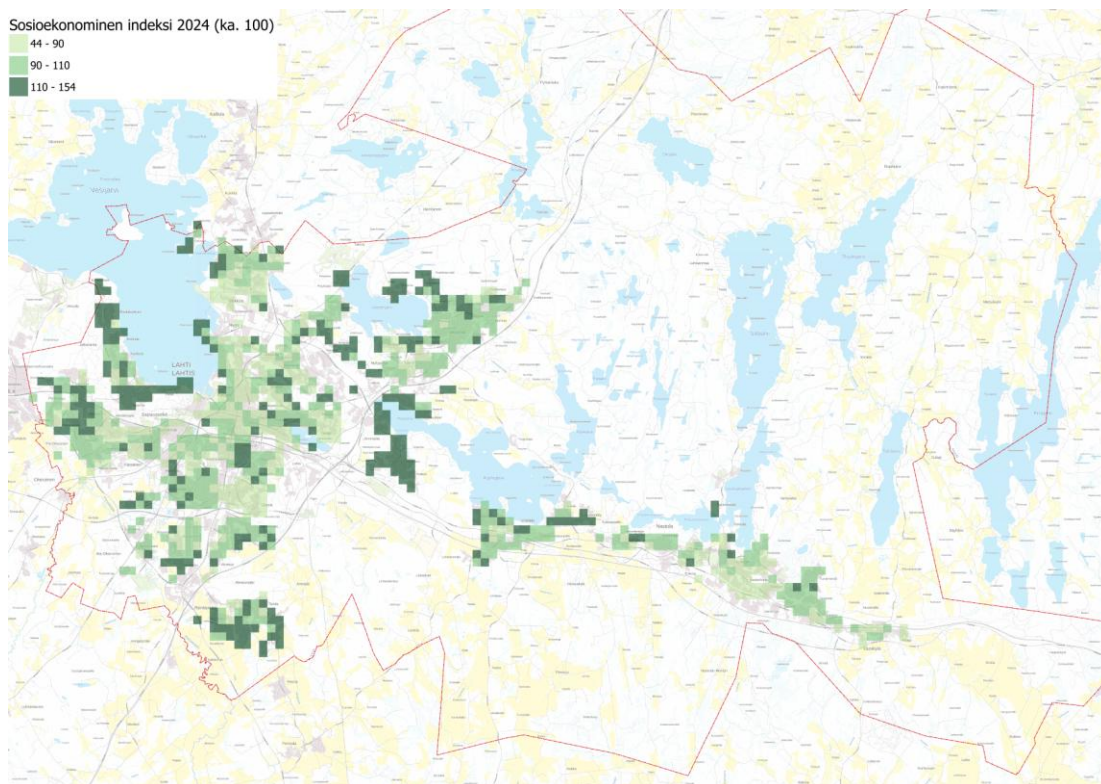
Aineiston mukaan Lahdessa sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevat asuinalueet näyttävät painottuvan erityisesti kerrostalovaltaisiin, pääosin 1960–1970-luvuilla rakennettuihin lähiöihin, joissa vuokra-asumisen osuus on suhteellisen suuri. Sosioekonomisesti paremmin pärjäävät asuinalueet ovat puolestaan useammin pientalovaltaisia. Erityisesti 2000-luvulla rakennetuilla uudemmilla pientaloalueilla väestön sosioekonominen tilanne on keskimäärin muita alueita vahvempi. Aineisto osin mukailee myös sitä, miten erityisesti ikääntynein väestönosa kaupungissa sijoittuu, koska Lahdessa on paljon ikääntyneitä, joilla on pienet tulot ja matala koulutustaso.

Tarkastelussa heikompiosaisten asuinalueiden alueellisten kasaumien voidaan havaita osittain vahvistuneen tai laajentuneen viimeisen reilun kahdenkymmenen vuoden aikana, joskin kehitys ei ole yksiselitteistä ja vaihtelee alueittain.

Alueellista eriytymistä voi tarkastella yleispiirteisemmällä tasolla myös postinumeroalueittain Diakonia-ammattikorkeakoulun avoimesta [karttasovelluksesta](#).

Kuva 5. Alueelliseen eriytymiseen liittyvät taustatekijät kaupunkivertailussa.

Kuva 6. Alueelliset erot Lahden sosioekonomisessa rakenteessa 250 m x 250 m ruuduissa vuonna 2024. Summaindeksi on jaettu kolmeen yhtä suureen ryhmään. Ruututiedot: Tilastokeskus 2025. Analyysi kattaa vain ne tilastoruudut, joissa on vähintään 10 asutuskuntaa.

2.2.1 Kaupungin nykyiset toimet eriytymisen ehkäisemiseksi

Asuinalueiden eriytymisen ehkäisy on yksi keskeinen teema Lahden kaupungin voimassa olevissa maa- ja asuntopoliittisissa linjauksissa, jotka hyväksyttiin Lahden kaupunginvaltuustossa 4.9.2023 (§73). Asuntopoliitiikan osalta eriytymistä pyritään ehkäisemään osallistumalla valtakunnallisiin lähiöohjelmiin, hallintamuotojakauman ohjaamisella, purkavaan uudistamiseen kannustamalla sekä kansalliseen keskusteluun ja kehittämistyöhön osallistumalla. Lähiöohjelmia ei kuulunut nykyisen hallitusohjelman tavoitteisiin. Lisäksi valtiontukeman asuntotuotannon myöntövaltuutusta supistettiin merkittävästi ja asumisoikeusasuntojen uudistuotanto lakkautettiin. Nämä toimenpiteet ovat merkittävästi vähentäneet Lahden kaupungin käytössä olevaa keinovalikoimaa asuntotuotannon ohjaamiseksi. Lisäksi rakennusalan laskusuhdanne ja heikko väestönkasvu eivät tue eriytymisongelman ratkaisemista asuntopoliitiikan keinoin tässä ajassa. Lahden Talot ovat toteuttaneet tai suunnittelevat toteuttavansa purkavan uudistamisen hankkeita, joiden tarkoituksena on uudistaa asutuskantaa ja lisätä alueen elinvoimaa ilman että valtion tukeman asutuskannan osuus alueilla kasvaa.

Lahden kaupunki osallistuu aktiivisesti kansallisen Segregaation torjuminen -ohjelman valmisteluun kaupungin edustajan kautta ohjelman sihteeristössä (26.1.2026-31.12.2027). Ohjelman tavoitteena on vähentää segregaatiota ja sen vaikutuksia kaupungeissa sekä vahvistaa tietoon perustuvaa yhteistyötä valtion, kaupunkien ja muiden toimijoiden välillä. Lahti tekee asiassa aktiivista edunvalvontaa ja osallistuu ratkaisujen kehittämiseen varmistaakseen, että kaupunkien näkökulmat ja tarpeet huomioidaan valtakunnallisessa valmistelussa.

Lahden kaupungissa tehdään eriytymisen ennaltaehkäisyyn, hillintään ja purkamiseen tähtääviä toimenpiteitä osana eri palveluita. Seuraavaksi on listattu kaupungin nykyistä toimintaa alueellisen ja sosiaalisen eriytymisen ehkäisemiseksi.

Nuorisopalveluiden toiminta

- Nuorisopalveluiden toiminta lähes kokonaisuudessaan segregaation ehkäisyä laajasta näkökulmasta.
- Osallistuja- ja kävijämäärä n. 280 000 vuosittain / n. 1000 nuorta per toimintapäivä. Lähes kaikki palvelut maksuttomia. Asiakastyytyväisyys 4,5 (1–5).
- Nuorten tukipalveluissa yli 1000 nuorta saa vuosittain pitkäkestoista kokonaisvaltaista tukea vaikeisiin tai haastaviin elämäntilanteisiin (esim. työttömyys, kouluttamattomuus, psykososiaaliset ongelmat ja haasteet, toimeentulovaikeudet, asunnottomuus, päihde- ja mielenterveysongelmat, yksinäisyys).
 - Käytettyinä tukimuotoina ovat oppivelvollisuuden tuki, ohjaus ja valvonta, etsivä nuorisotyö, Domino, työ- ja valmennuspalvelut, jengi- ja jalkautuva työ, katusovittelua).
- Harrastamisen Lahden mallin ja kouluissa tapahtuvan kerhotoiminnan kautta yli 4000 lasta ja nuorta saa vuosittain mahdollisuuden maksuttomaan säännölliseen harrastustoimintaan. Etsivän harrastustoiminnan avulla 1200 nuorta saa yksilöllistä ohjausta harrastuksiin (esim. kaikki 7. -luokkalaiset haastatellaan henkilökohtaisesti).
- Koulunuorisotyötä kaikilla yläkouluilla sekä ala-asteelta yläasteelle siirtymisen nivelvaiheessa.
- Alueellista nuorisotilatoimintaa ja hyvinvointityötä 7 alueella + liikkuva nuorisotila/auto, pelitila, kauppakeskus nuorisotila, leirikeskus.
- Monikulttuurista nuorisotyötä ja kansalaistoiminnan ja kotoutumisen tukea monikulttuurikeskus Multi-Cultissa.
- Nuorten omaehtoisen toiminnan mahdollistamista ja tukemista kulttuurisen nuorisotyön, osallisuustoiminnan ja nuorisovaltuuston kautta. Kasvatukselliset tapahtumat (päihteet, väkivallan ehkäisy, vanhempien tuki yms.).
- Monialaista muuta yhteistyötä (hyvinvointialue, koulut ja oppilaitokset, poliisi, työllisyyspalvelut, 3. sektori yms.).

Varhaiskasvatuksen toiminta

- **Palveluverkon alueellinen saatavuus ja riittävyys**
 - Jokaisella alueella kunnallisia ja yksityisiä päiväkoteja sekä perhepäivähoitoa.
 - Varhaiskasvatusmaksuja alennettu lainsäädännöllä (Lahdessa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa 65 % maksuttomia).
 - Palveluseteliä käyttävistä 51 % maksuttomia (yksityinen palveluntuottaja voi kuitenkin periä omavastuuosuutta enintään 75 €/kk).
 - Osallistuminen varhaiskasvatukseen kasvanut: v. 2020: 73 %, v. 2025: 78 %.
- **Avoin päiväkot**
 - Toimii maksuttomana matalan kynnyksen palveluna lapsille ja huoltajille kahdessa toimipisteessä: Launeen Perhepuisto ja Loviisanpässin puisto keskustassa.
 - Yhteistyö sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa.
- **Lasten ja nuorten hyvinvointityö**
 - Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö, varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman perusteet.
 - Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki – kärkihjelman toimintasuunnitelman sekä Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 toimenpiteiden toteuttaminen.
 - Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveystalvelujen sekä perusopetus- ja nuorisotalvelujen kanssa.
- **Lasten tuen tarpeisiin vastaaminen varhaiskasvatuksessa**
 - Lainsäädännön ja varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien perusteiden mukaiset tukitoimet.
 - Erityisopetus, avustajat, ryhmien pienentäminen oppilashuolto esiopetuksessa, moniammatillinen yhteistyö.
 - Valtakunnallista tasa-arvo -hankerahoitus.
- **Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten tukeminen**
 - Alueelliset suomi toisena kielenä (S2) -opettajat.
 - Kieliavustajat.
 - Tulkkauspalvelut.
 - Päiväkotikohtaiset yhteyshenkilöt.
 - Valtakunnallista tasa-arvo -hankerahaa.
- **Keskitetty palveluohjaus**
 - Alentaa kynnystä hakeutua varhaiskasvatuksen palveluihin.

Perusopetuksen toiminta

- Keskitetystä erityisopetuksesta siirtyminen kohti inklusiivista toimintakulttuuria. Vammaisopetuksessa neljä erillistä yksikköä.
- Tuki järjestetään lähtökohtaisesti omassa lähikoulussa.

- Laajennettu A2-kielitarjonta kaikkiin kouluihin.
- Lähikoulu osoitetaan mahdollisimman läheltä omaa asuinalueetta.
- Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa valtion erityisavustusta kohdennettu sosioekonomisesti heikommilla alueilla sijaitseville kouluille.
- Koulukohtaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.
- Maahanmuuttotauksia koulutulokkaita on ohjattu perusopetuksessa inklusiiviseen valmistavaan opetukseen. Toiminta laajenemassa koko kaupunkiin syksyllä 2026.
- Oppiaineisiin tehdyt muutokset esim. Arjen taidot (7.vl) ja toinen yhteinen katsomusaineen tunti (3.vl).
- Systemaattinen tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen.
- Koulusovitteluhanke, Verso-, KiVa Koulu- ja Resto-toimintatavat.
- Kulttuuritulkki-toiminta.
- Icehearts-toiminta.

Lukiokoulutuksen toiminta

- Seurataan poissaoloja järjestelmällisesti ja puututaan niihin varhain.
- Vahvistetaan opiskelijoiden sitoutumista opintoihin sekä vastuuta omasta opiskelusta ja opintojen etenemisestä.
- Tuetaan opiskelijoiden hyvinvointia yhteisöllisen opiskeluhoollon keinoin ja vahvistetaan arjen rakenteita, jotka tukevat opiskelua, toimintakykyä ja lukioyhteisöön kuulumista.
- Kannustetaan opiskelijoita aktiiviseen osallistumiseen, vaikuttamiseen ja vastuun kantamiseen opiskelijakuntatoiminnassa ja muussa lukioyhteisön toiminnassa.
- Vahvistetaan mielen hyvinvointia, turvallisuutta, hyviä käytöstapoja, vuorovaikutustaitoja ja työrauhaa tukevia toimintamalleja.
- Edistetään yhdenvertaisia mahdollisuuksia, tasa-arvoista kohtelua ja jokaisen oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön yhteisten sääntöjen ja velvollisuuksien pohjalta.
- Tehdään yhteistyötä nuorisopalveluiden, hyvinvointialueen, kotien ja muiden toimijoiden kanssa opiskelijoiden koulutuspolkujen jatkuvuuden ja opintojen loppuun saattamisen tukemiseksi.

Wellamo-opiston toiminta

- Järjestetään suomen kielen ja muiden kielten opetusta kotoutumisen ja osallisuuden tukemiseksi.
- Toteutetaan digitaitoja vahvistavaa koulutusta eri-ikäisille asukkaille.
- Tarjotaan matalan kynnyksen harrastus-, kulttuuri- ja taideopintoja eri puolilla kaupunkia.
- Toteutetaan ikäopastoimintaa kyselyillä ikääntyneiden osallisuuden ja vertaistuen vahvistamiseksi.
- Järjestetään Olohuonetoimintaa yksinäisyyden vähentämiseksi ja yhteisöllisyyden lisäämiseksi.

- Toteutetaan Jaa hyvää -toimintaa yhteistyössä eri yhteisöjen ja toimijoiden kanssa.
- Tuetaan aikuisten osaamis- ja koulutusvalmiuksia yhteistyössä työllisyyspalveluiden, Salpauksen ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.
- Tuetaan kaikenikäisten liikunnallista elämäntapaa.
- Järjestetään kulttuuritapahtumia ja esiintymismahdollisuuksia asukkaille.

Kirjastopalveluiden toiminta

- Vahvistetaan kaikenikäisten lahtelaisten lukutaitoa ja lukuintoa. Kirjasto on mukana yhtenä toimijana perusopetuksen koordinoimassa Lahes lukukunnossa-koko Lahti lukee 2035-hankkeessa luomassa Lahden kaupungille yhteistä lukutaitosuunnitelmaa.
- Tarjotaan digiopastusta ja digitukea digitaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä järjestetään ajankohtaisia tietoiskuja monilukutaitoon liittyen.
- Kehitetään kirjastojen palveluita huomioiden eri kieliryhmät mm. järjestämällä tapahtumia, ryhmäkäynnein sekä tarjoamalla aineistoa eri kielillä. Kirjaston viestinnässä pyrimme selkokielisyyteen.
- Kirjaston kaikki tapahtumat ovat maksuttomia ja niitä järjestetään eri kaupunginosissa.
- Toteutetaan laadukasta mediakasvatusta ja tehdään aktiivista yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Kirjasto tarjoaa kirjavinkkaus- ja mediakasvatuspaketteja sekä on mukana kaupungin kulttuurikasvatusohjelmassa.
- Mahdollistetaan maksutta järjestöjen, yhteisöjen ja asukkaiden toiminta sekä omat tapahtumat kirjastojen tiloissa. Kirjasto tarjoaa turvallisen tilan lapsille ja nuorille koulupäivän jälkeiseen ajanviettoon.

Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminta

- Sosioekonominen tarkastelu laadittu koko kaupunkiin Lahden kaupungin yleiskaava 2035 -työn yhteydessä.
- Lahden yleiskaavan 2035 alueellisissa suunnitteluohjeissa asetettu tavoitteita kolmelle heikoimmalle alueelle sekä yhdelle paremmalle alueelle. Näin tietoa on helppo hyödyntää tarkemmassa suunnittelussa.
 - Mukkula, Liipola, Nastonharju: ”Alueella on edistettävä alueen arvokkaita ominaispiirteitä vaalivaa täydennysrakentamista ja kiinnitettävä erityistä huomiota asuntojen talotyyppi-, hallintamuoto- ja huoneistotyyppijakaumaan ja lähipalvelutarjontaan.”
 - Karisto: ”Alueella on tavoiteltava monipuolista asuinrakentamista ja kiinnitettävä erityistä huomiota asuntojen hallintamuoto- ja huoneistotyyppijakaumaan.”
 - Tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi palveluverkon suunnittelussa.
- Asunto- ja maapoliittiset linjaukset
- Viljelypalstavuokrauspalvelun kehittäminen

Osallisuutta ja hyvinvointia vahvistava kaupungin toiminta

- Toteutetaan osallistuvaa budjetointia (OSBU) asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien vahvistamiseksi.
- Ylläpidetään ja kehitetään kumppanuuspöytien toimintaa alueiden kehittämisen tukena
- Vanhus- ja vammaisneuvostojen asiantuntemusta hyödynnetään asuinalueiden eriytymisen ehkäisyssä sekä palvelujen ja osallistumismahdollisuuksien yhdenvertaisuuden vahvistamisessa.
- Kehitetään ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä.
- Omalahti-alusta toimii kaupungin digitaalisena osallistumis- ja vuorovaikutusalustana, jonka kautta asukkaat voivat osallistua kyselyihin ja kaupungin palveluiden ja asuinalueiden kehittämiseen.
- Tuetaan kohtaamispaikkojen, vapaaehtoistoiminnan ja yhteisöllisten toimintamuotojen kehittämistä yksinäisyyden vähentämiseksi ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi.
- Edistetään arjen turvallisuutta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä osana kaupungin hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen työtä ja maakunnallisia hyvinvoinnin edistämisen painopisteitä.
- Toteutetaan hyvinvointia ja osallisuutta vahvistavaa yhteistyötä järjestöjen, hyvinvointialueen, oppilaitosten ja muiden kumppaneiden kanssa.

2.3 Alueellisia palveluita ohjaavat aiemmat selvitykset ja päätökset

Kaupungissa on aiemmin tehty useita palveluverkkoon liittyviä selvityksiä, suunnitelmia ja päätöksiä. Ne ovat auttaneet hahmottamaan, mihin aiempiin linjauksiin ohjelma kytkeytyy.

Toimikunta on tutustunut työssään seuraaviin palveluverkkoon liittyviin päätöksiin:

- Leikkialueiden palveluverkkotarkastelu 2026-2035, Kaupunkiympäristölautakunta 23.4.2025, § 50.
- Kirjastojen palveluverkko, Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta 9.10.2024, § 73.
- Kaupunkiympäristön kunnossapidon laatu- ja palveluverkkotarkastelu, Kaupunkiympäristölautakunta 17.9.2024, § 115.
- Liikuntapaikkasuunnitelma 2025-2035, Kaupunginvaltuusto 2.9.2024, § 91.
- Joukkoliikenteen seudullinen palvelutasosuunnitelma vuosille 2025-2040, Lahden seudun joukkoliikennelautakunta 21.5.2024, § 28.
- Toimitilaohjelman hyväksyminen, Konserni- ja tilajaosto 2.4.2024, § 33.
- Lahden kaupungin asunto- ja maapoliittiset linjaukset 2023-2028, Kaupunginvaltuusto 4.9.2023, § 73.
- Lasten ja nuorten kasvun vastuualueen palveluverkkosuunnitelma 2021, Sivistyslautakunta 19.10.2021, § 122.

Aluepalveluohjelmaan sisältyy myös politiikkalinjauksia ja niitä edistäviä toimenpiteitä. Niiden taustalla on kaupungissa aiemmin tehtyä valmistelua sekä päätöksiä, joihin toimikunta on työssään perehtynyt.

- Lahden kaupungin asunto- ja maapoliittiset linjaukset 2023-2028, kaupunginvaltuusto 4.9.2023, § 73.
- Hyvinvointikertomus 2021-2024, kaupunginvaltuusto 10.3.2025, § 24.
- Hyvinvointisuunnitelma 2026-2029, kaupunginvaltuusto 8.6.2026, § 36.
- Keskustan turvallisuussuunnitelma, kaupunginvaltuusto 2.10.2023, § 88.

3 Lahden kaupungin nykyinen palveluverkko suuralueittain

Aluepalvelutoimikunnan tehtäväksi annettiin poikkihallinnollisen palveluverkkotarkastelun laatiminen, joka kattaa kaikki kaupungin palvelupisteet. Lasten ja nuorten palveluverkkoa koskevia tarkasteluja lukuun ottamatta Lahden palveluverkkoa on aiemmin tarkasteltu pääosin yksittäisten palvelujen näkökulmasta.

Aluepalvelutoimikunta päätti tarkastella kaupungin palveluja yhdeksän suuralueen pohjalta. Nastolan suuralue jaettiin tarkastelussa pohjoiseen ja eteläiseen Nastolaan, joten tarkastelualueita muodostui yhteensä kymmenen. Tarkastelun tavoitteena oli tunnistaa eri alueiden palveluverkon keskeisiä kohteita ja kehittämiskysymyksiä, joista tulisi tehdä linjauksia aluepalveluohjelmassa.

Tässä tarkastelussa suuralueella tarkoitetaan kunnan määrittelemää, useista pienemmistä tilastollisista osa-alueista muodostuvaa aluekokonaisuutta. Suuralueet kuuluvat Tilastokeskuksen ylläpitämään kuntien osa-alueuokitukseen, jossa suuralueet muodostavat ylimmän, tilastoalueet niitä tarkemman ja pienalueet tarkimman aluetason. Aluejakoa käytetään väestön, palveluverkon, palvelujen saavutettavuuden ja aluekehityksen tarkasteluun sekä suunnittelun ja päätöksenteon tukena.

Suuraluejako mahdollistaa eri palvelujen tarkastelun samalla yhtenäisellä aluetasolla, vaikka yksittäisten palvelujen omat toiminta-, palvelu- tai asiakasalueet poikkeaisivat toisistaan. Yhtenäinen aluejako helpottaa myös alueita koskevien tietojen yhdistämistä ja vertailua sekä kokonaiskuvan muodostamista kaupungin palveluverkosta.

Kymmeneen suuralueeseen perustuva aluejako arvioitiin tarkastelun kannalta tarkoituksenmukaiseksi, sillä suuralueet muodostavat riittävän laajoja mutta samalla alueelliset erityispiirteet huomioivia kokonaisuuksia. Aluejaon soveltuvuutta arvioitaessa painotettiin alueiden luonnollisia rajoja ja kaupunkirakenteellista yhtenäisyyttä. Lisäksi huomioitiin väestömäärä, toiminnalliset kokonaisuudet, palveluverkko, liikenneväylät sekä tilastollisen tarkastelun edellyttämä riittävä havaintomäärä.

Suuralueiden ei tarvitse olla väestömäärältään samankokoisia, sillä olennaisempaa on, että ne muodostavat toiminnallisesti ja kaupunkirakenteellisesti perusteltuja kokonaisuuksia.

Suuralueiden lisäksi alueellista tietoa voidaan tarkastella tarkemmilla aluetasoilla, kuten tilasto- ja

pienalueittain. Muita Lahdessa käytettäviä aluejakoja ovat esimerkiksi kaupunginosat, tilastolliset kaupunginosat ja postinumeroalueet. Työskentelyn aikana toimikunta tunnisti tarpeen tarkastella suuralueiden ja joidenkin toimipisteiden nimien ajantasaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Työskentelyssä hyödynnettiin laajasti kartta-aineistoa, tietoja alueen väestöstä sekä väestösuunnitteesta ja rakentamisennusteista. Lisäksi käytettävissä oli kartta-aineistoja esimerkiksi palvelupisteiden saavutettavuudesta, joukkoliikenteestä ja palvelutarjonnan monipuolisuudesta. Kartta-aineistoa on saatavilla aluepalveluohjelman verkkosivuilla. Väestösuunnite- ja rakentamisennustetiedot löytyvät [erillisestä raportista](#) kaupungin verkkosivuilta.

Seuraavilla sivuilla on esitelty Lahden kaupungin palveluverkko tarkastelualueilla elokuussa 2026. Aluekohtaiset tarkastelut sisältävät lyhyen kuvauksen alueesta sekä lasten ja nuorten palveluiden osalta kuvauksen palveluiden nykytilanteesta. Myös yksityiset päiväkodit, peruskoulut ja oppilaitokset on listattu. Muut palvelut on esitetty luettelona. Liitteessä 2 on aluekohtaista tietoa nykyisestä ja tulevasta väestökehityksestä sekä liitteessä 3 kunkin alueen nykyiset palvelupisteet kartalla.

3.1 Keskustan suuralue

- Suuralue sijaitsee pääradan ja Salpausselän sekä Vesijärven välissä mäkien reunustamassa laaksossa.
- Ydinkeskustan asuntokanta sijaitsee pääosin kerrostaloissa. Kartanon alueella, Radiomäen pohjoisrinteellä ja Paavolassa on myös pientalo- ja pienkerrostaloasutusta.
- Rakentamismahdollisuuksia on radanvarressa, keski-Lahdessa, Ranta-Kartanossa ja Paavolassa (arviolta noin 5500 kerrostaloasuntoa).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on selvästi keskimääräistä korkeampaa 59,7 % (Lahti 42,4 %).
- Joukkoliikenteellä Lahden tiheimmin palveltu alue.
- Väestömäärä 2025: 22 642, Väestömäärä 2040: 26 477.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Paavolan päiväkot	Nykyinen päiväkot (Tilapäinen rakennus)	Vuoropäiväkot (Viikonloppu- ja iltahoito 5-23) Lapsimäärä: 137 8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 1	Muuttava kohde. Uusi kohde käyttöön vuoden 2028 alussa.

Humpulan päiväkot	Nykyinen päiväkot	Laajennettu aukioloaika ja iltahoito: arkipäivisin 5–23. Lapsimäärä: 180 10 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 3.	Ei muutostarpeita.
Villa Piiparin päiväkot	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 113 Varhaiskasvatus: 7 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2 Ainola (Kymintie 5): 3 ryhmää, Onnela (Onnelantie 6): 2 ryhmää, Esiopetus: 2 ryhmää Lotilan koulun tiloissa.	Yksi hallinnollinen yksikkö. Sijaitsee nyt kolmessa toimipisteessä.

Yksityiset päiväkodit

- Harjula Lounaan päiväkot
- Kämpälämäen päiväkot/Kotimetsä
- Lahden englanninkielinen leikkikoulu LEK
- Pilke liikuntapäiväkot Hyppyri
- Päivähoito Pienin askelin
- Päiväkot Pääskynpesä
- The Teddy Bear Daycare

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Lotilan peruskoulu	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 363 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 3 Esiopetus: 1 ryhmä Yläkoulupolku: Tiirismaa Painotus: Musiikki (3 lk), Ruotsinkielinen kielikylpy	Ei muutostarpeita.
Tiirismaan peruskoulu	Nykyinen yhtenäiskoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 851 Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: alakoulu 2, yläkoulu 7-8 Esiopetus: 1 ryhmä Painotus: Laajamittainen kaksikielinen opetus, musiikki (7 lk), englanninkielinen opintopolku Yläkoulun kuntouttavat luokat	Ei muutostarpeita.
Lahden yhteiskoulun peruskoulu	Nykyinen yhtenäiskoulu (Yhteistyöso-pimuskoulu)	Kariston koulun oppilaat ohjataan 6. luokalta alkaen Lahden yhteiskouluun	

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Nuortentila Tripla	Nuorten kohtaamispaikka.	Ei muutostarpeita. Toimii vuokratilassa.
Pelitila Xperience	Pelitila (digitaalinen pelaaminen).	Ei muutostarpeita. Siirtyy Saima (2 krs.) kun tila valmistuu.
Monikulttuurikeskus Multi-Culti	Kansalaistoiminnan ja monikulttuurisen nuorisotyön tila	Ei muutostarpeita.
Kirkkokatu 21 D-E (Etsivä nuorisotyö, oppivelvollisuuden tuki, Domino, hallinto)	Toimisto ja vastaanottotiloja.	Ei muutostarpeita.
Nuorisokeskus Saima 6 (Nuorten työ- ja valmennuspalvelut ja kulttuurinen nuorisotyö)	Nuorten työllistäminen ja nuorisotyö	Ei muutostarpeita.

Lukiot

- Lahden lyseo, ei muutostarpeita
- Lahden lukio Gaudia, vuokratilassa, ei muutostarpeita
- Lahden yhteiskoulun lukio, yksityinen
- Lahden yhteiskoulun aikuislukio, yksityinen

Muut koulut

- Koulutuskeskus Salpaus
- Lahden konservatorio
- Suomen Diakoniaopisto
- Lahden kansanopisto
- Wellamo-opisto
- Harjulan kansalaisopisto

Leikkialueet

- Karihovipuiston leikkialue, poistuva
- Seponpuiston leikkialue, poistuva
- Mattilanmäenpuiston leikkialue, poistuva
- Ankkurin rantapuiston leikkialue
- Ankkurinpuiston leikkialue
- Pikku-Vesijärvenpuiston lasten seikkailupuisto
- Sataman leikkialue
- Alatorin leikkialue
- Erkonpuiston leikkialue
- Fellmanninpuiston leikkialue
- Loviisanpässinpuiston leikkipuisto

- Pihapuiston leikkialue
- Radiomäen leikkialue
- Sairaalamäen leikkialue
- Töyrypuiston leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Koirapuisto	Radiomäen koira-aitaus
Uimahalli	Lahden uimahalli
Kuntosali	Lotilan koulu
Liikuntakentät	3x hiekkakenttä, 1x koripallokenttä, 2x tekonurmikenttä, 1x nurmikenttä, 1x tenniskenttä
Sosiaali- ja terveystoimintat	Lahden sote-keskus
Kirjasto	Lahden pääkirjasto
Pelastuslaitokset	Paavolan pelastusasema
Kaupunkikonsernin kulttuurilaitokset	Kaupunginteatteri Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva Lahden historiallinen museo Radio- ja tv-museo Mastola Sibeliustalo Lahden Konserttitalo Pikkuteatteri Kansantalon Vaahterasali
Keskittetty asiointi- ja yhteisötila	Palvelutori, kauppakeskus Trio

3.2 Mikkulan suuralue

- Suuralueen länsiosa rajautuu Vesijärveen ja siellä sijaitsevaan Enonsaareen ja itäosa Savontiehen. Alueella on runsaasti luonnonsuojelualueita, kuten esimerkiksi itäosassa sijaitseva laaja Pesäkallion luonnonsuojelualue VT24:n ja Merrasjärven itäpuolella.
- Karjusaari, Kilpiäinen ja Soltti ovat pientalovaltaista aluetta. Kerrostaloasutus on keskittynyt Mikkulan keskukseen.
- Vähäistä rakentamisen mahdollisuutta on Mikkulan keskuksessa, Haapalanmäellä ja Soltissa (arviolta noin 250 kerrostaloasuntoa, 10 rivitaloasuntoa ja 80 omakotitonttia kaupungin ja yksityisten maalla asema- ja yleiskaavoissa).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 44,5 % (Lahti 42,4 %).
- Alueelle kulkee kaksi joukkoliikenteen laatuikäntävää. Joukkoliikenteen näkökulmasta yksi suunnittelun pääsuunnista.
- Väestömäärä 2025: 7 844, Väestömäärä 2040: 6 989.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kilpiäisten päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Laajennettu aukioloaika ja iltahoito: arkipäivisin 5–23. (Loppuu 7/2026) Lapsimäärä: 90 5 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 0	Ei muutostarpeita.
Mukkulan päiväkoti	Nykyinen päiväkoti (Tilapäinen rakennus)	Lapsimäärä: 133 8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 3.	Väistötiloissa Mukkulan koulun pihapiirissä kahdessa eri yksikössä varhaiskasvatus (Lippokatu 1) ja esiopetus (Tuhtokatu 1).

Yksityiset päiväkodit

- Touhula Soltti

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Mukkulan peruskoulu	Nykyinen yhtenäiskoulu (Tilapäinen rakennus)	Oppilasmäärä 20.9.2025: 712 Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: alakoulu 3,5, 6 vaativan monialaisen tuen opetusta, yläkoulu 4, 3 vaativan monialaisen tuen opetusta Esiopetus: 3 ryhmää Painotus: Liikunta (3 lk, 7 lk)	Toimii tällä hetkellä väliaikaisissa tiloissa.

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Mukkulan nuorisotila	Nuorisotilatoiminta	Toimii Mukkulan ostoskeskuksessa vuokratiloissa.

Leikkialueet

- Karjusaarenpuiston leikkialue
- Lehtolanpuiston leikkialue
- Merrasojanpuiston leikkialue
- Soltinpuronpuiston leikkialue
- Mukkulan kartanon leikkialue
- Reppurinpuiston leikkialue
- Tanssimäenpuiston leikkipuisto

- Vääksyntienpuiston leikkialue
- Lyylinpuiston leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Kirjasto	Mukkulan kirjasto
Liikuntakentät	2x hiekkakenttä 4x tenniskentät 1x tekonurmi
Liikuntarakennukset	Mukkulan palloiluhalli
Uimarannat	Merrasjärven uimaranta Mukkulan uimaranta
Viljelypalstat	Jousiampumaradan pelto Mukkulan kirkon viereinen pelto
Koirapuisto	Tanssimäenpuiston koira-aitaus

3.3 Kivimaa-Kiveriö-Joutjärven suuralue

- Suuralue sijoittuu VT4:n, VT24:n, Vesijärven, Kivistönmäen ja Salpausselän rajaamalle mäkiselle alueelle. Alueen koillisosassa on Kymijärven voimalaitos ja teollisuusaluetta. Teollisuusraide kulkee alueen läpi pääradalta Niemeen, jossa sijaitsee yliopistokampus.
- Kivimaa ja Kiveriö ovat pientaloaluetta. Paavola, Möysä ja Mustankallionmäki ovat pientalo- ja kerrostaloaluetta. Ruoriniemi ja Niemi ovat kerrostaloaluetta.
- Niemessä on runsaasti rakentamisen mahdollisuuksia elinkeinoelämältä vapautuvalla alueella, kun taas Möysässä ja Kiveriössä vain vähän (arviolta noin 2300 kerrostaloasuntoa, noin 30 rivitaloasuntoa ja noin 40 omakotitonttia).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 49,8 % (Lahti 42,4 %).
- Tiheä joukkoliikennepalvelu tiheään asutuksen alueilla Joutjärvellä, Kiveriössä ja Mukkulankadulla.
- Väestömäärä 2025: 17 241, Väestömäärä 2040: 17 564.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Möysän päiväkot	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 207 Varhaiskasvatus: 10 ryhmää (Ala-Tonttilankatu 17), joista esiopetusryhmiä 1. Lisäksi esiopetusta: 2 ryhmää, Möysän koululla (Hiljankatu 6).	Toimii vuokratiloissa 1.8.2022 alkaen. 5 vuoden vuokrasopimus vuoteen 2027.

Ruoriniemen päiväkot	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 122 7 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 4 Kivimaan monitoimitalossa koulun yhteydessä	Päiväkotirakennuksessa terveyshaitta. Lapset siirtyvät 10/2026 väistötiloihin monitoimitalo Aarren tontille.
Tenava-Tonttilan päiväkot	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 102 6 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Harjulan Niemen päiväkot
- Lahden kristillinen päiväkot Ilo

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kivimaan peruskoulu (monitoimitalo Aarre)	Nykyinen yhtenäiskoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 906 Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: alakoulu 4, yläkoulu 5 Esiopetus: 4 ryhmää Ei painotusta.	Ei muutostarpeita.
Möysän peruskoulu	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 407 Luokka-asteet: 1-5 Nykyinen sarjaisuus: 4 Esiopetus: 2 ryhmää Yläkoulupolku: Tiirismaan koulu Ei painotusta.	Ei muutostarpeita.
Lahden kristillinen koulu	Nykyinen yhtenäiskoulu (Yksityinen)	Opetuslupa: enintään 250 oppilasta. Luokka-asteet: 1-9 Esiopetus (Yksityinen)	

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Möysän nuorisotila (Tilapäinen rakennus)	Nuorisotilatoiminta	Möysän nuorisotilasta luovuttu kesällä 2026. Toiminta siirtyy keskustaan Saima 6 (2 krs.) kun uusi tila keväällä 2027 valmistuu.
Kivimaan monitoimitalo Aarteen nuorisotila	Nuorisotilatoiminta	Ei muutostarpeita.

Veivikatu: Nuorten työ- ja valmennuspalvelut (Puu- ja pintakäsittely, sisustus- ja verhoilu sekä remontointi ja kunnossapito – toimialat, Innostamo)	Nuorten työllistäminen	Ei muutostarpeita.
--	------------------------	--------------------

Muut koulut

- Päijät Hämeen kesäyliopisto
- LUT-yliopisto Lahden kampus / LAB
- Salpaus Vipusenkadun kampus

Leikkialueet

- Lampipuiston leikkialue
- Lepolanpuiston leikkialue 1
- Lepolanpuiston leikkialue 2, poistuu
- Lounaanpuiston leikkialue
- Mansikkavuoren leikkialue
- Metsäpellonmäen leikkialue
- Mustankallionmäenpuiston leikkialue
- Mustankallionmäenpuiston leikkipuisto
- Möysän uimarannan leikkialue
- Ruoriniemenpuiston leikkialue
- Salonpolun leikkialue, poistuu
- Suopuiston leikkialue
- Suopursunpuiston leikkialue
- Tenavan leikkialue
- Uudentalonpuiston leikkialue
- Veteraanipuiston leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Liikuntakentät	3x hiekkakenttä, 1x tekonurmi, 1x koripallokenttä, 4x tenniskenttä
Liikuntarakennukset	Kivimaan uimahalli, Mustankallion väestönsuoja (liikuntatila)
Uimarannat	Möysän uimaranta, Teeluodon virkistysranta, Suopursunpuiston virkistysranta
Viljelypalstat	Riihitarhankadun pelto
Pelastusasema	Niemen pelastusasema

3.4 Ahtialan suuralue

- Suuralue rajautuu lännessä Savontiehen, etelässä VT24:ään ja Kymijärveen sekä idässä ja pohjoisessa entisen Nastolan kunnan maa- ja metsätalousalueisiin. Aluetta halkoo Savonrata ja valtatie 4.

- Asuntokanta on pääasiassa pientaloja Kytölässä, Viuhassa, Ahtialassa, Kunnaksessa ja Koiskalassa, ja sijoittuu suurimmalta osin VT4:n länsipuolelle ja Alasenjärven ympäristöön.
- Rakentamisen mahdollisuuksia on runsaasti Kytölässä, Viuhassa, Ahtialan ja Kunnaksen pohjoisosissa ja Koiskalassa Koiskalantien ja Kymijärven välisellä alueella (arviolta noin 340 rivitaloasuntoa ja 1130 omakotitonttia).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 20,8 % (Lahti 42,4 %)
- Joukkoliikenne palvelee pääsääntöisesti Ahtialantien ympäristöä, täydentävää joukkoliikennepalvelua mm. Kaukkarissa ja Herrasmannissa
- Väestömäärä 2025: 11 559, Väestömäärä 2040: 11 407.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Alasenjärven päiväkoti (Myllypohjan monitoimitalo Vire)	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 150 8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 3	Ei muutostarpeita. Toiminta alkanut syksyllä 2026.
Herrasmannin päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 66 4 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 0.	Peruskorjaustarve lähivuosina.
Kytölän päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 102 6 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 0	Ei muutostarpeita.
Sipurin päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 162 7 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Pilke Onnimanni
- Pilke Otava

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Ahtialan peruskoulu	Nykyinen yhtenäiskoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 680 Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: alakoulu 2, yläkoulu 6 Esiopetus: 2 ryhmää Ei painotusta.	Ei muutostarpeita.

Alasjärven peruskoulu (Myllypohjan monitoimitalo Vire)	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 461 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 3 Yläkoulupolku: Ahtiala Ei painotusta.	Ei muutostarpeita. Toiminta alkanut 1.8.2026 uudessa kohteessa.
--	-------------------	---	--

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Ahtialan nuorisotalo	Nuorisotilatoiminta	Ahtialan peruskouluun kunnostettu peruskorjauksen ja laajennuksen yhteydessä nuorisotilat. Ei muutostarpeita.

Leikkialueet

- Alakunnaanpuiston leikkialue
- Harjanne leikkialue, poistuva
- Herrasmannin uimarannan leikkialue
- Huhtarannan leikkialue
- Katinpuiston leikkialue
- Kaukkarin leikkialue
- Kehräpuiston leikkialue
- Kirkkotienmaan leikkialue
- Kokkolanmäen leikkialue, poistuva
- Kuivapuiston leikkialue
- Kurppastenpuiston leikkialue
- Laitumen leikkialue
- Latosaarenpuiston leikkialue, poistuva
- Maununsuonpuiston leikkialue
- Mäkitarhan leikkialue
- Neuvarinhaan leikkialue, poistuva
- Palvaanpuiston leikkialue, poistuva
- Pirttikivenpuiston leikkialue
- Portinpuiston leikkialue, poistuva
- Purorinteen leikkialue
- Riekonpuiston leikkialue
- Salotorpanpuiston leikkialue
- Savupirtinpuiston leikkialue, poistuva
- Sepänojanpuiston leikkialue, poistuva
- Uustorpanpuiston leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Kirjasto	Ahtialan kirjasto, monitoimitalo Vire
Liikuntakentät	2x hiekkakentät 1x koripallokenttä, 1x pesäpallokenttä
Liikuntarakennukset	Kuntosali Ahtialan työväentalo

Uimarannat	Viuhan virkistysranta, Takkulan virkistysranta, Kotiniemen virkistysranta, Herrasmannin uimaranta, Kaustinniityn uimaranta
Viljelypalstat	Selkätien pellot Makarantien pelto
Pelastusasema	Ahtialan VPK

3.5 Kolava-Kujalan suuralue

- Suuralue rajoittuu pohjoisessa Kymijärveen, idässä Villähteeseen, etelässä Linnaistensuohon ja lännessä valtatie neljään sekä Loviisan rataa. Salpausselkä, päärata ja valtatie 12 halkovat aluetta lännestä itään.
- Asuntokanta koostuu pientaloista Järvenpään ja Kolavan kaupunginosissa sekä Kujalan kyläalueella.
- Rakentamismahdollisuutta on runsaasti jäljellä Kolavassa, nykyisen Kariston pientaloalueen koillis- ja itäpuolella (arviolta noin 450 rivitaloasuntoa ja 900 omakotitonttia).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 4,5 % (Lahti 42,4 %).
- Joukkoliikenne sijoittuu Karistoon ja Villähteentien varteen.
- Väestömäärä 2025: 3 079, Väestömäärä 2040: 3 632.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kariston päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 159 8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Touhula Karisto I
- Touhula Karisto II

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kariston peruskoulu	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 335 Luokka-asteet: 1-5 Nykyinen sarjaisuus: 4 Esiopetus: 3 ryhmää Yläkoulupolku: Lahden yhteiskoulu	Ei muutostarpeita.

		Ei painotusta.	
--	--	----------------	--

Leikkialueet

- Havurinteen leikkialue
- Kivelänpuiston leikkialue
- Linnaistentien leikkialue
- Mettäsmäenpuiston leikkialue 1
- Mettäsmäenpuiston leikkialue 2
- Sorsapuiston leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Liikuntakentät	1x hiekkakenttä, 1x koripallokenttä, 1x tekonurmikenttä (pieni)
Uimarannat	Kariston uimaranta

3.6 Launeen suuralue

- Suuralue sijaitsee pääradan, Loviisan radan sekä Hollolan kunnan ja Orimattilan kaupungin rajaamalla, suhteellisen tasaisella alueella. Aluetta halkoo VT4 pohjois-eteläsuunnassa ja VT12 itä-länsisuunnassa.
- Alueen asuntokanta on pohjoisosissa Hennalassa, Asemantaustassa ja Kerinkalliossa kerrostalovoittoista, muualla taas pääasiassa pientaloja.
- Rakentamismahdollisuuksia on runsaasti Hennalassa, Renkomäessä ja Ämmälässä (arviolta noin 4100 kerrostaloasuntoa, 930 rivitaloasuntoa ja 1850 omakotitonttia, mutta arvio voi muuttua Hennalan ratkaisun myötä).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 41,8 % (Lahti 42,4 %).
- Joukkoliikennepalvelut jakaantuvat laajasti alueen eri osiin.
- Väestömäärä 2025: 27 628, Väestömäärä 2040: 27 918.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Hennalan päiväkot	Nykyinen päiväkot (osittain tilapäinen rakennus)	Toimii kahdessa toimipisteessä. Kasarmikadun toimipiste Lapsimäärä: 78 4 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2 Orvokkitien toimipiste Lapsimäärä: 141 8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 0	Kasarmikadun toimipiste vaatii peruskorjauksen. Orvokkitien toimipiste toimii väistötiloissa.
Kaarikadun päiväkot	Nykyinen päiväkot	Vuoropäiväkot (Yöhoito sekä viikonloppu- ja iltahoito 5-23) Lapsimäärä: 132	Toiminta aloitettu uudessa rakennuksessa 1.8.2026

		8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 1	
Liipolan päiväkot (monitoimitalo Onni)	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 160 10 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 3	Ei muutostarpeita.
Lähteen päiväkot (monitoimitalo Lähde)	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 150 10 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 3	Ei muutostarpeita.
Asemantaustan päiväkot	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 60 5 ryhmää, joista 2 erityisryhmiä. Ei esiopetusta.	Rakennuksessa sisäilmaongelmia. Väistötiloissa Ali-Juhakkalan koulun entisissä tiloissa.
Renkomäen päiväkot (monitoimitalo Aura)	Nykyinen päiväkot	Lapsimäärä: 129 Päiväkodissa ryhmää 4 ryhmää pienille + monitoimitalon tiloissa 3 eskariryhmää	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Folkhälsans daghem
- Kämpälämäen päiväkot/Käpymetsä
- Luonto- ja liikuntapäiväkot Päivänsäde
- Norlandia luontopäiväkot Simpukka
- Päiväkot Onnela
- Päiväkot Tarina
- Taidepäiväkot Satakieli
- Touhula Hirsilinna
- Touhula Patoniitty

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Lähteen peruskoulu (monitoimitalo Lähde)	Nykyinen yhtenäiskoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 931 Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: alakoulu 2-4, yläkoulu 7 Esiopetus: 3 ryhmää Painotus: Käsityö (3 lk, 7 lk)	Ei muutostarpeita.

Lähteen peruskoulu, Liipolan toimipiste (monitoimitalo Onni)	Nykyinen alakoulu, 1-4 vuosiluokat	Oppilasmäärä 20.9.2025: 196 Luokka-asteet: 1-4 Nykyinen sarjaisuus: 2-3 Esiopetus: 3 ryhmää Yläkoulupolku: Lähde Ei painotusta.	Ei muutostarpeita.
Länsiharjun peruskoulu	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 507 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 4-5 Esiopetus: tulossa 3 ryhmää 2028 Yläkoulupolku: Salpausselkä ja Lähde Painotus: Luonnontiede ja matematiikka (LUMA) (3 lk)	Länsiharjun päärakennuksessa ja liikuntasalissa ei korjaustarpeita. Länsiharjun pikkukouluun suunniteltu peruskorjaus vuosille 2027-2028. Ei muutostarpeita.
Lahden ruotsinkielinen koulu	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 128 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 0,5-1 Esiopetus: 1 ryhmä Yläkoulupolku: Tiirismaa Painotus: Ruotsinkielinen koulu	Ei muutostarpeita.
Renkomäen peruskoulu (monitoimitalo Aura)	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 419 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 3 Esiopetus: 3 ryhmää Yläkoulupolku: Lähde Ei painotusta. Renkomäen koulu sisältää toimintalueittaisen (=vaikeimmin kehitysvammaisten opetus) opetuksenryhmät 6 (1-9, luokaton), joista on sopimus Päijät-Hämeen kuntien kanssa. Nykyinen oppilasmäärä 34.	Ei muutostarpeita.

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Launeen monitoimitalo Lähteen nuorisotila	Nuorisotila- ja harrastustoiminta	Ei muutostarpeita.
Talttakatu: Nuorten työ- ja valmennuspalvelut (Autotoimiala)	Nuorten työllistäminen.	Ei muutostarpeita.

Muut koulut

- Koulutuskeskus Salpaus Jokimaa

Leikkialueet

- Ali-juhakkalanpuiston leikkialue

- Anttilanmäenpuiston leikkialue
- Erkinpuiston leikkialue
- Esikkopuiston leikkialue
- Halkomäenpuiston leikkialue
- Hovilehdonpuiston leikkialue
- Jesperinpuiston leikkialue, poistuva
- Kerinkallionpuiston leikkialue
- Kuukkelinpuiston leikkialue
- Launeenpuiston leikkialue
- Liipolanmäen leikkialue
- Lätkäpuiston leikkialue, poistuva
- Lääkintälötenpuiston leikkialue
- Näkipuiston leikkialue
- Ojastenpellon leikkialue
- Osmolanpuiston leikkialue
- Patokoskenpuiston leikkialue
- Patomäenpuiston leikkialue 1
- Perhepuisto
- Pussimäen leikkialue
- Päivinpuiston leikkialue, poistuva
- Saksalan leikkialue 1
- Sirkanpuiston leikkialue
- Soihtupuiston leikkialue
- Sorvarinpuiston leikkialue
- Tarolanpuiston leikkialue
- Tarumäen leikkialue, poistuva
- Tuomimäenpuiston leikkialue, poistuva
- Vartiolaaksonpuiston leikkialue, poistuva
- Vintilänpuiston leikkialue
- Vähä-Saksalanpuiston leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Liikuntakentät	2x tekonurmikenttä, 2x luonnonnurmikenttä, 2x hiekkakenttä, 1x tenniskenttä
Liikuntarakennukset	Jäähalli, Saksalan uimahalli
Viljelypalstat	Kerinkallion pellot
Pelastusasemat	Lahden VPK, Renkomäen VPK
Kirjastot	Liipolan kirjasto, Renkomäen kirjasto

3.7 Kärpäsens suuralue

- Suuralue sijaitsee Salpausselällä ja sille nousevalla rinteellä pääradan pohjoispuolella. Alueen asutus on sijoittunut Hämeenlinnantien eteläpuolelle ja Päijät-Hämeen keskussairaalan ympäristöön, ja teollisuusalueet radan varteen.
- Kerrostalovaltainen asuntokanta on keskittynyt Kärpäsens kaupunginosaan Metsäkankaan entisen ostoskeskuksen ympäristöön, muualla on pientaloja.
- Sopenkorven vanhalla teollisuusalueella on runsaasti rakentamisen mahdollisuuksia, mutta vain hieman Metsäkankaalla, Pirttiharjussa ja Ala-Okeroistentien lounaispuolella (arviolta noin 3700 kerrostaloasuntoa, 100 rivitaloasuntoa sekä noin 40 omakotitonttia ja mahdollisuus asemakaavoittaa noin 40 omakotitonttia).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 39,3 % (Lahti 42,4 %).
- Joukkoliikenne palvelee aluetta Kärpäsens ja PHKS:n laatukäytävillä.
- Väestömäärä 2025: 10 983, Väestömäärä 2040: 9 874.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kanervan päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 93 6 ryhmää, joista esiopetusryhmiä	Ei muutostarpeita.
Metsäkankaan päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 159 8 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2, esiopetus Kärpäsens koululla.	Ei muutostarpeita.
Riihelän päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 139 Varhaiskasvatus: 6 ryhmää Esiopetus: lisäksi 2 ryhmää Kasakkamäen koululla.	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Päiväkoti Kärpäsens
- Päiväkoti Kipinä
- Päiväkoti Teemula

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kasakkamäen peruskoulu	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 264 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 1-2 Esiopetus: 2 ryhmää Yläkoulupolku: Kärpänen Ei painotusta.	Koulun tekninen käyttöikä on ylitetty.
Kärpäsen peruskoulu	Nykyinen yhtenäiskoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 642 Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: alakoulu 2, yläkoulu 3-5 Esiopetus: 2 ryhmää Painotus: Kuvataide (7 lk)	Koulun kuntotutkimus tehdään vuoden 2026 loppuun mennessä.
Kanervikon erityiskoulu	Nykyinen erityiskoulu (Yhtenäiskoulu)	Oppilasmäärä 20.9.2025 vaihtelee. Luokka-asteet: 1-9 Nykyinen sarjaisuus: 1 Painotus: Sairaalakoulu	Hoitajakadulle on kunnostettu tilat sairaalakoululle n. viideksi vuodeksi.
Salpausselän peruskoulu	Nykyinen yläkoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 679 Luokka-asteet: 7-10 Nykyinen sarjaisuus: 9 Painotus: Liikunta (7 lk), Luonnontiede ja matematiikka (LUMA) (7 lk)	Ei muutostarpeita.

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Metsäkankaan nuorisotila Mettis	Nuorisotila- ja harrastustoiminta	Ei muutostarpeita.

Leikkialueet

- Erviänpuiston leikkialue 1
- Heistonpuiston leikkialue
- Kanervapuiston leikkialue
- Karlamonpuiston leikkialue
- Kasakanpuiston leikkialue
- Katsastajan leikkialue
- Männistönrinteen leikkialue 2
- Pirttiharjunpuiston leikkialue, poistuu
- Sopenkorven leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Kirjasto	Kärpäsens kirjasto
Liikuntakentät	1x tekonurmi, 5x hiekkakenttä, 1x nurmikenttä, 1x koripallokenttä
Liikuntarakennukset	Jäähalli 1x, liikuntasali 4x, kuntosali 1x
Uimarannat	Likolammen uimaranta, Mytjäisten uimaranta
Viljelypalstat	Kyläkunnanraitin pelto
Pelastusasemat	Harjunalustan VPK
Kirjastot	Kärpäsens kirjasto
Sosiaali- ja terveystalvet	Päijät-Hämeen keskussairaala
Koirapuistot	Tapanila, Erviänpuisto, Löytynmäki
Kaupunkikonsernin kulttuurilaitokset	Hiihtomuseo

3.8 Jalkarannan suuralue

- Suuralue sijoittuu Salpausselältä Vesijärveen viettävälle rinteelle rajautuen idässä Teivaanmäkeen ja lännessä Hollolan kunnanrajaan.
- Asuntokanta on suurelta osin pientaloja kerrostalojen keskittyessä Jalkarannantien varteen monitoimitalon lähelle ja alueen itäreunalle.
- Rakentamismahdollisuudet ovat vähäiset (arviolta noin 70 rivitaloasuntoa ja 20 omakotitonttia).
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 21,2 % (Lahti 42,4 %).
- Joukkoliikennettä keskitetään Jalkarannantielle, täydentävää palvelua mm. Tarjantiellä ja Rautakankareella.
- Väestömäärä 2025: 5 520, Väestömäärä 2040: 5 307.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Jalkarannan päiväkotii (monitoimitalo Jalo)	Nykyinen päiväkotii	Lapsimäärä: 165 10 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 2	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Lahden Rudolf Steiner –koulun esiaste ja päiväkotii

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Jalkarannan peruskoulu (monitoimitalo Jalo)	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 297 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 2 Esiopetus: 2 ryhmää Yläkoulupolku: Salpausselkä VMT opetus, 2 ryhmää Alakoulun kuntouttavat luokat Painotus: Liikunta (3 lk)	Ei muutostarpeita.
Lahden Rudolf Steiner -koulun peruskoulu	Nykyinen yhtenäiskoulu (Yksityinen)	Esiopetus (Yksityinen) Osa kaupungin lapsista käy koulua ja huomioitava palveluverkon suunnittelussa	Ei muutostarpeita.

Lukiot

- Yksityinen Lahden Steiner lukio

Leikkialueet

- Korpikankareenkatu 12
- Honkakatu 12, poistuva
- Karhunkatu
- Korpikodinpolku
- Rullakatu
- Tapanilankatu 18 c
- Ilveskatu, poistuva

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Liikuntakentät	1x tekonurmi, 1x nurmikenttä, 2x hiekkakenttä, 2x tenniskenttä
Uimarannat	Kankolan virkistysranta
Viljelypalstat	Tarjantien pelto
Kirjasto	Jalkarannan kirjasto
Sosiaali- ja terveystalut	Salpausselän kuntoutussairaala Jalmari

3.9 Nastolan suuralue: pohjoinen

- Suuralue käsittää entisen Nastolan kunnan maaseutualueet nauhataajaman pohjoispuolella naapurikuntiin rajautuen. Alueella on Lapakiston luonnonsuojelualue ja runsaasti vesistöjä.

- Asuntokanta on pientaloja ja maatilojen tilakeskuksia alueen kylissä Pyhäntaalla, Seestassa ja Ruuhijärvellä sekä haja-asutuksena. Järvien rannoilla on paljon loma-asutusta.
- Alueella on hajarakenuspaikkoja.
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 3,9 % (Lahti 42,4 %).
- Heikko joukkoliikenteen palvelutaso: Yksittäisiä vuoroja tietyillä reiteillä.
- Väestömäärä 2025: 1 610, Väestömäärä 2040: 1 565.

Muut koulut

- Pajulahden urheiluopisto

Leikkialueet

- Herneniemen leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Liikuntakentät	1x hiekkakenttä
Liikuntarakennukset	Pajulahden jäähalli
Uimarannat	Ruuhijärven virkistysranta, Uudenkylän virkistysranta, Oksjärven virkistysranta

3.10 Nastolan suuralue: etelä

- Alue käsittää Salpausselällä sijaitsevan Nastolan nauhataajaman ja sen eteläpuoliset maaseutualueet litin ja Orimattilan rajoihin asti.
- Asuntokanta on kerrostalovoittoista kirkonkylän ja Rakokiven alueella, kun taas pientalovoittoista Villähteen, Uudenkylän ja eteläisten osien kylä- ja haja-asutusalueilla.
- Koiskalassa ja etenkin nauhataajamassa on runsaasti rakentamisen mahdollisuuksia. Maaseutualueella on hajarakenuspaikkoja.
- Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on 26,9 % (Lahti 42,4 %).
- Tiheä joukkoliikennepalvelu Rakokivessä sekä kerrostaloalueilla.
- Väestömäärä 2025: 12 210, Väestömäärä 2040: 11 628.

Varhaiskasvatus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Aurinkorinteen päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 54 3 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 1	Ei muutostarpeita.
Erstan päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 96 Varhaiskasvatus: 3 pienten ryhmää Esiopetus: 2 ryhmää, joista toinen päiväkotirakennuksessa ja toinen Kartanon koulun Käräytien koulurakennuksessa (Käräytie 7).	Rakennuksessa peruskorjaustarve.
Rakokiven päiväkoti (monitoimitalo Loisto)	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 183 10 ryhmää, joista esiopetusryhmiä 3	Ei muutostarpeita.
Villähden päiväkoti	Nykyinen päiväkoti	Lapsimäärä: 101 6 ryhmää, joista esiopetusta 2 ryhmää Kartanon koulun yhteydessä Kankaantien toimipisteellä	Ei muutostarpeita.

Yksityiset päiväkodit

- Peikkometsän Liikuntapäiväkoti Nastola
- Peikkometsän Liikuntapäiväkoti Villähde

Perusopetus

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Nykytilanne	Muutostarpeet
Kartanon peruskoulu, Kankaantien toimipiste	Nykyinen alakoulu (Tilapäinen rakennus, osittain)	Oppilasmäärä 20.9.2025: n. 161 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 1-2 Esiopetus: 1 ryhmä Yläkoulupolku: Kukkanen Ei painotusta.	Koulu toimii osittain tilapäisissä tiloissa.
Kartanon peruskoulu, Käräytien toimipiste	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: n. 220 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 1-2 Esiopetus: 1 ryhmä Yläkoulupolku: Kukkanen Ei painotusta.	Rakennuksessa peruskorjaustarve.
Kukkasen peruskoulu	Nykyinen yläkoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 444 Luokka-asteet: 7-9 Nykyinen sarjaisuus: 10 Ei painotusta.	Peruskorjaustarve 2030-luvulla.

Rakokiven peruskoulu (monitoimitalo Loisto)	Nykyinen alakoulu	Oppilasmäärä 20.9.2025: 416 Luokka-asteet: 1-6 Nykyinen sarjaisuus: 3 Esiopetus: 4 ryhmää VMT 2 ryhmää Yläkoulupolku: Kukkanen Ei painotusta.	Ei muutostarpeita.
---	-------------------	---	--------------------

Nuorisopalvelut

Kohteen nimi	Toiminnan sisältö	Muutostarpeet
Nastolan nuorisotila	Nuorisotilatoiminta	Nuorisotilassa on toimisto myös liikkuvan nuorisotyön ohjaajille. Peruskorjaustarve 2030-luvulla.

Leikkialueet

- Asikkalantien leikkialue, poistuva
- Eerikintien leikkialue
- Erstanpuiston leikkialue
- Hevosniemen uimarannan leikkialue
- Jäkälätien leikkialue, poistuva
- Kisaharjun leikkialue
- Kiskotien leikkialue, poistuva
- Korventien leikkialue, poistuva
- Kulttuuripuisto
- Kynärän leikkialue, poistuva
- Laulurastaantien leikkialue
- Linturaitin leikkialue, poistuva
- Niinitien leikkialue
- Nousutien leikkialue
- Omenatien leikkialue
- Opintien leikkialue
- Ristolanmäen leikkialue, poistuva
- Satukaaren leikkialue, poistuva
- Suppalan leikkialue
- Sädetien leikkialue
- Tuomen leikkialue
- Turranmetsäntien leikkialue
- Vanhankartanontien leikkialue

Muut toiminnot

Tyyppi	Nimi / paikka
Liikuntakentät	Hiekkakenttä x7, koripallokenttä x1, tenniskenttä x2
Liikuntarakennukset	Nastolan uimahalli

Uimarannat	Hevosniemen uimaranta, Kymijärven uimaranta, Villähteen Kukkasen uimaranta
Pelastusasemat	Villähteen VPK, Nastolan pelastusasema
Kirjasto	Nastolan kirjasto, monitoimitalo Loisto
Sosiaali- ja terveysterveyst	Nastolan sote-keskus
Koirapuistot	Vanhakartanonpellon koira-aitaus, Korventien koira-aitaus

Lahden ulkopuoliset toiminnot/Nuorisopalvelut

Naumi-Isorannan leirikeskus, ei muutostarpeita.

4 Poliittikatavoitteet eriytymisen ehkäisemiseksi

Aluepalveluohjelman tavoitteeksi on asetettu monipuolisen, turvallisen ja vetovoimaisen kaupungin kehittäminen, eri kaupunginosien yhdenvertainen kohtelu, kehityksen varmistaminen ja segregaatian ehkäiseminen. Näitä tavoitteita täsmennetään aluepalveluohjelmassa poliittikatavoitteilla, joiden avulla ohjataan valmistelua ja päätöksentekoa yli toimialarajojen.

Aluepalveluohjelman poliittikalinjaukset määrittävät strategisen suunnan palveluverkon ja palveluiden kehittämiselle. Toimenpiteet tukevat linjausten toimeenpanoa, mutta niiden yksityiskohtainen sisältö ja toteutus tarkentuvat jatkovalmistelussa. Poliittikatavoitteita edistävistä toimenpiteistä päätettäessä tehdään tarvittavat vaikutusten arvioinnit kaupungin ohjeistuksen mukaisesti. Samassa yhteydessä tarkennetaan toimenpiteiden sisältö, vastuut, yhteistyötahot sekä aikataulu.

Aluepalveluohjelman poliittikatavoitteilla:

- linjataan millaisiin periaatteisiin palveluverkon ja alueiden kehittämisen tulisi perustua,
- vahvistetaan ennakoivaa ja tiedolla johdettua päätöksentekoa yksittäisten, toisistaan irrallisten ratkaisujen sijaan,
- tuetaan alueiden yhdenvertaisuutta, eriytymisen hallintaa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä
- varmistetaan, että rajalliset resurssit kohdentuvat vaikuttavasti ja strategian mukaisesti.

Jokaiselle poliittikatavoitteelle on tunnistettu toimenpiteitä, joilla tavoitteen toteuttamista lähdetään edistämään. Lisäksi on tunnistettu toimenpiteitä edistävät vastuutahot ja annettu esimerkkejä mahdollisista talousvaikutuksista.

Aluepalvelutoimikunnan ehdottamat poliittikatavoitteet ja niitä edistävät toimenpiteet ovat syntyneet asiantuntijaesittelyjen, aiheeseen liittyvän materiaalin ja toimikunnan työpajatyöskentelyjen tuloksena.

Aluepalveluohjelman toimenpiteet eivät sellaisenaan merkitse päätöksiä uusista vakansseista tai henkilöstölisäyksistä. Mahdolliset lisäresurssitarpeet arvioidaan erikseen vuosittaisen talousarvio- ja henkilöstösuunnittelun yhteydessä. Ennen henkilöstön lisäämistä arvioidaan mahdollisuus toteuttaa tehtävä nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla, yhteistyöllä, digitalisaatiolla tai ulkopuolisia kumppaneita hyödyntämällä.

Seuraavien sivujen taulukoissa on käytetty vastuutahoista seuraavia lyhenteitä:

SIVLA=sivistyslautakunta, ELHY=elinvoima- ja hyvinvointilautakunta, KH=kaupunginhallitus, JOLI=joukkoliikennelautakunta, KYLA=kaupunkiympäristölautakunta, RYLL=rakennus- ja ympäristölupalautakunta. Päävastuussa oleva lautakunta on tummennettuna ensimmäisenä.

Politiikkatavoite 1:

Vahvistamme oppimista ja harrastamisen mahdollisuuksia

Edistämme yhdenvertaisuutta vahvistamalla oppimisen, osaamisen ja harrastamisen mahdollisuuksia osana lasten, nuorten ja aikuisten arkea. Lasten ja nuorten arki ja hyvinvointi ohjaavat aluekehittämistä ja palveluratkaisuja. Panostamme opetuksen laatuun sekä lukutaitoon, kielitaitoon ja oppimisen tukeen. Hyödynnämme olemassa olevia resursseja vaikuttavasti alueiden elinvoiman vahvistamiseksi.

Toimenpide (vastuutaho)	aikataulu	esimerkkejä talousvaikutuksista
Kohdennetaan oppimisen tukea sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resursseja sinne, missä tarve on suurin sekä ennalta määriteltyihin ja yhteisesti sovittuihin kriteereihin perustuen (SIVLA).	6/2027 mennessä kriteerit laadittu ja hyväksytty, tuen kohdentaminen alkaa viimeistään 2028.	1 % perusopetuksen palkkakustannuksista 0,5 M€.
Vakiinnutetaan toimiviksi todetut toimintamallit osaksi pysyvää arjen toimintaa (esim. ProKoulu, ProVaka) (SIVLA).	kaikki koulut ja sovitut päiväkodit vuoden 2029 loppuun mennessä. Raportointi etenemisestä kärkehjelman yhteydessä.	Suunnitellut ProKoulu ja ProVaka koulutuskokonaisuudet n. 102 000 €/vuosi (kesto 4 vuotta).
Tehdään kehittämistoimia, joilla nostetaan asteittain varhaiskasvatuksen osallistumisastetta oppimisvalmiuksien ja sosiaalisten taitojen parantamiseksi sekä varhaisen puuttumisen mahdollistamiseksi (SIVLA).	Määritetään toimenpiteet vuoden 2027 loppuun mennessä.	osallistumisasteen nostaminen 77 %:sta 80 %:iin netto 2,2 M€/vuosi (sisältää kotihoidon tuen säästön).
Tarjotaan painotettua opetusta ja yläkoulujen laajaa lisäainevalintamahdollisuutta myös alueilla, joissa koulutuksellinen eriytyminen uhkaa kasvaa (SIVLA).	Selvitys ja suunnitelmat vuoden 2027 aikana, laajennetaan tarjontaa 2028 syksyllä, sisällytetään vuoden 2028 talousarvioon.	Yksi valinnaisainetunti/vko noin 2 700 €/lukuvuosi.

Pienennetään perusopetuksen luokkakokoja oppimistulosten ja yksilöllisen kohtaamisen parantamiseksi (SIVLA).	Toteutus osana kärkiohjelmää, raportointi kaupunginhallitukselle vähintään kerran vuodessa.	ryhmäkoon pienentäminen keskimäärin yhdellä oppilaalla 1,1 M€.
Lisätään kaupungin ja Lahdessa toimivien yksityisten opetuksen-järjestäjien suunnitelmallista yhteistyötä osana koko kaupungin kouluverkkoa. Yhteistyössä tarkastellaan muun muassa oppilaspaiikkojen alueellista kysyntää, koulutuksellisen eriytymisen ehkäisyä, painotetun opetuksen tarjontaa, tilojen yhteiskäyttöä sekä muita mahdollisuuksia täydentää kaupungin palveluverkkoa (SIVLA).	Vuoropuhelu vuoden 2027 aikana, mahdolliset muutokset voimaan lukuvuoden 2028 alussa.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Vuoropuhelu toteutetaan nykyisillä viranhaltijaresursseilla.
Kohdennetaan positiivista erityiskohtelua tunnistetuille kohderyhmille, kuten syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille (SIVLA , ELHY).	Kohderyhmät tunnistettu 2027 aikana. Esitykset 2028 talousarvioon.	Yksi Icehearts-ryhmä maksaa 60 000 €/ryhmä/vuosi, ryhmässä 18-25 lasta.
Laajennetaan harrastustoimintaa koulupäivän yhteyteen ja tavoitetaan erityisesti vähän harrastavat lapset (SIVLA , ELHY).	Suunnittelu 2027, toteutus syksystä 2028 alkaen.	Kerhotoiminnan kulu 150 €/lapsi tai nuori/lukuvuosi (Harrastamisen Lahden malli).
Selvitetään harrastamisen palvelusetelimallin käyttöönottoa (ELHY).	Selvitys 2027 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Selvitystyö toteutetaan nykyisillä resursseilla.
Tuetaan aikuisväestön kieli- ja osaamisvalmiuksia yhteistyössä koulutuksenjärjestäjien, Wellamo-opiston ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (ELHY , SIVLA , SALPAUS).	Luodaan toimintamallit vuoden 2027 loppuun mennessä, toteutus 2028 alkaen.	Wellamo-opiston kielikoulutus 103 €/h. Työllisyyspalveluiden kolme kuukauden mittaista koulutusta 22 000 euroa.
Hyödynnetään varhaiskasvatuksessa palvelusetelimallia ja yksityisiä palveluntuottajia palveluverkon joustavana osana erityisesti alueilla, joilla lasten määrän ennakoidaan muuttuvan merkittävästi. Kaupungin omaa ja yksityistä varhaiskasvatus-kapasiteettia tarkastellaan palveluverkkosuunnittelussa yhtenä kokonaisuutena.		

Selvitetään palvelusetelien ja muiden monituottajamallien hyödyntämistä palveluissa, joissa niiden avulla voidaan parantaa asiakkaan valinnanmahdollisuuksia, palvelujen alueellista saavutettavuutta tai kaupungin kykyä reagoida kysynnän muutoksiin.

Miksi tämä tavoite on tärkeä?

Oppiminen ja harrastaminen tukevat osaamisen kehittymisen lisäksi kiinnittymistä yhteisöihin ja arjen sujuvuutta. Lasten ja nuorten kasvu- ja oppimisympäristöt vaikuttavat ratkaisevasti myöhempiin koulutus-, työ- ja hyvinvointipolkuihin. Jos erot pääsevät kasvamaan jo varhain, ne kasaantuvat ja vaikeutuvat myöhemmin korjattaviksi. Asettamalla lapset ja nuoret aluekehittämisen keskiöön kaupunki tukee lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, vahvistaa yhdenvertaisuutta ja ehkäisee eriytymistä ennen kuin siitä muodostuu pysyvä rakenteellinen ongelma.

Politiikkatavoite 2:

Turvaamme peruspalvelujen saavutettavuuden ja kohdennamme resursseja vaikuttavasti

Huolehdimme siitä, että peruspalvelut ovat toimivia ja saavutettavia eri puolilla kaupunkia. Tarkastelemme palveluverkkoa kokonaisuutena ja kehitämme sitä joustavasti ja kustannustehokkaasti siten, että palvelut vastaavat alueiden tarpeisiin ja väestömuutoksiin. Resurssien ja investointien kohdentaminen vahvistaa kaupunkilaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja kaventaa alueellisia eroja.

Toimenpide (vastuutaho)	aikataulu	esimerkkejä talousvaikutuksista
Kehitetään palveluverkkoa väestö-, oppilas-, sosioekonomisen ja palvelujen kysyntää koskevan tiedon perusteella. Ennen merkittäviä palveluverkko- ja investointipäätöksiä arvioidaan myös vaihtoehtoiset palvelujen järjestämis- ja tuotantotavat sekä yritysten, yksityisten palveluntuottajien ja muiden kumppaneiden tarjoamat mahdollisuudet. (KH, SIVLA, ELHY, KYLA).	Yhteinen tiedontuotanto käynnissä syksyyn 2027 mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Kehitystyö toteutetaan nykyisillä resursseilla.

Kohdennetaan rahoitusta ja resursseja ennalta määriteltyihin kriteereihin perustuen alueille, joissa tarve ja vaikuttavuus ovat suurimmat (KH).	Sovittu kriteereistä vuoden 2027 loppuun mennessä. Kriteerien arviointi 2029 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Kriteerien kehittäminen toteutetaan nykyisillä resursseilla.
Sijoitetaan alakoulut ja lasten palvelut pääsääntöisesti lähelle arkea. (SIVLA, KYLA, KH).	Otetaan käyttöön aluepalveluohjelmassa kuvatut käytännöt palveluverkon suunnittelussa.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Yhteensovitetään palveluverkkoratkaisut toimivan joukkoliikenteen kanssa (KH, JOLI, SIVLA, ELHY, KYLA).	Luodaan palvelualueiden ja Lahden Seudun Liikenteen yhteinen jatkuva toimintamalli vuoden 2027 loppuun mennessä.	Ylimääräinen koululaislinja arkipäivisin alkaen 60 000 €/vuosi.
Hyödynnetään muuntojoustavia ja monikäyttöisiä tilaratkaisuja investoinneissa (KH).	Toteutetaan hankekohtaisesti perusparannus- ja uudisrakennushankkeissa toimitilaohjelman linjausten mukaisesti.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Hankekohtainen tarkastelu toteutetaan nykyisillä resursseilla.
Hyödynnetään varhaiskasvatuksen palveluverkossa monituottajamallia. Varhaiskasvatuksen palveluverkon kehittämisessä arvioidaan kaupungin oman uudisrakentamisen ja merkittävien peruskorjausinvestointien rinnalla palvelusetelillä tuotettavan varhaiskasvatuksen sekä muiden kumppanuus- ja toteutusmallien käyttömahdollisuudet. Palvelusetelituotantoa voidaan hyödyntää erityisesti silloin, kun sillä voidaan vastata alueelliseen palvelutarpeeseen joustavasti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti sekä vähentää kaupungin omaa pitkäaikaista investointitarvetta.	Otetaan käyttöön periaatteena varhaiskasvatuksen palveluverkko- ja investointivalmistelussa vuodesta 2027 alkaen.	Talousvaikutukset arvioidaan hankekohtaisesti. Mallilla voidaan vähentää kaupungin omaa investointitarvetta ja lisätä palveluverkon joustavuutta.

Miksi tämä tavoite on tärkeä?

Saavutettavat peruspalvelut ovat sujuvan arjen perusta ja keskeinen osa alueiden vetovoimaa. Jos palvelut etäännyvät arjesta tai keskittyvät liiaksi, eriytyminen voi voimistua ja alueiden kehitys erkaantua toisistaan. Kohdentamalla resursseja vaikuttavasti kaupunki varmistaa, että palveluratkaisut tukevat tasapainoista kaupunkikehitystä ja vastaavat eri alueiden todellisiin tarpeisiin.

Politiikkatavoite 3: Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

Vahvistamme osallisuuden rakenteita ja hyödynnämme erilaisia yhteisöjä ja tiloja osallisuuden tukena. Tunnistamme arjen ilmiöt varhain ja reagoimme niihin asukkaita kuunnellen. Haluamme mukaan kaupungin kehittämiseen eri-ikäisiä ja erilaisista taustoista tulevia asukkaita.

Toimenpide (vastuutaho)	aikataulu	esimerkkejä talousvaikutuksista
Sujuvoitetaan kaupungin tilojen, kuten monitoimitalojen, monipuolista käyttöä sekä lisätään tilojen käyttäjoustavuutta ja yhteiskäyttöä (KH, SIVLA, ELHY).	Otetaan käyttöön uusi toimintamalli tilojen käyttämiseksi 6/2027 mennessä.	Varauduttava henkilöstön lisäkorvauksiin ja tilojen korjauskuluihin.
Kehitetään osallisuuden rakenteita (kumppanuuspöydät, OSBU, lähidemokratian muodot) yhteistyössä järjestöjen, asukastoimijoiden ja muiden kumppaneiden kanssa (ELHY).	Osallisuuden rakenteiden kehittäminen vuoden 2027 loppuun mennessä, uusi malli hyväksytty vuoden 2028 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Kehitystyö toteutetaan nykyisillä resursseilla.
Viestitään osallistumismahdollisuuksista esteettömästi, monikanavaisesti ja monikielisesti (ELHY, KH, SIVLA).	Selvitys nykytilanteesta ja suunnitelma vuoden 2027 loppuun mennessä, arviointi 2028 aikana.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Kehitetään yhdessä kaupunkilaisten kanssa uusia, kevyitä tapoja tukea asukastoimintaa, kuten talkoita ja tapahtumia, matalalla kynnyksellä (ELHY, KYLA).	Tunnistettu ja otettu käyttöön uudet asukastoiminnan tukemisen tavat vuoden 2027 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Suunnittelutyö toteutetaan nykyisillä resursseilla.
Luodaan mahdollisuuksia naapurustoajattelun, yhteisöllisyyden ja asukkaiden osallisuuden vahvistumiselle (ELHY, KYLA, KH).	Naapurustoajattelua tukevan yhteistyömallin luominen vuoden 2027 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Suunnittelutyö toteutetaan nykyisillä resursseilla.

Parannetaan vieraskielisten asukkaiden osallistumis- ja osallisuusmahdollisuuksia yhdessä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Vahvistetaan MultiCultin toimintaa (ELHY, SIVLA).	Selvitys nykytilasta ja toimenpiteet vuoden 2027 loppuun mennessä.	1 htv MultiCultin toimintaan n. 40 000 €/vuosi.
Reagoidaan nopeasti alueilla nouseviin arjen ilmiöihin pienillä ja ketterillä ratkaisuilla (KH, kaikki lautakunnat).	Edistetään toimintakulttuuria, joka mahdollistaa nopean reagoinnin alueilla nouseviin arjen ilmiöihin.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Lisätään ikääntyneiden mahdollisuuksia käyttää alueiden yhteisiä tiloja ja osallistua matalan kynnyksen toimintaan yhteistyössä hyvinvointialueen, eläkeläisjärjestöjen, yhdistysten, seurakuntien, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa.	Kehitetään toimintaa vuodesta 2027 alkaen osana kaupungin, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden yhteistyötä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Toimintaa toteutetaan ensisijaisesti olemassa olevia tiloja, toimintamalleja ja kumppanuuksia hyödyntäen.
Edistetään eri sukupolvia yhdistävää toimintaa kaupunginosissa hyödyntämällä kouluja, päiväkoteja, kirjastoja, liikuntapaikkoja, yhdistysten tiloja ja muita yhteisiä tiloja.	Kehitetään toimintamalleja vuodesta 2027 alkaen osana kaupungin ja muiden toimijoiden yhteistyötä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Toimintaa toteutetaan ensisijaisesti olemassa olevia tiloja, toimintaa ja kumppanuuksia hyödyntäen.
Luodaan kullekin palvelualueelle konkreettiset mallit, miten toteutetaan strategian tavoite lisätä lahtelaisten valtaa ja vastuuta vaikuttaa omaan asuinympäristöönsä.		

Miksi tämä on tärkeää?

Yhteisöllisyys ja osallisuus vahvistavat luottamusta, turvallisuuden tunnetta ja asukkaiden sitoutumista omaan asuinalueeseensa. Kun ihmiset kokevat voivansa osallistua ja vaikuttaa, alueet kehittyvät myönteisesti ja eriytymisen riskit pienenevät. Osallistumisen esteiden, kuten kielimuurien, vähentäminen mahdollistaa laajemman joukon mukaan ottamisen yhteiseen tekemiseen.

Politiikkatavoite 4: Uudistamme asuinympäristöjä

Parannamme asuinympäristöjen laatua ja turvallisuutta korjaamalla, purkamalla ja uudistamalla rakennuskantaa. Luomme viihtyisää ja toimivaa lähiympäristöä. Edistämme kaavoituksella ja aktiivisella asuntopolitiikalla eri kokoisten asuntojen ja hallintamuotojen sekoittumista.

Toimenpide (vastuutaho)	aikataulu	esimerkkejä talousvaikutuksista
Hyödynnetään maankäyttösopimuksia, tontinluovutusehtoja ja asuntokokojakaumaa ohjaavia kaavamääräyksiä monipuolisen asuntorakenteen edistämiseen (KYLA, RYLL).	Päivitetään tontinluovutusehdot vuoden 2028 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Voi vaikuttaa alentavasti maankäyttömaksuihin.
Luovutaan tarpeettomista kaupungin omistamista rakennuksista myymällä tai purkamalla osana alueiden uudistamista ja ympäristön laadun parantamista (KH, KYLA, RYLL).	Raportoidaan vähintään kaksi kertaa vuodessa KH:lle ja vähintään joka toinen vuosi KV:lle toimitilasalkun tilanteesta.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Luodaan käytöstä poistuville päiväkot-, koulu- ja muille palvelukiinteistöille suunnitelma jatkokäytöstä ennen käytön päättymistä. Jatkokäytössä selvitetään aktiivisesti mahdollisuudet hyödyntää tiloja asumiseen, yritystoimintaan, yksityiseen palvelutuotantoon, yhdistys- ja harrastustoimintaan tai muuhun alueen elinvoimaa vahvistavaan käyttöön. (KH, KYLA, SIVLA, RYLL).	Luodaan toimintamalli vuoden 2027 loppuun mennessä.	Voi edellyttää Tilakeskuksen tai kaupunkisuunnittelun lisäresursointia, 1 htv n. 60 000 €/vuosi.
Käynnistetään valituilla alueilla kaupunkiuudistushankkeet vuosille 2028–2038, joilla kehitetään alueiden palveluita, elinvoimaa ja yrittäjyyden edellytyksiä, yhteisöllistä toimintaa, täydennysrakentamista, liikenne- ja ratkaisuja ja asuinympäristöjä yhteistyössä asukkaiden, yritysten, kiinteistönomistajien ja muiden kumppaneiden kanssa. (KH, JOLI, KYLA, ELHY, SIVLA).	Alueiden valinta ja hankkeistus vuonna 2027, toteutus 2028 alkaen.	Talousvaikutukset arvioidaan osana kaupunkiuudistus-hankkeiden valmistelua, voi edellyttää esimerkiksi hankerahoitusten omavastuuosuuksia.

Toteutetaan konkreettisia parannuksia lasten ja nuorten lähiympäristöihin (esim. koulumatkat ja koulujen lähiympäristöt) (KYLA, KH, JOLI).	Koulujen liikkumis-suunnitelmat tehty ja luotu toimintamalli havaittujen haasteiden ohjautumisesta investointi- ja korjaus-suunnitelmiin vuoden 2028 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Hyödynnetään Lahden Talojen roolia aktiivisesti alueiden tasapainoisen kehittämisen tukena. Kannustetaan ja tarvittaessa ohjataan Lahden Taloja purkavaan uudistamiseen (KH).	Ylläpidetään tiivistä yhteyttä kaupungin ja Lahden Talojen välillä alueiden kehittämiseksi.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Alueiden uudistamisessa vahvistetaan asumisen lisäksi paikallista elinvoimaa, yrittäjyyden edellytyksiä, kaupallisten palvelujen säilymistä ja uusien palvelujen syntymistä.	Huomioidaan alueiden uudistamisessa ja kaupunkiuudistushankkeiden valmistelussa vuodesta 2027 alkaen.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta. Mahdolliset vaikutukset arvioidaan osana alue- ja hankekohtaista valmistelua.
Jo suunnitteluvaiheessa varaudutaan julkisten tilojen muuntuviin käyttötarpeisiin.		
Mahdolliset resurssitarpeet arvioidaan osana tehtävien organisointia ja talousarviovalmistelua. Työ pyritään toteuttamaan ensisijaisesti nykyisiä resursseja, kaupunkikonsernin osaamista ja tarvittaessa ulkopuolisia kumppaneita hyödyntäen.		
Huolehdimme jokaiselle asuinalueelle päivittäiseen liikkumiseen houkuttelevat lähiliikuntapaikat sekä ulkoilureitit, kuten merkityt polut.		

Miksi tämä tavoite on tärkeä?

Asuinympäristön laatu ja asuntorakenteen monipuolisuus vaikuttavat suoraan siihen, miten alueet kehittyvät ja millaisiksi ne koetaan. Yksipuolinen asuntokanta ja heikentyvä rakennettu ympäristö voivat vauhdittaa eriytymistä. Suunnitelmallinen uudistaminen tukee alueiden pitkäjänteistä kehitystä ja ehkäisee kehityksen lukkiutumista.

Politiikkatavoite 5:

Johdamme segregaatian ehkäisyä ja lieventämistä ennakoivasti ja tietoon perustuen

Johdamme segregaatian ehkäisyä ja lieventämistä osana kaupungin normaalia johtamista, valmistelua ja päätöksentekoa. Tunnistamme ajoissa alueellisia ja väestöryhmiin liittyviä eriytymiskehityksiä ja teemme niistä tietoon perustuvia ja johdonmukaisia päätöksiä. Hyödynnämme ajantasaista ja kokonaisvaltaista tilannekuvaa sekä arvioimme päätösten vaikutuksia laaja-alaisesti yli hallintorajojen. Johdamme kokonaisuutta tiiviissä yhteistyössä kaupungin eri palvelualueiden ja keskeisten kumppaneiden kanssa, selkeällä vastuunjaolla ja yhteisillä tavoitteilla.

Toimenpide (vastuutaho)	aikataulu	esimerkkejä talousvaikutuksista
Sovitaan kaupungin, hyvinvointialueen ja keskeisten kumppaneiden kanssa yhteiset tavoitteet, vastuut ja toimintatavat segregaatian ehkäisyyn osana nykyisiä rakenteita (KH).	Selvitys nykytilanteesta 6/2027 mennessä, toimintamalli 2027 loppuun mennessä.	Ei tässä vaiheessa arvioitua talousvaikutusta.
Otetaan käyttöön yhtenäinen segregaatiotiedon tuotanto ja raportointi palveluverkkopäätösten, investointien valmistelun ja kaavoituksen tueksi sekä laaditaan säännöllisesti tilannekuva segregaatiokehityksestä (KH, KYLA).	Suunnitelma tehty 6/2027 mennessä. Toteutus syksystä 2027 alkaen.	1 henkilökuukausi asiantuntijatyötä n. 5000 €/vuosi.
Vahvistetaan henkilöstön osaamista segregaatian tunnistamisessa ja ehkäisyssä sekä päätösten segregaatiovaikutusten arvioinnissa koulutuksella ja yhteisillä toimintamalleilla (KH).	Koulutuksen ja toimintamallien suunnitelma vuoden 2027 loppuun mennessä. Toteutus 2028 alkaen.	Puolen päivän webinaari koko henkilöstölle noin 10 000 euroa tai noin 30 keskeisen viranhaltijan koulutus 5 päivää noin 20 000 euroa (ei sisällä henkilöstön palkkakuluja).

Miksi tämä on tärkeää?

Segregaatio kehittyy usein vähitellen ja huomaamatta, ellei sitä tarkastella systemaattisesti. Ennakoiva ja tietoon perustuva johtaminen mahdollistaa sen, että kehitykseen voidaan vaikuttaa ajoissa eikä vasta silloin, kun ongelmat ovat jo kasautuneet. Yhteinen tilannekuva ja selkeä vastuunjako parantavat päätöksenteon laatua ja vaikuttavuutta.

5 Palveluverkon muutokset

Aluepalveluohjelman palveluverkkolinjaukset ulottuvat **vuoteen 2040** ja ne muodostavat pitkän aikavälin suunnan palveluverkon kehittämiseksi. Ohjelma perustuu valmisteluhetkellä voimassa olevaan väestösuunnitteeseen, asuinalueiden sosioekonomiseen tilanteeseen, nykyiseen palveluverkkoon sekä käytettävissä olevaan tietoon rakennusten kunnosta ja toiminnallisuudesta. Toimikunta esittää palveluverkkoon 14 muutosta sekä kolmea selvityskohdetta. Palveluverkon muutosehdotukset painottuvat lasten ja nuorten palveluihin, sillä varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat kuntien keskeisimmät lakisääteiset palvelut ja merkittävän osan kaupungin palveluverkosta sekä palvelurakennusinvestoinneista.

Osa muutostarpeista liittyy rakennusten tekniseen kuntoon ja investointeihin, osa väestönkehitykseen ja palvelutarpeiden muutoksiin. Vaikka lasten ja nuorten määrän ennustetaan vähenevän Lahdessa merkittävästi, ohjelmassa esitetään myös huomattavia investointeja heidän palveluihinsa. Tavoitteena on varmistaa laadukkaat, terveelliset ja tarkoituksenmukaiset tilat sekä säilyttää palveluverkossa riittävästi kapasiteettia kaupungin mahdollisen kasvun varalle. Tavoitevuoden 2040 palveluverkon alueittaiset palveluverkkokartat ovat liitteessä 3.

Ohjelmalla ohjataan palveluverkon kehittämistä, investointiohjelmien ja hankesuunnittelun ajoitusta sekä periaatteita, joiden mukaisesti palveluja ja tiloja kehitetään eri alueilla. Ohjelmassa ei tehdä yksittäisiä hankkeita tai päätöksiä koskevia vaikutusten arviointoja, mutta siinä tunnistetaan asioita, joihin muutoksella voi olla vaikutuksia sekä annetaan suosituksia vaikutusten arvioinnin näkökulmista, jotka jatkovalmistelussa tulee erityisesti ottaa huomioon.

Yksittäisiä investointeja ja palveluverkon muutoksia koskevat päätökset sekä niiden tarkemmat vaikutusten ennakoarvioinnit tehdään erikseen kaupungin hallintosäännön ja oman ohjeistuksen mukaisissa valmistelu- ja päätöksentekoprosesseissa. Tällöin tarkennetaan muun muassa vaihtoehdot, kustannukset, toteutusaikataulu ja vaikutukset palvelujen järjestämiseen, lapsiin ja perheisiin, henkilöstöön, alueen elinvoimaan sekä palvelujen saavutettavuuteen. Vaikutusten ennakoarviointi tulee tehdä riittävän aikaisessa vaiheessa ja riittävän laajasti. Vaikutusten ennakoarvioinnissa huomioidaan myös palveluverkkoratkaisujen vaikutukset esteettömyyteen, saavutettavuuteen, joukkoliikenneyhteyksiin ja palvelujen yhdenvertaiseen käytettävyyteen. Asukkaille ja muille sidosryhmille tarjotaan mahdollisuus osallistua valmisteluun ennen

päätöksentekoa. Hankepääätöksistä ja niiden toteutusaikataulusta vastaavat kaupungin eri toimielimet hallintosäännön mukaisesti (kuva 7).

Kuva 7. Ohjelman linjausten eteneminen päätöksentekoon.

Lahden kaupungin ohjeistuksessa vaikutusten ennakkoarvioinnin valmistelusta suositellaan huomioimaan seuraavat osa-alueet:

- Kuntalaisvaikutukset: Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä: mm. terveys ja hyvinvointi, yhdenvertaisuus, sukupuolten ja kieliryhmien välinen tasa-arvo, osallisuus, työllisyys ja elinkeinoelämä, turvallisuus, tietoturva, palvelujen taso, kattavuus ja saatavuus eri alueilla.
- Organisaatiovaikutukset: Mm. toimivaltamuutokset, palveluiden tuottamistavat, tehtävien määrä, laatu tai menettelytavat, henkilöstön määrä, asema ja osallisuus, organisaation raportointi-, tiedottamis- ja selvitysvelvoitteet, muut hallinnolliset tehtävät lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä.
- Ympäristövaikutukset: Ihmisten elinolot, terveys ja viihtyvyys, maaperä, luonnon monimuotoisuus, ilmasto, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö, rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä.
- Talousvaikutukset: Väestöryhmien ja kotitalouksien asema ja käyttäytyminen, yritysten toiminta, yritystenvälinen kilpailu ja kansainvälinen kilpailu, markkinoiden toimivuus, kunnallistalouden yhteisöjen rahoitus, voimavarojen jako, työllisyys ja tuottavuus, palvelutuotannon muutos lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä.
- Yhteys kaupungin strategian toteuttamiseen

Pitkään aikajänteeseen liittyy väistämättä epävarmuuksia. Väestöennusteiden päivittyminen sekä rakennusten ennakoimattomat tekniset tai toiminnalliset haasteet voivat muuttaa palvelutarpeita ja tilaratkaisuja. Ohjelman toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan (kts. kohta 6.1 Ohjelman toimeenpanon seuranta) ja linjauksia tarkastellaan uudelleen, jos toimintaympäristössä tapahtuu olennaisia muutoksia. Näin palveluverkkoa voidaan kehittää ajantasaisen tiedon perusteella ja varmistaa, että palvelut vastaavat myös tulevaisuudessa kaupunkilaisten tarpeisiin kestäväällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Palveluverkon muutosehdotus 1. Keskustan suuralue

Villa Piiparin päiväkodin Onnelan toimipisteen toimintaa ei jatketa

Villa Piiparin päiväkoti on yksi hallinnollinen päiväkoti, joka toimii kolmessa toimipisteessä (Ainola, Onnela, Lotilan peruskoulu). Päiväkodissa on yhteensä 113 lasta seitsemässä ryhmässä, joista esiopetusta 2 ryhmässä. Ainolassa on kolme ryhmää ja se toimii vuokratiloissa. Onnelassa toimii kaksi ryhmää ja tilan kunto vaatii korjauksia lähitulevaisuudessa. Esiopetusryhmät toimivat Lotilan peruskoulun tiloissa.

Toimikunta esittää, että luovutaan Villa Piiparin Onnelan toimipisteestä.

Perustelut: Toimipisteestä luopumisella valmistaudutaan kaupunkitasoiseen lapsimäärän vähenemiseen ja palveluverkon tiivistämiseen. Onnelan toimipisteen peruskorjaustarve kohdistuu kooltaan ja toiminnallisilta edellytyksiltään rajalliseen yksikköön, jonka piha-alueiden käytettävyys on haastava. Esiopetuksen keskittäminen Lotilan peruskoululle selkeyttää palveluverkkoa. Hajautunut toiminta lisää kustannuksia ja heikentää toiminnallista tehokkuutta, minkä vuoksi ratkaisulla vähennetään toimipisteiden määrää. Kiinteistön sijainti ja potentiaali yksityiseen jatkokäyttöön tukevat nykykäytöstä luopumista.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia esiopetuksen ja koulun yhteistyöhön, lasten koulupolun jatkuvuuteen ja palveluverkon toiminnalliseen tehokkuuteen, kun taas vaikutukset palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: varhaiskasvatuspalvelujen saavutettavuus eri kulkumuodoilla, korvaavien varhaiskasvatuspaikkojen ja tilojen riittävyys.

Palveluverkon muutosehdotus 2. Keskustan suuralue

Lahden uimahalli suljetaan vesiliikuntakeskuksen valmistuessa

Vesiliikuntakeskus on nimetty valtuustosopimuksessa yhdeksi keskeisistä investointihankkeista. Vesiliikuntakeskus edistää kaupungin strategisia hyvinvoinnin, elinvoiman ja ympäristövastuun tavoitteita. Se tarjoaa laadukkaat puitteet uimaopetukselle, kilpaurheilulle, liikunnalle ja harrastustoiminnalle. Vesiliikuntakeskus on suunniteltu rakennettavaksi urheilukeskukseksi.

Lahden kaupunginhallitus on hyväksynyt helmikuussa 2026 Vesiliikuntakeskuksen hankesuunnitelman hankkeen jatkovalmistelun lähtökohdaksi. Hankkeen arvioidaan valmistuvan kesällä 2030.

Toimikunta esittää, että vesiliikuntakeskuksen valmistuessa Lahden uimahalli suljetaan. Vesiliikuntakeskuksen valmistumisen jälkeen seurataan uimahallien asiakasmääriä ja arvioidaan vaikutuksia palveluverkkoon.

Perustelut: Uimahallit ovat energiasäästöisiä ja teknisesti vaativia kohteita sekä niiden henkilöstötarve on suuri. Toiminnan kannattavuus ja perusteltavuus edellyttävät suurta asiakasmäärää, joka puolestaan perustuu riittävään asukaspohjaan ja laajaan vaikutusalueeseen. Lahden uimahalli sijaitsee Vesiliikuntakeskuksen välittömässä läheisyydessä, eikä palveluverkossa ole perusteltua olla lähekkäin kahta uimahallia. Lahden uimahalli on käyttökänsä lopussa eikä vastaa nykypäivän vaatimuksia. Peruskorjaus ei ole taloudellisesti ja toiminnallisesti perusteltua.

Muutoksella voi olla kielteisiä vaikutuksia uimahallipalvelujen tarjontaan ja käyttäjien palvelukokemukseen, kun tuttu uimahalli poistuu käytöstä. Vaikutuksia lieventää uimahallipalveluiden laadun parantuminen sekä palvelujen siirtyminen läheiseen vesiliikuntakeskukseen ilman katkosta uimahallipalveluissa.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: uuden vesiliikuntakeskuksen saavutettavuus eri kulkumuodoilla sekä palvelutarjonnan vastaavuus eri käyttäjäryhmien tarpeisiin, Lahden uimahallin kiinteistön jatkokäytön ja -kehittämisen potentiaali.

Palveluverkon muutosehdotus 3. Mukkulan suuralue Mukkulan alueelle rakennetaan monitoimitalo

Mukkulan alueella koulu-, päiväkot-, kirjasto- ja nuorisotoimintaa on siirtynyt vuodesta 2017 alkaen vaihteittain väistötiloihin tilojen kunnon takia. Alueelle rakennettavan uuden monitoimitalon hankesuunnitelmia on käsitelty vuosina 2023 ja 2024, mutta ne on palautettu uudelleen valmisteluun.

Aluepalvelutoimikunta esitti helmikuussa 2026 kaupunginhallitukselle, että se edellyttää Mukkulan monitoimitalon hankesuunnitelman päätöksenteon vauhdittamista. Sivistyslautakunta

antoi maaliskuussa 2026 lausunnon monitoimitaloon sijoittuvista toiminnoista kaupunginhallituksen hankevalmistelun tueksi.

Kaupunginhallitus päätti maaliskuussa 2026, että Mukkulan monitoimitalon hankesuunnitelma tuodaan päätöksentekoon 1.9.2026 mennessä. Hankesuunnitelman tulee sisältää kaksisarjainen yhtenäiskoulu, kahdeksanryhmäinen päiväkotito, nuorisotila, kirjasto, liikuntatilat sekä tarvittavat yhteiset tilat.

Perustelut: Alueen koulu-, päiväkotito-, kirjasto- ja nuorisotoimintaa on toteutettu jo lähes kymmenen vuotta väistötiloissa. Alueen nykyinen ja ennusteen mukainen väestörakenne sekä sosioekonominen tilanne puoltavat monitoimitalon rakentamista alueelle. Samalla edistetään alueen yhdenvertaista kohtelua ja kehittymistä myös jatkossa.

Muutoksella voi olla vaikutuksia alueen vetovoimaan, yhteisöllisyyteen, palvelujen laatuun sekä eri palvelujen välisen yhteistyön ja tilojen yhteiskäytön mahdollisuuksiin. Monitoimitaloon sijoitettavan yläkoulun myötä toteutetaan myös alueen nuorisolle nuorisotilat. Tällä on positiivista vaikutusta nuorison ajanviettoon ja luo kiinnittymistä asuinalueeseen alueen nuorille. Monitoimitalon monipuoliset tilat mahdollistavat tarvittaessa alueen asukkaille tiloja erilaisiin tapahtumiin ja kohtaamisiin.

Sivistyslautakunta on antanut lausunnon Mukkulan monitoimitalon hankesuunnitelmasta jatkovalmistelun lähtökohdaksi kokouksessaan 18.8.2026. Kaupunginhallitus päättää hankesuunnitelman hyväksymisestä syksyllä 2026. Hankkeen on arvioitu valmistuvan vuonna 2030.

Palveluverkon muutosehdotus 4. Kivimaa-Kiveriö-Joutjärven suuralue Möysän päiväkotito siirretään keskustan alueelle 2030-luvulla

Möysän päiväkodissa on 207 lasta ja 10 ryhmää, joista esiopetusryhmiä kolme. Kaksi esiopetusryhmää toimii Möysän peruskoululla. Päiväkotito toimii väliaikaisissa vuokratiloissa Joutjärvellä. Möysän peruskoulun tiloissa ei korjaustarpeita.

Toimikunta esittää, että Möysän päiväkodin nykyisten tilojen korvaava varhaiskasvatuskapasiteetti järjestetään 2030-luvulla keskustan alueella, ensisijaisesti keskustan länsipuolella. Ennen kaupungin omaa tila- tai investointiratkaisua selvitetään mahdollisuus

toteuttaa tarvittava kapasiteetti kokonaan tai osittain palvelusetelillä tuotettavana varhaiskasvatuksena.

Perustelut: Nykyinen sijainti ei vastaa pitkän aikavälin palveluverkon kehittämistavoitteita. Möysän alueen lapsimäärä vähenee ja sijainniltaan keskustan alue palvelee tulevaisuudessa paremmin. Vuokrasopimuksen päättymisen mahdollistaa rakenteellisten ratkaisujen tarkastelun.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia varhaiskasvatuspalvelujen tarjontaan keskustassa, kun taas vaikutukset palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: päiväkotipaikkojen riittävyys sekä nykyisellä että uudella sijaintialueella, saavutettavuus eri kulkumuodoilla, keskustan alueen palvelutarpeen kehittyminen.

Palveluverkon muutosehdotus 5. Kivimaa-Kiveriö-Joutjärven suuralue Ruoriniemen päiväkodin toiminta siirtyy Kivimaan monitoimitalon yhteyteen

Ruoriniemen päiväkodissa on 122 lasta seitsemässä ryhmässä, joista neljä on esiopetusryhmiä. Esiopetusryhmät toimivat Kivimaan monitoimitalo Aarteessa. Ruoriniemen päiväkotirakennuksessa on todettu esiintyvän terveyshaittaa ja toiminta on siirtymässä Kivimaan monitoimitaloon väistötilojen kautta. Väistötilojen hankinnasta on päätös, siirtyminen lokamarraskuussa 2026.

Toimikunta esittää, että Ruoriniemen päiväkoti siirtyy Kivimaan monitoimitalon yhteyteen vuoden 2026 aikana ja yhdistyy osaksi monitoimitaloa 2030-luvulla. Niemen alueen kaavoitus- ja kehitystyössä tarkastellaan tarvetta varaukselle päiväkodin rakentamiseksi alueelle tulevaisuudessa.

Perustelut: Päiväkoti toimii vuoden 2026 lopusta väistötiloissa ja toiminta vaatii pysyvät tilat. Kivimaan alueen oppilasmäärän ennustettu väheneminen mahdollistaa päiväkodin toimintojen sijoittamisen Kivimaan monitoimitalon yhteyteen.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia lasten ja henkilöstön terveelliseen ja turvalliseen toimintaympäristöön sekä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun yhteistyöhön, kielteisiä vaikutuksia Ruoriniemen alueen varhaiskasvatuksen palvelutarjontaan sekä perheittäin vaihtelevia vaikutuksia palvelun saavutettavuuteen.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: monitoimitalon tilojen ja piha-alueen soveltuvuus ja riittävyys varhaiskasvatuksen tarpeisiin, saattoliikennejärjestelyt, saavutettavuus eri kulkumuodoilla.

Palveluverkon muutosehdotus 6. Ahtialan suuralue Herrasmannin päiväkodista luovutaan 2030-luvulla

Herrasmannin päiväkodissa on 66 lasta neljässä ryhmässä. Päiväkoti vaatisi peruskorjausta lähitulevaisuudessa. Toiminta siirretään vuoden 2027 alussa noin viideksi vuodeksi väliaikaisiin tiloihin Ahtialan terveysasemalle.

Toimikunta esittää, että Herrasmannin päiväkodin toiminnasta luovutaan 2030-luvulla.

Perustelut: Päiväkodista luopumisella valmistaudutaan alueen lapsimäärän vähenemiseen ja palveluverkon tiivistämiseen. Väliaikaiset tilaratkaisut mahdollistavat hallitun siirtymän.

Muutoksella voi olla kielteisiä vaikutuksia alueen varhaiskasvatuksen palvelutarjontaan, kun taas vaikutukset palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: korvaavien varhaiskasvatuspalvelujen riittävyys sekä saavutettavuus eri kulkumuodoilla, vapautuvan kiinteistön ja tontin kehittämismahdollisuudet.

Palveluverkon muutosehdotus 7. Launeen suuralue Hennalan päiväkotitoteutetaan Hennalaan

Sivistyslautakunta yhdisti Launeen ja Hennalan päiväkodit hallinnollisesti 1.8.2026 lukien Hennalan päiväkodiksi. Hennalan päiväkotit toimii kahdessa toimipisteessä. Kasarmikadulla on 78 lasta neljässä ryhmässä. Kohde vaatii peruskorjauksen ja tontti on kaavoitettu asumiseen. Orvokkitiellä (entinen Launeen päiväkotit) on 141 lasta kahdeksassa ryhmässä. Päiväkoti toimii väliaikaisissa parakkitiloissa.

Tulevasta Hennalan päiväkodista on olemassa hyväksytty hankesuunnitelma, mutta hankesuunnitelman hyväksymisen jälkeen Hennalan alueen asuntorakentamisen ennuste on pienentynyt. Lisäksi hankesuunnitelmapäätöksessä edellytettiin, että entinen Launeen päiväkodin

rakennus saadaan myytyä, mitä ei ole saatu toteutettua. Hennalan uudelle päiväkodille on yhä tarve.

Toimikunta esittää, että Hennalan päiväkodin kaksi toimipistettä yhdistetään ja uusi päiväkotitoimitetaan Hennalaan. Selvitetään viimeistään alkuvuoden 2027 aikana vaihtoehtoiset tavat uuden päiväkodin toteuttamiseksi. Päiväkodin esiopetusryhmät sijoittuvat Länsiharjun koulun yhteyteen.

Perustelut: Ratkaisulla korvataan kaksi vanhaa toimipistettä ja pystytään luopumaan väliaikaisista tilaratkaisuista. Samalla tehostetaan palveluverkon rakennetta vastaamaan lapsimääräennusteita. Mahdollistetaan laadukkaat ja tarkoituksenmukaiset tilat pitkälle tulevaisuuteen.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia varhaiskasvatuksen tilojen terveellisyyteen, turvallisuuteen, toimivuuteen ja tehokkaaseen käyttöön, esiopetuksen ja koulun yhteistyöhön sekä Hennalan alueen palvelutarjontaan, kun taas vaikutukset palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: alueen päiväkotien käyttöaste, saavutettavuus eri kulkumuodoilla, esiopetuksen sijoittuminen ja yhteistyö koulun kanssa.

Palveluverkon muutosehdotus 8. Launeen suuralue Asemantaustan päiväkodista luovutaan

Asemantaustan päiväkodissa on 60 lasta viidessä ryhmässä, joista kaksi on erityisryhmiä. Toiminta on siirretty väistötiloihin Ali-Juhakkalaan alkuvuonna 2026.

Toimikunta esittää, että Asemantaustan päiväkodista luovutaan Hennalan päiväkodin valmistuttua. Erityisryhmät siirtyvät muihin eteläisen alueen toimipisteisiin. Huoltajat voivat esittää toiveen siitä, mihin yksikköön heidän lapsensa siirtyy.

Perustelut: Päiväkotitoimii väistötiloissa. Alueen lapsimäärän ennustetaan vähenevän ja palvelu voidaan järjestää alueen muissa yksiköissä. Ratkaisu tukee palveluverkon tiivistämistä.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia lasten ja henkilöstön terveelliseen ja turvalliseen toimintaympäristöön, kun taas vaikutukset erityisen tuen jatkuvuuteen, lasten ryhmäsuhteisiin sekä palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella lapsittain ja perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: alueen päiväkotien käyttöaste, saavutettavuus eri kulkumuodoilla, erityistä tukea tarvitsevien lasten tuen jatkuvuus, nykyisen kiinteistön ja tontin jatkokäyttö.

Palveluverkon muutosehdotus 9. Launeen suuralue Saksalan uimahalli suljetaan vesiliikuntakeskuksen valmistuessa

Saksalan uimahalli on valmistunut vuonna 1976 ja se on peruskorjattu vuonna 2007.

Urheilukeskukseen valmistuu suunnitelmien mukaan vuonna 2030 Vesiliikuntakeskus, joka lisää kaupungin uimahallikapasiteettia. Lahden liikuntapaikkasuunnitelman 2025-2035 linjausten mukaan Lahden uimahalli ja Saksalan uimahalli suljetaan Vesiliikuntakeskuksen valmistuessa. Saksalan uimahallin suunnittelukäyttöikä (yleensä 50 vuotta) on Vesiliikuntakeskuksen valmistuessa ylittynyt ja tekninen käyttöikä (yleensä 20-25 vuotta) päättymässä.

Toimikunta esittää, että Vesiliikuntakeskuksen valmistuessa Saksalan uimahalli suljetaan. Linjaus vastaa Lahden liikuntapaikkasuunnitelman 2025-2035 linjauksia.

Perustelut: Uimahallit ovat energiasäästöä ja teknisesti vaativia kohteita sekä niiden henkilöstötarve on suuri. Toiminnan kannattavuus ja perusteltavuus edellyttävät suurta asiakasmäärää, joka puolestaan perustuu riittävään asukaspohjaan ja laajaan vaikutusalueeseen. Vesiliikuntakeskuksen valmistuessa kaupungin uimahallikapasiteetti lisääntyy merkittävästi. Saksalan uimahalli on käyttöikänsä lopussa eikä vastaa nykypäivän vaatimuksia. Peruskorjaus ei ole taloudellisesti ja toiminnallisesti perusteltua.

Muutoksella voi olla kielteisiä vaikutuksia eteläisen Lahden uimahallipalvelujen tarjontaan ja saavutettavuuteen, mutta vesiliikuntakeskuksen valmistumisella on myönteisiä vaikutuksia kaupungin uimahallipalveluiden laatuun ja monipuolisuuteen.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: uuden vesiliikuntakeskuksen saavutettavuus eri kulkumuodoilla sekä palvelutarjonnan vastaavuus eri käyttäjäryhmien tarpeisiin, Saksalan uimahallin kiinteistön ja tontin jatkokäyttö.

Palveluverkon muutosehdotus 10. Kärpäsen suuralue Kanervikon erityiskoulu sijoitetaan keskussairaalan yhteyteen 2030-luvun alussa

Kanervikon erityiskoulu toimii ns. sairaalakouluna yhtenäiskoulun periaatteilla. Koulun oppilasmäärä vaihtelee. Koululle on kunnostettu tilat noin viideksi vuodeksi keskussairaalan läheisyyteen. Hyvinvointialueen kanssa on käyty keskusteluja koulun sijoittumisesta sairaalan yhteyteen. Hyvinvointialue ei ole edistänyt sairaalakoulun toteuttamista osana keskussairaalan uutta investointia, koska kaupunki vetäytyi hankkeesta aiemmin kustannuskehitykseen vedoten. Tämän jälkeen kaupunki on selvittänyt sairaalakoulun toteuttamista keskussairaalan läheisyydessä sijaitsevalle kaupungin omistamalle tontille.

Toimikunta esittää, että Kanervikon erityiskoulu sijoitetaan ensisijaisesti yhdessä hyvinvointialueen kanssa keskussairaalan yhteyteen tai toissijaisesti omiin tiloihin keskussairaalan läheisyyteen 2030-luvun alussa.

Perustelut: Sairaalakoulun tulee sijaita keskussairaalan välittömässä läheisyydessä, jotta sairaalassa olevien lasten ja nuorten koulupäivän toteutus onnistuu häiritsemättä potilaiden toipumista. Hyvinvointialueelta tällä hetkellä saadun tiedon mukaan sairaalakoulua ei voida sijoittaa heidän tiloihinsa lähitulevaisuudessa.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia oppilaiden koulupolun ja tuen jatkuvuuteen sekä opetuksen ja oppilaiden hoidon yhteensovittamiseen.

Vaiikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: oppilaiden koulupolun ja opetuksen jatkuvuus, siirtyminen keskussairaalaan kouluun, vaikutukset oppilaiden ja perheiden hyvinvointiin, osallisuuteen ja tuen jatkuvuuteen.

Palveluverkon muutosehdotus 11 Kärpäsen suuralue Kanervan päiväkodista luovutaan 2030-luvulla

Kanervan päiväkodissa on 93 lasta kuudessa ryhmässä. Rakennus vaatii peruskorjauksen lähivuosina.

Toimikunta esittää, että luovutaan Kanervan päiväkodista 2030-luvulla.

Perustelut: Alueen lapsimäärän ennustetaan vähenevän ja palvelu voidaan järjestää läntisen alueen muissa yksiköissä. Ratkaisu tukee palveluverkon tiivistämistä. Huoltajat voivat esittää toiveen siitä, mihin yksikköön heidän lapsensa siirtyy.

Muutoksella voi olla kielteisiä vaikutuksia alueen varhaiskasvatuksen palvelutarjontaan, kun taas vaikutukset palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: korvaavien varhaiskasvatuspalvelujen riittävyys sekä saavutettavuus eri kulkumuodoilla, nykyisen kiinteistön ja tontin jatkokäyttö.

**Palveluverkon muutosehdotus 12 Kärpäsän suuralue
Kasakkamäen peruskoulu yhdistetään hallinnollisesti Kärpäsän peruskouluun ja
Kasakkamäki-Riihelä-alueella säilytetään vähintään 1.-4. vuosiluokkien
koulutoimipiste**

Kasakkamäen peruskoulu toimii alakouluna, jossa on noin 260 oppilasta. Lisäksi tiloissa toimii kaksi esikouluryhmää. Koulun oppilaat menevät yläkouluun Kärpäsän yhtenäiskouluun. Koulun tekninen käyttöikä on ylitetty ja se olisi vaatinut jo peruskorjausta. Koulurakennukseen toteutetaan parhaillaan kattavaa kuntotutkimusta, ja rakennuksen osalta on mahdollisesti varauduttava nopeisiin palveluverkkoratkaisuihin.

Toimikunta esittää, että Kasakkamäen peruskoulu yhdistetään hallinnollisesti Kärpäsän peruskouluun, mutta Kasakkamäki-Riihelä-alueella säilytetään Kasakkamäen koulutoimipiste. Toimipisteessä järjestetään jatkossakin perusopetusta vähintään vuosiluokille 1–4. Opetuksen laajuutta, tilaratkaisua ja toimipisteen mitoitusta voidaan sopeuttaa oppilasmäärän, alueen tarpeiden sekä rakennusten kunnon perusteella.

**Palveluverkon muutosehdotus 13 Nastolan suuralue: pohjoinen
Kartanon koulun Käräytien toimipiste ja Erstan päiväkotia uudistetaan
samanaikaisesti peruskorjaten ja mahdollisesti osittain vanhaa korvaten**

Erstan päiväkodissa on noin 100 lasta kolmessa varhaiskasvatusryhmässä ja kahdessa esiopetusryhmässä. Toinen esiopetusryhmä toimii Kartanon koulun Käräytien koulurakennuksessa. Erstan päiväkodin rakennus on peruskorjauksen tarpeessa.

Kartanon peruskoulu toimii Kankaantien ja Kärrytien toimipisteissä. Peruskoulussa on yhteensä noin 380 oppilasta. Kummassakin toimipisteessä toimii yksi esiopetusryhmä. Kärrytien toimipiste on peruskorjauksen tarpeessa seuraavan viiden vuoden kuluessa.

Toimikunta esittää, että Kartanon koulun Kärrytien toimipiste ja Erstan päiväkotia uudistetaan samanaikaisesti peruskorjaten ja mahdollisesti osittain vanhaa korvaten. Samalla tutkitaan mahdollisuudet sijoittaa toiminnot ensisijaisesti samaan rakennukseen. Koulusta tulee kaksisarjainen alakoulu, ja päiväkotiin sijoitetaan seitsemän ryhmää.

Perustelut: Kohteet ovat peruskorjaustarpeessa lähivuosina. Alueen kouluikäisten lasten määrä laskee väestösuunnitteen mukaan 2030 mennessä. Samanaikaisella peruskorjauksella voidaan saavuttaa synergiaetuja toiminnan ja yhteisten tilojen osalta. Kankaantien toimipiste säilyy 2040-luvulla 0-2 luokkien käytössä aikaisempien suunnitelmien mukaisesti. Tämä varmistaa pienille oppilaille lyhyemmät koulumatkat. Koulupolkuun tulee siirtymä siirryttäessä Kärrytien toimipisteeseen kolmannelta luokalta alkaen.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia tilojen terveellisyyteen, turvallisuuteen ja toimivuuteen sekä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun yhteistyöhön; vaikutukset palvelun saavutettavuuteen voivat vaihdella perheittäin.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: tilojen muuntojoustavuus, saavutettavuus eri kulkumuodoilla, alueen päiväkotien ja koulujen käyttöaste.

Palveluverkon muutosehdotus 14 Koko kaupunki Keskitetään ulkoliikuntapaikkojen hallinnointi liikuntapalveluille

Lahden kaupungin ulkoliikuntapaikkoja hallinnoi tällä hetkellä sekä elinvoiman palvelualueeseen kuuluva liikuntapalvelut sekä kaupunkiympäristön palvelualueeseen kuuluvat kaupunkitekniikka ja kaupunkisuunnittelu. Eri yksiköiden välillä on toiminnassa päällekkäisyyttä esimerkiksi uimarantojen ja ulkoliikuntavälineiden osalta. Hajautettu hallinnointi voi johtaa samankaltaisten kohteiden erilaiseen kunnossapidon tasoon sekä vaikeuttaa kokonaisuuden johdonmukaista kehittämistä.

Toimikunta esittää, että ulkoliikuntapaikkojen hallinnointi keskitetään liikuntapalveluille. Samassa yhteydessä selvitetään lakkautuvien leikkialueiden tuleva hallinnointi ja kehittäminen puistoina tai

liikunta-alueina sekä mahdollisuus säilyttää entisen Kirkonkylän koulun liikunta- ja leikkipaikka lähiliikuntapaikkana.

Perustelut: Keskittämällä ulkoliikuntapaikkojen hallinnointi liikuntapalveluille voidaan selkeyttää vastuutahoja, yhdenmukaistaa käytäntöjä ja parantaa palvelujen laatua ja yhdenvertaisuutta koko kaupungin alueella. Liikuntapalveluilla on toiminnallinen osaaminen, kokonaisnäkemys liikuntapaikkaverkostosta sekä asukkaiden liikuntatarpeista, mikä tukee tavoitteellista ja kustannustehokasta ylläpitoa ja kehittämistä. Keskitetty hallinnointi tukee myös kaupungin liikuntapaikkasuunnittelua ja pitkän aikavälin investointien ja kunnossapidon priorisointia.

Vaikutusten arvioinnissa erityisesti huomioitavat näkökulmat: hallinnointivastuun, määrärahojen ja henkilöstöresurssien siirtäminen, yhteistyö seurojen, yhdistysten ja muiden käyttäjäryhmien kanssa, henkilöstön osaamistarpeet.

Palveluverkon selvityskohde 1. Keskustan suuralue Tutkitaan mahdollisuudet sijoittaa Palvelutori vuoden 2029 jälkeen kaupunkikonsernin tiloihin

Palvelutori on vuonna 2020 perustettu julkisten palveluiden alusta, jossa palveluita tarjoaa Lahden kaupungin eri palveluiden lisäksi toimijoita Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta sekä Lahden seurakunnasta. Palvelutorin monipuoliset tilat ja palvelut mahdollistavat sujuvan asioinnin sekä tapahtumien, tapaamisten ja muun toiminnan järjestämisen. Asukkaat, yleishyödylliset yhdistykset ja järjestöt voivat varata tiloja maksuttomasti kokous- ja tapahtumakäyttöön.

Palvelutori on helposti saavutettavissa kauppakeskus Trion 2. kerroksessa. Tilana alusta on avoinna arkisin klo 8-18, palveluntarjoajilla on omat palveluajat. Palvelutorin viikoittainen asiakasmäärä vaihtelee 5 000 - 10 000 asiakkaan välillä. Asiakaskokemustutkimuksen mukaan Palvelutorin suosittelevaindeksi on korkea (NPS 77).

Perustelut selvitystyölle: Palvelutorin vuokrataso on tällä hetkellä korkea, koska se sisältää Palvelutorin perustamiskustannusten takaisinmaksun. Vuokrataso saattaa alentua vuoden 2029 jälkeen, kun perustamiskustannukset on katettu. Kaupunkikonsernin tiloihin on suunniteltu keskustan alueella peruskorjauksia, joiden yhteydessä voidaan tarkastella, olisiko Palvelutorin toiminta mahdollista sijoittaa jatkossa konsernin tiloihin ja vahvistaa näin kaupungin tasetta sekä parantaa kaupunkikonsernin omien tilojen käyttöä.

Muutoksella voi olla vaikutuksia palvelujen saavutettavuuteen, löydettävyyteen ja käyttöasteeseen sekä eri toimijoiden yhteistyöhön.

Selvityksessä erityisesti huomioitavat näkökulmat: palvelujen saavutettavuus erityisesti ikääntyneiden, autottomien ja paljon palveluja käyttävien asiakkaiden näkökulmasta, matalan kynnyksen asiointin ja palvelujen yhteensovittamisen säilyminen, digipalveluiden käytön yleistyminen, mahdollisten uusien palveluiden sijoittuminen. Selvityksen tulee valmistua vuoden 2028 loppuun mennessä.

Palveluverkon selvityskohde 2. Nastolan suuralue Tutkitaan mahdollisuudet sijoittaa yläkoulu ja nuorisotila Nastolan kirkonkylälle

Kukkasen peruskoulu toimii Nastopolissa yläkouluna ja siellä on noin 440 oppilasta. Yläkoulun sijoittumisesta Nastolan palveluverkkoon on tarpeen tehdä päätös seuraavan 5-10 vuoden kuluessa.

Yläkoulun sijoittamisen selvittämistä Nastolan kirkonkylälle puoltaa alueella oleva entinen Kirkonkylän koulun tontti sekä alueiden tasapuolinen kehittäminen. Kirkonkylä on helposti saavutettavissa eri kulkumuodoilla ja sen keskeinen sijainti mahdollistaa lasten itsenäisen liikkumisen. Nuorisotila voidaan sijoittaa yläkoulun yhteyteen. Koulurakennus ja sen yhteydessä olevat liikuntakentät ja -välineet tukevat myös eri väestöryhmien liikunta- ja muita harrastusmahdollisuuksia, joita kirkonkylän alueella ei nyt ole.

Selvityksessä erityisesti huomioitavat näkökulmat: saavutettavuus eri kulkumuodoilla, vaikutukset koulumatkaetuuksiin ja kuljetuksiin, vaikutukset Rakokiven asemaan Nastolan aluekeskuksena, vaikutukset Nastolan kirkonkylän kehittämiseen. Selvityksen tulee valmistua vuoden 2028 loppuun mennessä.

Palveluverkon selvityskohde 3. Koko kaupunki Selvitetään maauimalan toteuttamismahdollisuuksia

Lahden Urheilukeskuksen maauimala palveli kaupunkilaisia vuodesta 1973 vuoteen 2024. Maauimala suljettiin vuonna 2025 sen teknisen käyttöiän päätyttyä, koska rakenteiden kunto edellyttäisi laajaa peruskorjausta. Lisäksi maauimalan esteettömyydessä tunnistettiin merkittäviä

puutteita, joita pelkkä peruskorjaus ei poistaisi. Uuden vesiliikuntakeskuksen hankesuunnitelma ei sisällä maauimalaa.

Maauimala lisää Lahden kesäaikaisia liikunta- ja virkistysmahdollisuuksia sekä vahvistaisi kaupungin vetovoimaa asukkaiden ja matkailijoiden näkökulmasta. Selvityksen tulee valmistua vuoden 2029 loppuun mennessä.

Muutoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia kesäkauden liikunta- ja virkistysmahdollisuuksiin, asukkaiden hyvinvointiin sekä kaupungin vetovoimaan.

Selvityksessä erityisesti huomioitavat näkökulmat: palvelutarve, mahdolliset sijaintivaihtoehdot, saavutettavuus eri kulkumuodoilla, toteutusmallit, kustannukset sekä vaikutukset kuntalaisten hyvinvointiin, liikuntapalveluihin ja kaupungin vetovoimaan.

5.1 Palveluverkkomuutosten talousvaikutukset ja vaikutukset investointiohjelmaan

Aluepalveluohjelma sisältää samanaikaisesti sekä palveluverkon tiivistämistä että merkittäviä investointeja. Ehdotuksessa esitetään rakennettavaksi tai uudistettavaksi useita lasten ja nuorten palvelurakennuksia, kuten Mukkulan monitoimitalo, Hennalan päiväkoti sekä Kartanon koulun ja Erstan päiväkodin kokonaisuus. Investointien tarkoituksena on turvata laadukkaat palvelut vuosikymmeniksi eteenpäin sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja vetovoimaa.

Aluepalveluohjelman valmistelussa on huomioitu valtuustopimuksen linjaus kaupungin talouden pitkäjänteisestä tasapainottamisesta ja 60 miljoonan euron vuosittaisesta investointikatosta. Ohjelmassa esitetyt investointitarpeet on arvioitu suhteessa tunnistettuihin palvelutarpeisiin ja kaupungin pitkän aikavälin kehittämistavoitteisiin. Investointien tarkempi ajoitus ja toteutus arvioidaan jatkovalmistelussa osana kaupungin investointiohjelmaa ja valtuustopimuksen mukaista investointikehystä. Alustava investointiaikataulu on esitetty liitteessä 4.

Suuntaa antavia suuruusluokka-arvioita palveluverkon muutosten vaikutuksista käyttötalousmenoihin ja talonrakennusinvestointeihin on kuvattu taulukossa 1. Rakentamisen ja muiden tarvittavien investointien kustannukset tarkentuvat hankesuunnitelmavaiheessa.

Taulukossa käyttötalousmenot ovat palvelujen järjestämisestä ja ylläpidosta aiheutuvia jatkuvia vuosittaisia kustannuksia. Negatiivinen luku tarkoittaa, että kustannukset vähenevät ja positiivinen luku, että ne lisääntyvät. Kustannusneutraali tarkoittaa, että palveluverkkomuutoksen ei tässä vaiheessa arvioida muuttavan vuosittaisia toimintamenoja.

Talonrakennusinvestoinnit tarkoittavat palvelurakennusten rakentamiseen, peruskorjaamiseen ja merkittäviin tilamuutoksiin liittyviä kertaluontoisia investointimenoja. Negatiivinen luku kuvaa alustavaa arviota investointitarpeen vähenemisestä tai poistumisesta verrattuna tilanteeseen, jossa palvelurakennus rakennettaisiin tai peruskorjattaisiin. Positiivinen luku kuvaa alustavaa arviota rakennettavan tai peruskorjattavan palvelurakennuksen investointikustannuksista.

Taulukko 2 ei sisällä palvelurakennuksen irtaimen tai mahdollisen alueinfran rakentamisen investointikustannuksia eikä mahdollisesti käytöstä poistuvan palvelurakennuksen tulevia käyttötalousmenoja kuten tyhjän rakennuksen ylläpitomenoja eikä mahdollisia purkukustannuksia.

Taulukko 2. Alustavia suuruusluokka-arvioita palveluverkon muutosten vaikutuksista käyttötalousmenoihin ja talonrakennusinvestointeihin. Rakentamisen kustannukset tarkentuvat hankesuunnitelmavaiheessa.

Palveluverkkomuutos	Käyttötalous/vuosi	Talonrakennus-investointi
Villa Piiparin päiväkodin Onnelan toimipisteen toimintaa ei jatketa	-0,6 M€	-3,9 M€
Lahden uimahalli suljetaan vesiliikuntakeskuksen valmistuessa	-0,8 M€	-15 - -20 M€
Mukkulan alueelle rakennetaan monitoimitalo	kustannusneutraali	+36,7 M€
Möysän päiväkotia siirretään keskustan alueelle 2030-luvulla	kustannusneutraali	+5,8 M€
Ruoriniemen päiväkodin toiminta siirtyy Kivimaan monitoimitalon yhteyteen	kustannusneutraali	-4–6 M€
- Ruoriniemen päiväkodin väliaikaiset tilat	+0,3 M€/vuosi	
Herrasmannin päiväkodista luovutaan 2030-luvulla	-0,9 M€	-7–8 M€
- Herrasmannin päiväkodin väliaikaiset tilat	kustannusneutraali	+2,1 M€
Hennalan päiväkotia toteutetaan Hennalaan	kustannusneutraali	+7,4 M€
Asemantaustan päiväkodista luovutaan	-1,1 M€	-4,7 M€
Saksalan uimahalli suljetaan vesiliikuntakeskuksen valmistuessa	-0,9 M€	- 10 - -12 M€
Kanervikon erityiskoulu sijoitetaan keskussairaalan yhteyteen 2030-luvun alussa	kustannusneutraali	+4,7 M€
Kanervan päiväkodista luovutaan 2030-luvulla	-1,3 M€	-5,8 M€
Kasakkamäen peruskoulu yhdistetään hallinnollisesti Kärpäsän peruskouluun ja Kasakkamäki–Riihelä-alueella säilytetään vähintään 1.–4. vuosiluokkien koulutoimipiste. - Nykyisen 1.–6. vuosiluokkien koulua vastaavan ratkaisun (investointi tai peruskorjaus) arvioitu investointikustannus on +10 M€.	tarkentuu jatkovalmistelussa	+6 M€ (1.–4. vuosiluokkien koulutoimipiste)
Kartanon koulun Kärkytien toimipiste ja Erstan päiväkotia uudistetaan samanaikaisesti peruskorjaten ja mahdollisesti osittain vanhaa korvaten. Käyttötalous- ja investointivaikutukset tarkentuvat hankesuunnittelussa huomioiden varhaiskasvatuksen toteutusmalli ja päiväkotitilojen mitoitus.		

6 Toimeenpanon seuranta ja jatkotyöskentely

6.1 Ohjelman toimeenpanon seuranta

Aluepalveluohjelman linjausten toteutumisen kokonaisseurannasta vastaa kaupunginhallitus. Kaupunginhallitus raportoi joka toinen vuosi kaupunginvaltuustolle ohjelman toimenpiteiden etenemisestä. Valtuustolle raportoidaan ensimmäisen kerran alkuvuonna 2029.

Jokainen lautakunta vastaa vastuullaan olevien toimenpiteiden etenemisestä. Kaupunginhallitus vastaa konsernihallinnon vastuulla olevien sekä laajaa koordinaatiota edellyttävien toimenpiteiden etenemisestä. Talousarviossa ja käyttösuunnitelmissa esitetään vuosittain, kuinka aluepalveluohjelman toimenpiteitä edistetään palvelualueilla.

6.2 Aluepalveluohjelman työ jatkossa

Aluepalveluohjelmaa tarkastellaan ja tarvittaessa päivitetään kerran valtuustokaudessa, valtuustokauden alussa. Toimikunta suosittelee, että päivitystyötä varten perustetaan määräaikainen, valtuuston valtasuhteita heijasteleva kaupunginhallituksen alainen toimikunta sekä työskentelyä tukeva viranhaltijatyöryhmä.

7 Toimikunnan työskentely ja osallistaminen

7.1 Toimikunnan työskentely

Kaupunginhallitus nimesi elokuussa 2025 toimikunnan jäsenet ja varajäsenet seuraavasti:

- Kimi Uosukainen (pj) (sd.), varajäsen Tomi Sairomaa (sd.),
- Jetta Laakso (sd.), varajäsen Roosa Rusanen (sd.),
- Marko Lindqvist (vpj) (kok.), varajäsen Jouni Suonpää (kok.),
- Teresa Rautapää (kok.), varajäsen Tiina Koivistoinen (kok.),
- Riina Puusaari (vihr.), varajäsen Minerva Kastehelmi (vihr.),
- Elisa Lientola (vas.), varajäsen Oskari Päätaalo (vas.),
- Pertti Arvaja (kd.), varajäsen Marja Kaitainen (kd.),
- Kalle Aaltonen (ProLahti), varajäsen Mikko Lindroos (ProLahti),
- Tuomas Sorsa (ps.), varajäsen Ville-Veikko Elomaa (ps.),
- Markku Kamula (kesk.), varajäsen Pauliina Palo (kesk.).

Lisäksi puhe- ja läsnäolo-oikeudella kokoukseen osallistuivat:

- Francis McCarron, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja (kok.),
- Mika Kari, kaupunginvaltuuston I varapuheenjohtaja (sd.),
- Lasse Pakkanen, kaupunginvaltuuston II varapuheenjohtaja (kesk.),
- Mira Nieminen, kaupunginvaltuuston III varapuheenjohtaja (ps.),
- Pekka Komu, kaupunginhallituksen puheenjohtaja (sd.),
- Milla Bruneau, kaupunginhallituksen I varapuheenjohtaja (kok.),
- Marju Markkanen, kaupunginhallituksen II varapuheenjohtaja (sd.),
- Toni Putula, kaupunginhallituksen III varapuheenjohtaja, (kok.),
- Niko Kyynäräinen, kaupunginjohtaja.

Toimikunta piti vuonna 2025 yhteensä viisi ja vuonna 2026 15 kokousta. Lisäksi toimikunnalla oli seminaari Kuntatalolla Helsingissä tammikuussa 2026, jossa kuultiin asiantuntijaesityksiä segregatiosta ja asuntorakentamisesta. Toimikunta vieraili kokousten yhteydessä Kärpäsän peruskoulussa, Liipolan monitoimitalo Onnissa, Nastolan monitoimitalo Loistossa ja Kivimaan monitoimitalo Aarressa. Vierailujen yhteydessä tutustuttiin myös Liipolan alueeseen ja ostariin, Kivimaan lähiliikuntapaikkoihin ja monitoimitalo Loiston kirjastopalveluihin. Toimikunnan kokousten pöytäkirjat ovat saatavilla aluepalveluohjelman verkkosivuilla.

Kuva 8. Toimikunnan työskentelyn aikataulu.

Toimikunnan työskentely jaettiin neljään osaan (kuva 8). Aluepalvelutoimikunta kuuli työskentelyssään useita asiantuntijoita, tutustui aiheeseen liittyvään laajaan aineistoon, nykyiseen palveluverkkoon sekä kaupungin aiempiin ohjelmiin, suunnitelmiin ja päätöksiin. Jokaisessa kokouksessa työskenneltiin kokousaiheiden parissa tunnistuen esitysten olennaisimmat asiat aluepalveluohjelman kannalta. Alueellisten palvelukarttojen kautta tunnistettiin palveluverkon muutostarpeita peilaten niitä väestön nykytila- ja väestösuunniteltuihin sekä alueiden sosioekonomiseen tilanteeseen.

Kaupunginjohtaja nimesi kaupunkiorganisaatiosta aluepalveluohjelmaa valmistelevan asiantuntijatyöryhmän. Työryhmän puheenjohtajana toimi kehittämisjohtaja Sari Alm. Työryhmän puheenjohtaja johti työryhmän valmistelua sekä osallistui aluepalvelutoimikunnan kokouksiin pysyvänä viranhaltijaedustajana. Työryhmän jäseniä olivat opetus- ja kasvatusjohtaja Virve Jämsén, palvelupäällikkö Matti Saarela, varhaiskasvatusjohtaja Mika Harju, nuorisotoimenjohtaja Jouni Kivilahti, rakennuttajapäällikkö Leena Pirttilä, toimitilajohtaja Jouni Arola, erityisasiantuntija Jesse Marola, yleiskaava-arkkitehti Johanna Sääksniemi, liikenneinsinööri Jatta Lahtinen, joukkoliikennepäällikkö Lauri Jokinen, liikuntajohtaja Aleksi Nyström, kunnossapitopäällikkö Pasi Leppäaho ja kaupunkikehitysjohtaja Olli Alho. Työryhmän ja toimikunnan sihteerinä toimi hallintosihteeri Eija Jouhilahti.

7.2 Osallistaminen

Aluepalvelutoimikunnan asettamispäätöksessä edellytettiin, että aluepalveluohjelman laatimiseen osallistetaan mahdollisuuksien mukaan kuntalaisia, eri sidosryhmiä, henkilöstöä ja poliittisia toimijoita ohjelman valmistelun yhteydessä. Toimikunta hyväksyi osallisuussuunnitelman tammikuun 2026 kokouksessa (kuva 9).

Kuva 9. Aluepalveluohjelman valmistelun osallistamis- ja vuorovaikutusprosessi.

Toimikunta hyväksyi kokouksessaan 29.4.2026 aluepalveluohjelman ehdotuksen, joka julkaistiin 7.5.2026. Aluepalvelutoimikunnan ja kumppanuuspöytien jäsenet keräsivät ehdotukseen kommentteja seuraavissa Kerro Pois! –tilaisuuksissa:

- 3.5. klo 10-14.30 Koko perheen kevättapahtuma, Rakokiven kulttuuripuisto, Laturitie
- 12.5. klo 17–19 Nastolan asukasilta, Rakokiven monitoimitalo Loisto
- 17.5. klo 10–14 Iloinen päivä –perhepuistossa, Launeen perhepuisto, Kaarikatu 26
- 17.5. klo 12–15 Kivijärven tapahtuma, Kivijärven kylätalo
- 19.5. klo 17–19 Patomäen kentän avajaiset, Porvoonjoentie 12
- 28.5. klo 17–19 Salpausselän seurakunnan kevättapahtuma, Sarvikatu 9
- 11.6. klo 15–18 Kiusaamisen vastainen tapahtuma, Launeen perhepuisto, Kaarikatu 26

Asukastilaisuus pidettiin 9.6. klo 17.30-19.30 Palvelutorilla, kauppakeskus Trion 2. kerroksessa, Aleksanterinkatu 18. Tilaisuuksien tiivistelmät ja vastausaineistot ovat tutustuttavissa aluepalveluohjelman verkkosivuilla.

Asukkailta ja henkilöstöltä kerättiin kyselyillä palautetta aluepalveluohjelman ehdotuksen politiikkatavoitteista ja palveluverkon muutosehdotuksista 7.5.-14.6.2026 välisenä aikana. Kyselyiden tiivistelmät ja raportit ovat luettavissa aluepalveluohjelman verkkosivuilla.

Toimikunta päätti kokouksessaan 11.8.2026 lausunnoille lähetettävästä Aluepalveluohjelman ehdotuksesta. Aluepalveluohjelman esitys lähetettiin lausunnoille kumppanuuspöydille, vammais-

ja vanhusneuvostoilta, nuorisovaltuustolle sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle. Lausuntoaika oli 21.8.-9.9.2026. Lausuntojen tiivistelmä on liitteenä 5. Toimikunta on vastaanottanut myös kansalaispalautetta. Saadut palautteet ja lausunnot on käsitelty toimikunnan kokouksissa 11.8.2026 ja 14.9.2026.

Lisäksi toimikunta järjesti seuraavat tilaisuudet:

- 5.2.2026 Asuinalueiden ja sosiaalisen eriytymisen seminaarin luottamushenkilöille
- 20.8.2026 Aluepalvelutoimikunnan yhteisseminaari asukasyhdistysten, kumppanuuspöytien ja vaikuttamistoimielinten kanssa ja
- 28.8.2026 Aluepalvelutoimikunnan yhteisseminaari lautakuntien kanssa.

Valtuustoryhmien puheenjohtajatoimikunnalle esiteltiin valmistelun etenemistä 8.4.2026, 13.8.2026 ja 2.9.2026. Valtuustoseminaarissa 7.5.2026 valtuutetuille esiteltiin aluepalveluohjelman ehdotus. Kaupunginhallitukselle raportoitin 3.11.2025 ja 30.3.2026 työskentelyn etenemisestä.

7.3 Viestintä ja tiedottaminen

Kaupungin verkkosivuille tehtiin toimikunnan työskentelyn alussa oma aluepalvelutoimikunnan sivu, josta löytyy toimikunnan tehtävät, jäsenet sekä toimikunnan kokouspöytäkirjat.

Aluepalvelutoimikunta esitti maaliskuussa kaupunginhallitukselle, että Mukkulan monitoimitalon hankesuunnitelma tuodaan päätöksentekoon syyskuun 2026 alkuun mennessä ja pyysi sivistyslautakunnalta lausuntoa monitoimitaloon sijoittuvista toiminnoista liitettäväksi kaupunginhallituksen päätökseen. Asiasta tehty tiedote julkaistiin 12.3.2026.

Aluepalveluohjelman ehdotuksen julkistamisen yhteydessä 7.5.2026 toimikunnan verkkosivu muutettiin aluepalveluohjelman sivuksi, jonne koottiin ehdotuksen materiaali sekä myöhemmin myös muu valmistelumateriaali.

Toimikunta järjesti mediatilaisuuden 7.5.2026, jossa julkaistiin aluepalveluohjelman ehdotus. Samana päivänä ohjelman ehdotuksen sisältöjä esiteltiin kaupunginvaltuustolle, julkaistiin asiasta tiedote ja käynnistettiin asukas- ja henkilöstökyselyt.

Aluepalveluohjelmaan saadusta palautteesta julkaistiin 14.8.2026 tiedote, johon tiivistettiin tilaisuuksissa ja kyselyissä tulleen palautteen pääviestit. Palautekoosteet kyselyistä ja tilaisuuksista julkaistiin aluepalveluohjelman verkkosivuilla.

Aluepalveluohjelman päivitetyn ehdotuksen lähtiessä lausunnoille julkaistiin 21.8.2026 tiedote ja lausunnoille lähtenyt ehdotus oli nähtävillä myös aluepalveluohjelman verkkosivuilla.

Aluepalvelutoimikunnan päätöskokouksen jälkeen 15.9.2026 tiedotetaan ohjelman lopullisen ehdotuksen keskeisestä sisällöstä sekä palveluverkon kehittämistä koskevista linjauksista.

Lisäksi kerrotaan ohjelman etenemisestä kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston päätöksentekoon.

8 Liitteet

Liite 1. Koko kaupungin kartat

Liite 2. Alueittaiset väestösuunnitteet

Liite 3. Alueittaiset palvelukartat vuonna 2026 ja 2040

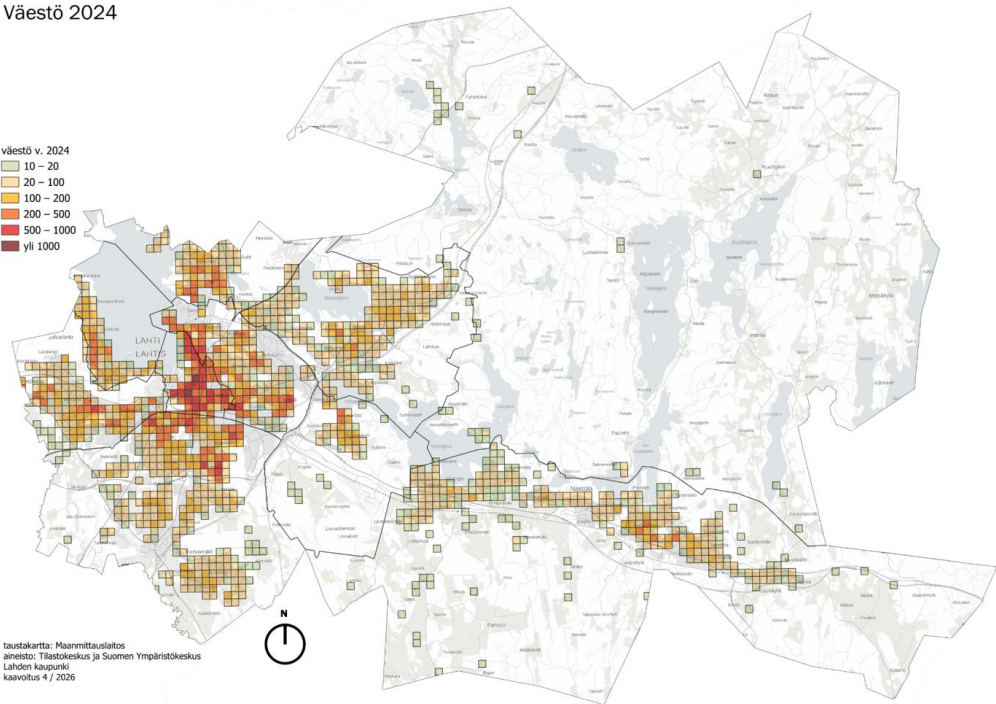
Liite 4. Alustava investointiaikataulu suunniteltujen kohteiden osalta

Liite 5. Tiivistelmä lausunnoista

Liite 1. Koko kaupungin kartat

Väestö 2024

väestö v. 2024
10 – 20
20 – 100
100 – 200
200 – 500
500 – 1000
yli 1000

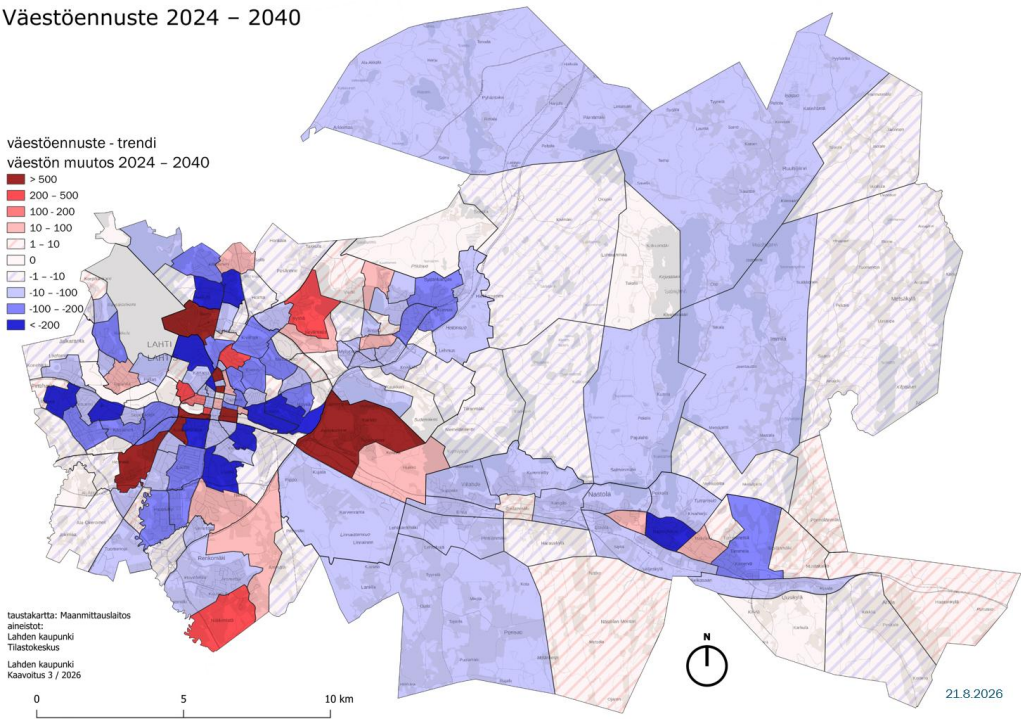

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineisto: Tilastokeskus ja Suomen Ympäristökeskus
Lahden kaupunki
kaavoitus 4 / 2026

21.8.2026

Väestöennuste 2024 – 2040

väestöennuste - trendi
väestön muutos 2024 – 2040
> 500
200 – 500
100 – 200
10 – 100
1 – 10
0
-1 – -10
-10 – -100
-100 – -200
< -200

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineisto: Lahden kaupunki
Tilastokeskus
Lahden kaupunki
Kaavoitus 3 / 2026

0 5 10 km

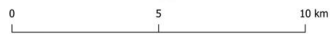
21.8.2026

väestöennuste - lapset ja nuoret

väestöennuste - 0 - 15 vuotiaat - trendi
väestön muutos 2024 - 2040

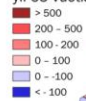
taustakartta: Maanmittauslaitos
 aineistot:
 Lahden kaupunki
 Tilastokeskus
 Lahden kaupunki
 Yleiskaavutus 1 / 2026

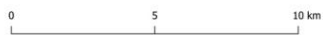
21.8.2026

Väestöennuste 2040 -ikäätynneen väestön muutos Lahdessa

väestöennuste - trendi
yli 65-vuotiaan väestön muutos 2024 - 2040

taustakartta: Maanmittauslaitos
 aineistot:
 Lahden kaupunki
 Tilastokeskus
 Lahden kaupunki
 Kaavutus 4 / 2026

21.8.2026

Liite 2. Alueittaiset väestösuunnitteet

Selitteet:

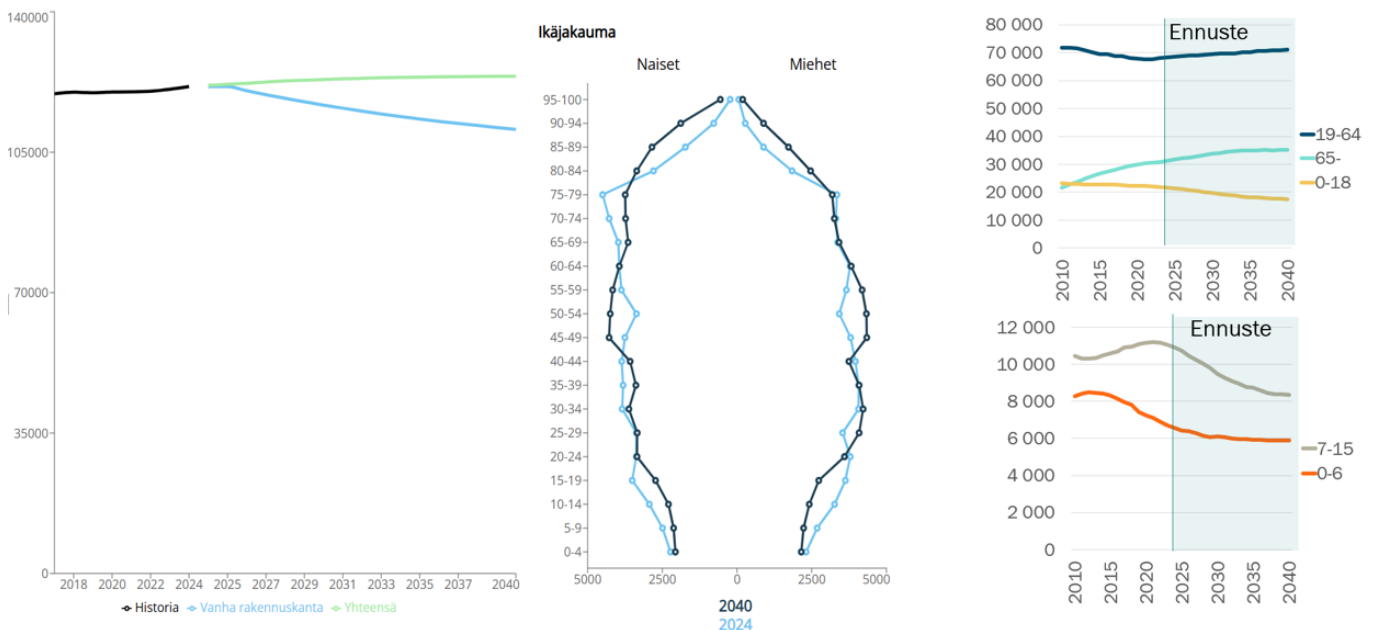
Historia= toteutunut väestönkehitys alueella

Vanha rakennuskanta= sisältää lähtöhetken asuntokannan ja siihen liittyvät väestömuutokset ilman uudisrakentamista. Kuvaa sitä miten alueen väestö kehittyy nykyisellään ilman uudisrakentamista

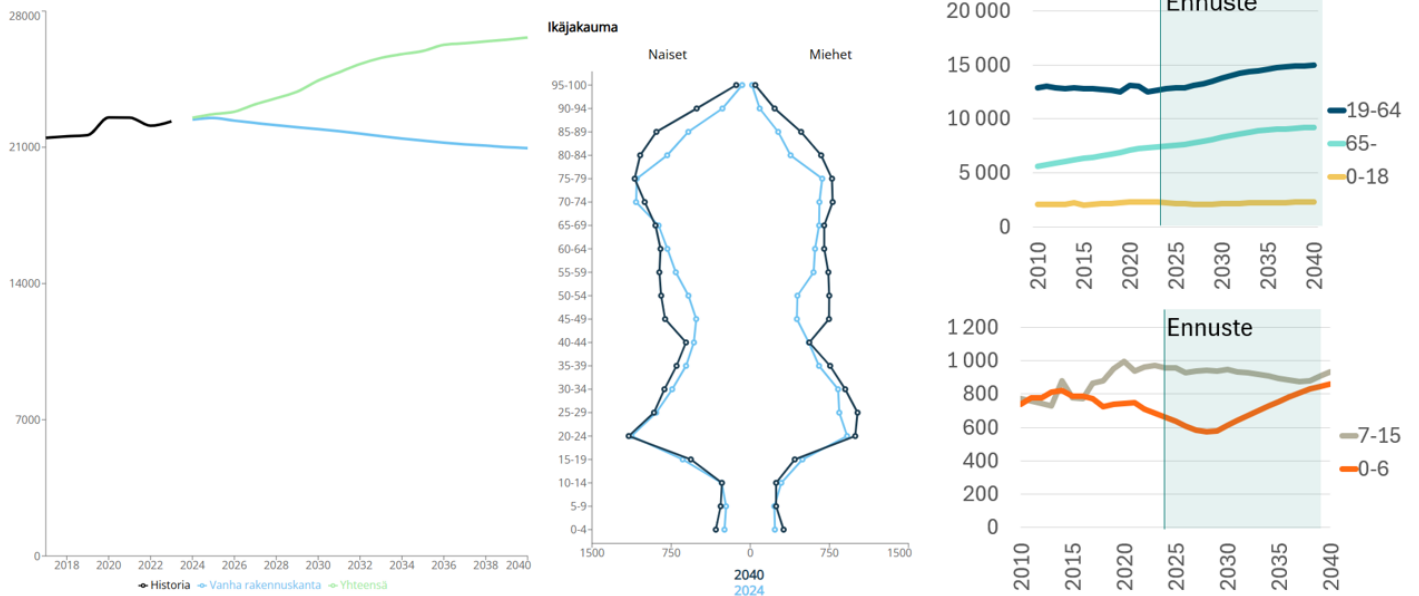
Yhteensä= ennustettu väestönkehitys, ottaen huomioon uudisrakentamisen, joka kattaa omakoti-, rivi- ja kerrostalot.

Uudisrakentamisen vaikutus arvioidaan ja yhdistetään vanhan rakennuskannan ennusteeseen, jolloin saadaan alueen väestönkehitys

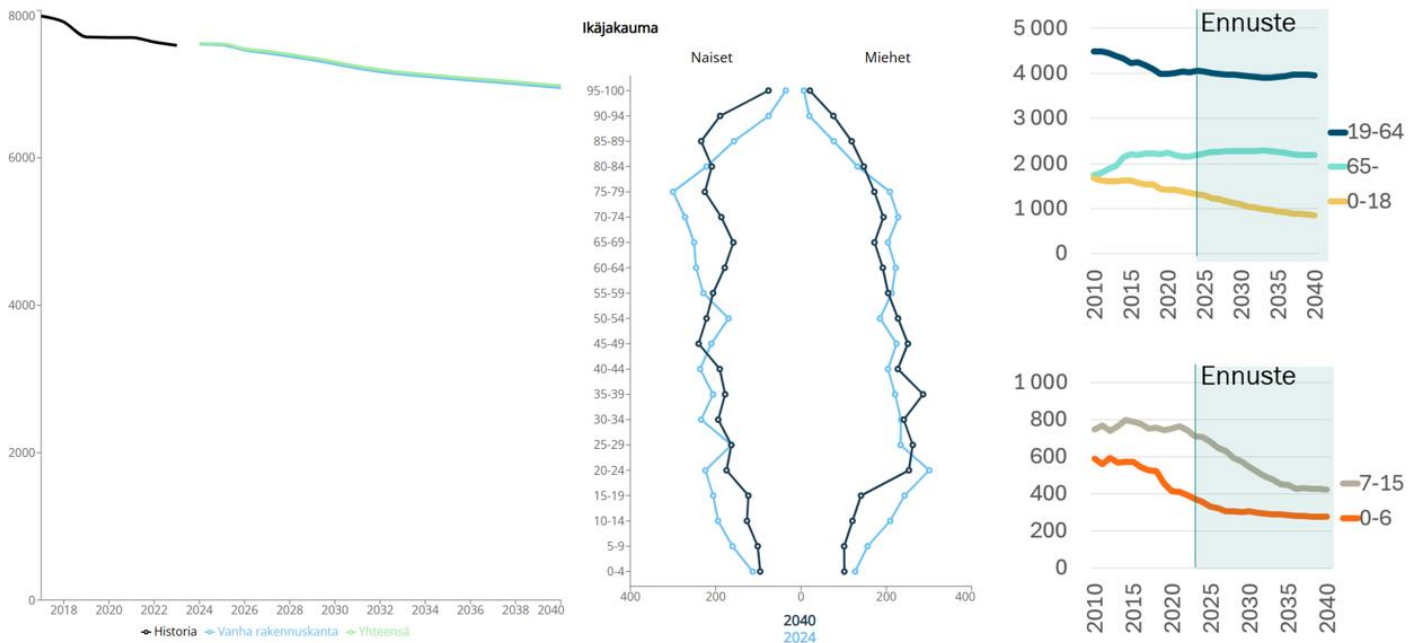
Koko kaupungin ennustettu väestönkehitys ja ikäjakauma

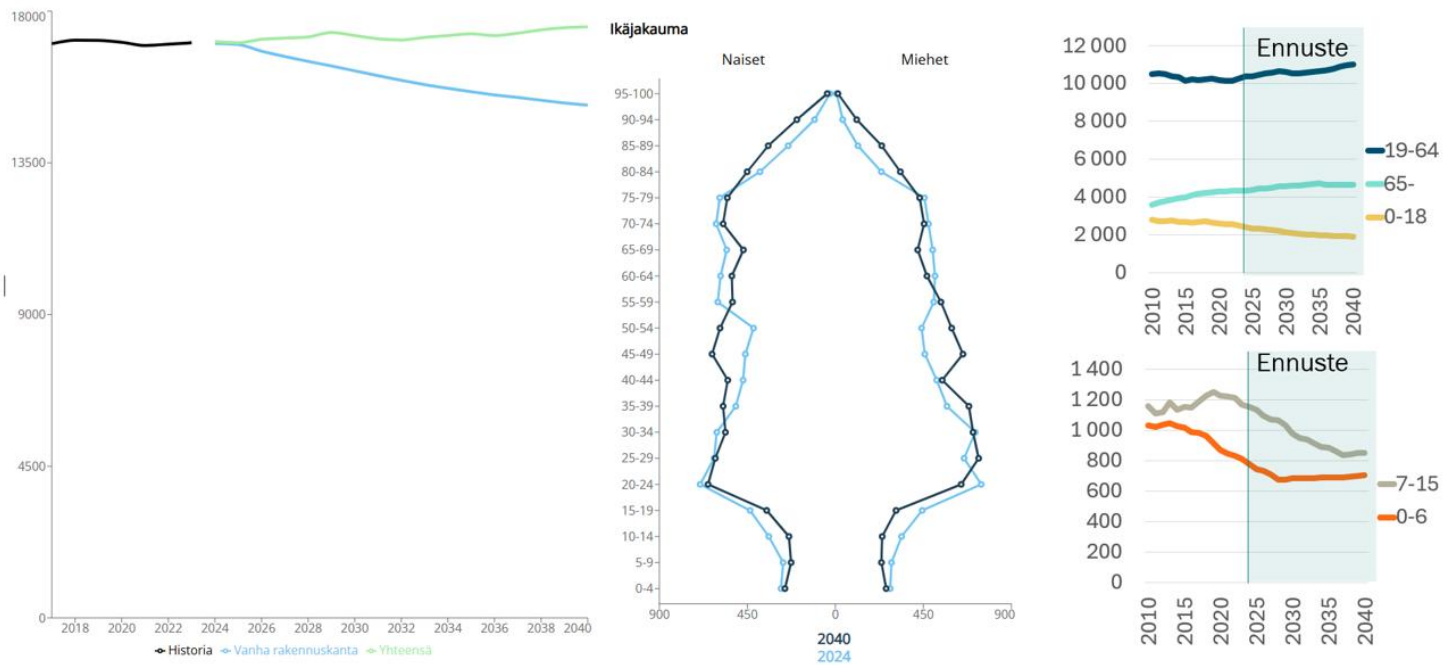
Keskustan suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

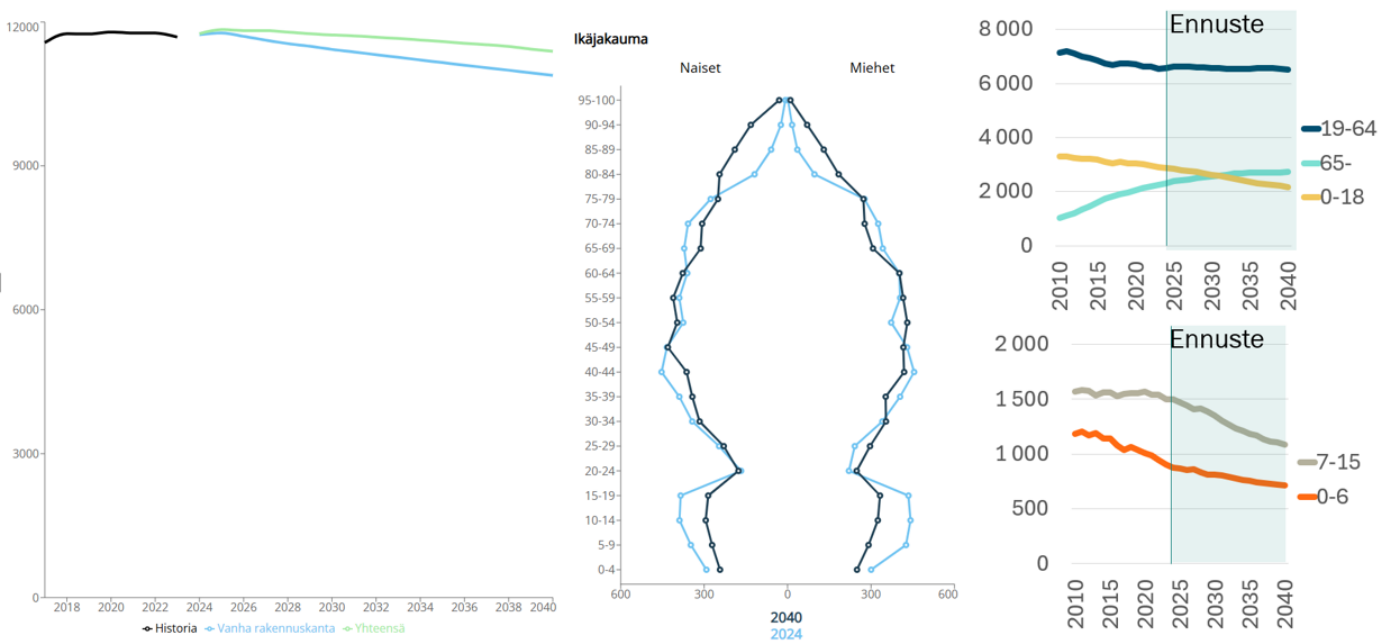
Mukkulan suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

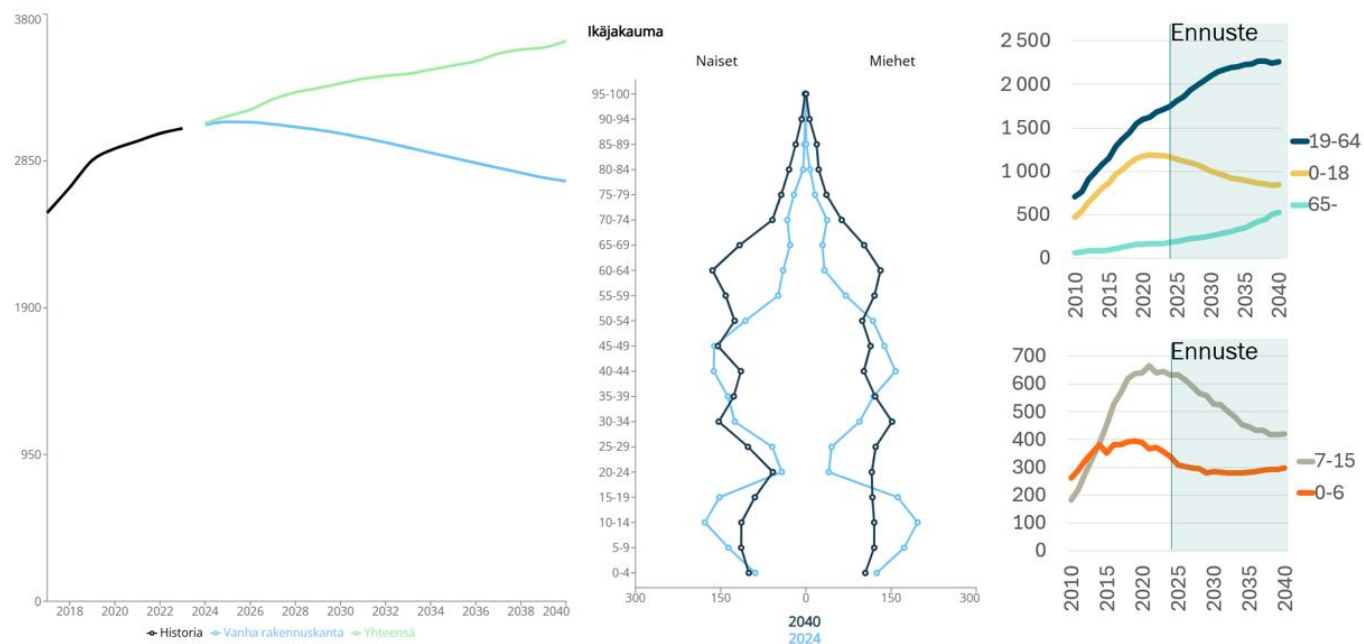
Kivimaa-Kiveriö-Joutjärvi suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

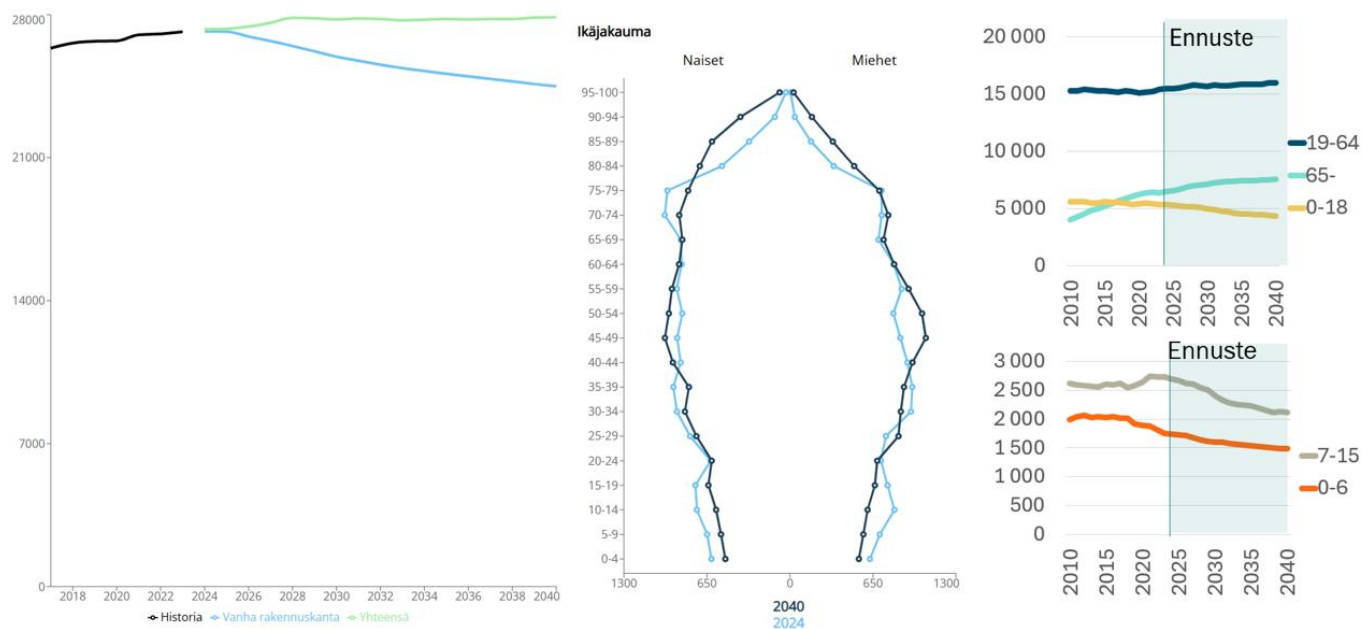
Ahtialan suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

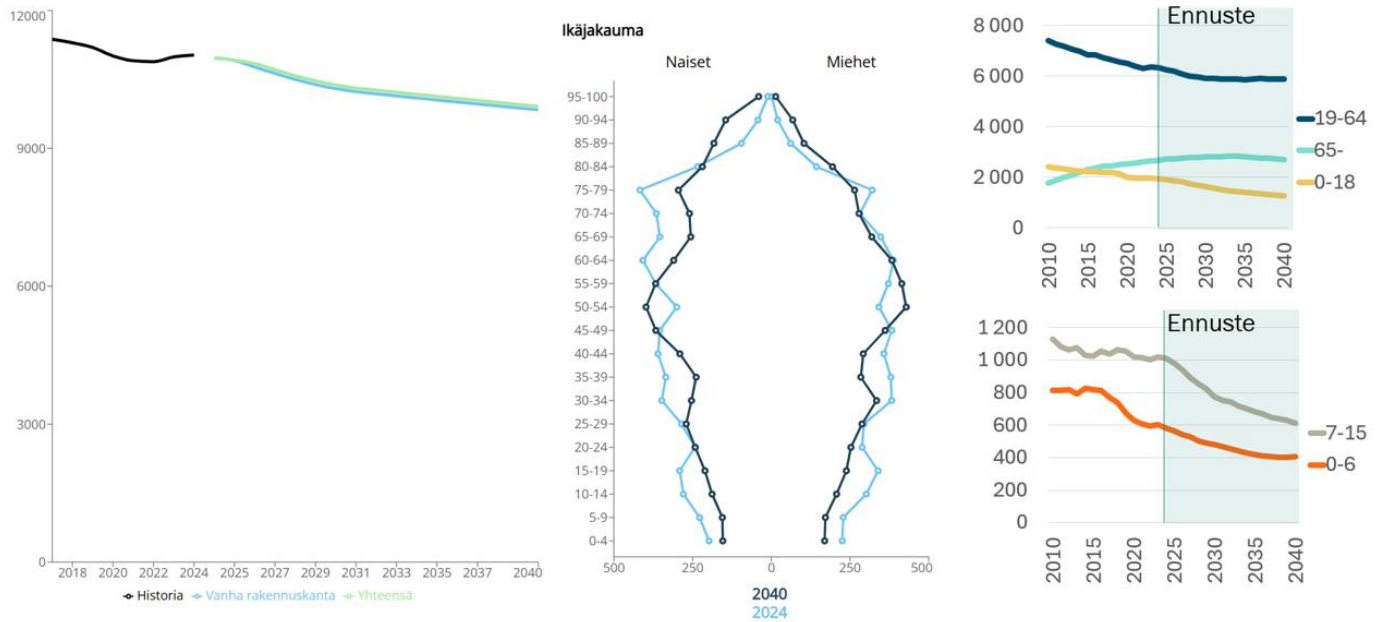
Kolava-Kujalan suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

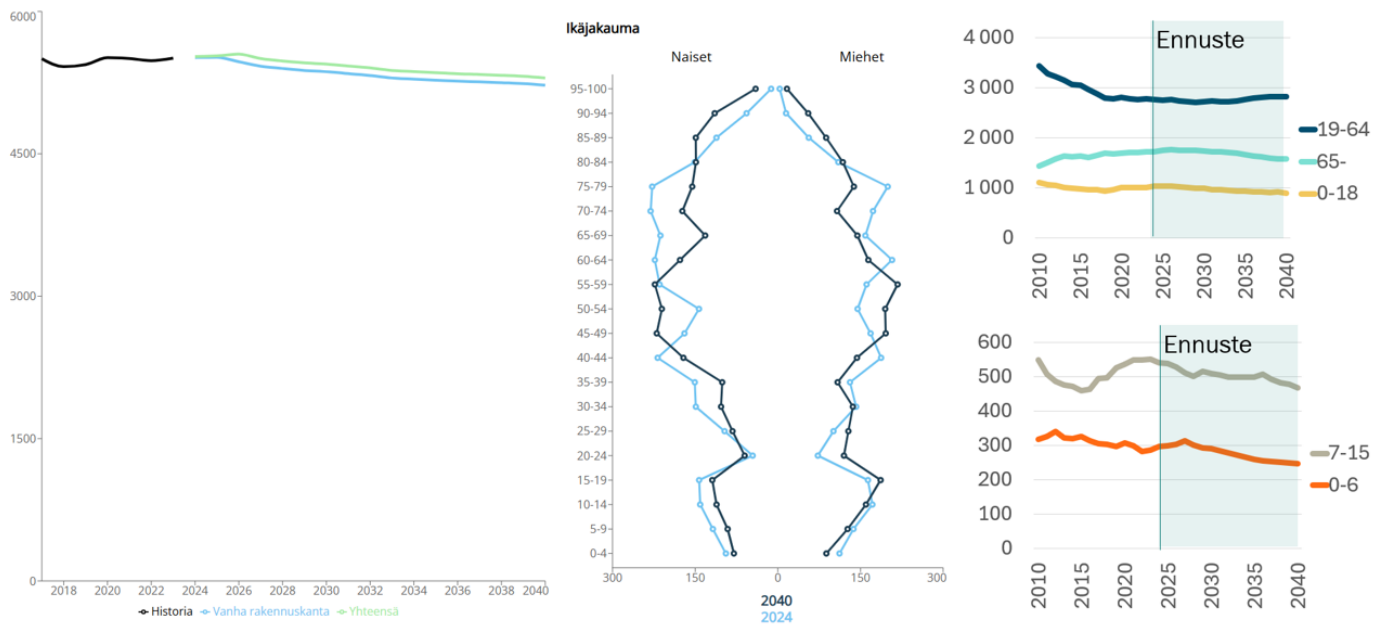
Launeen suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

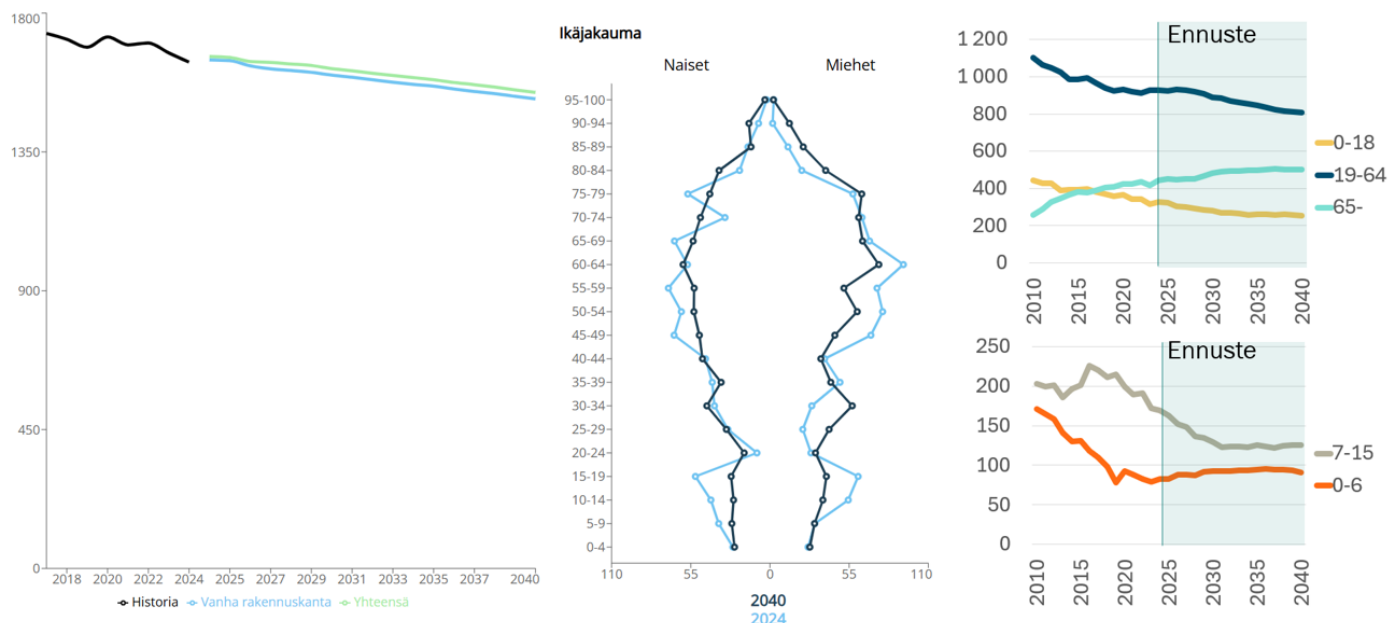
Kärpäsen suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

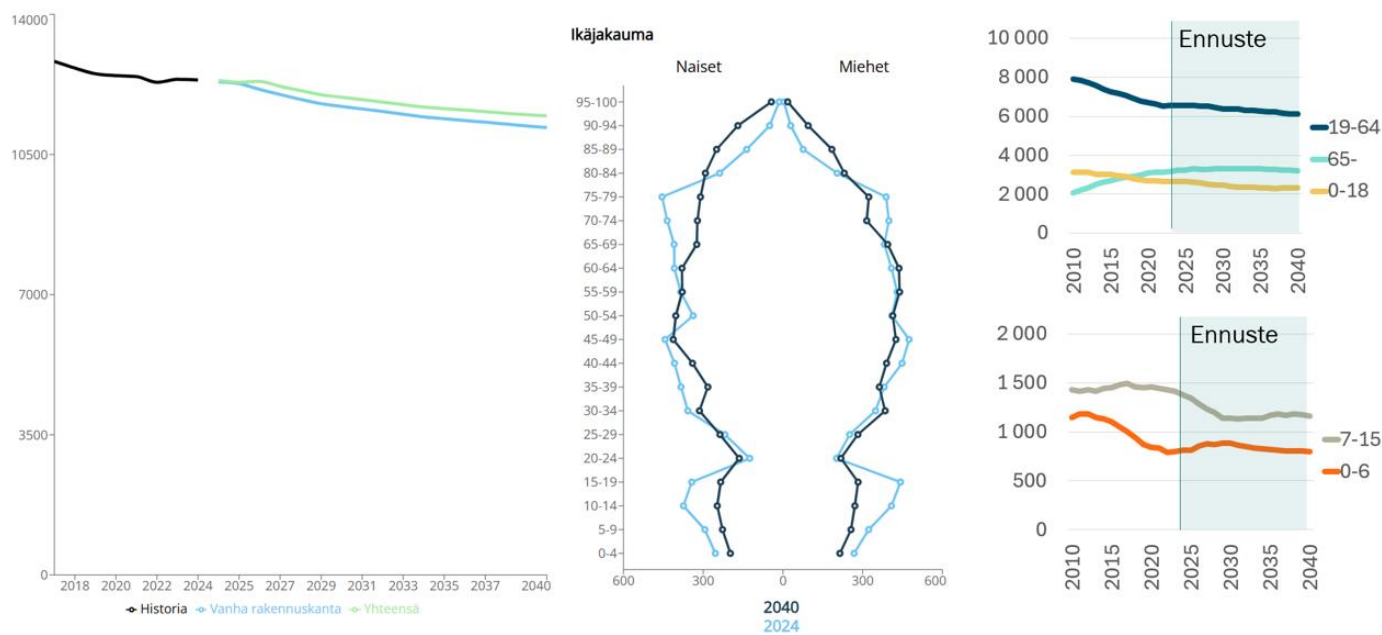
Jalkarannan suuralueen väestönkehitys ja ikäjakauma

Pohjoisen Nastolan väestönkehitys ja ikäjakauma

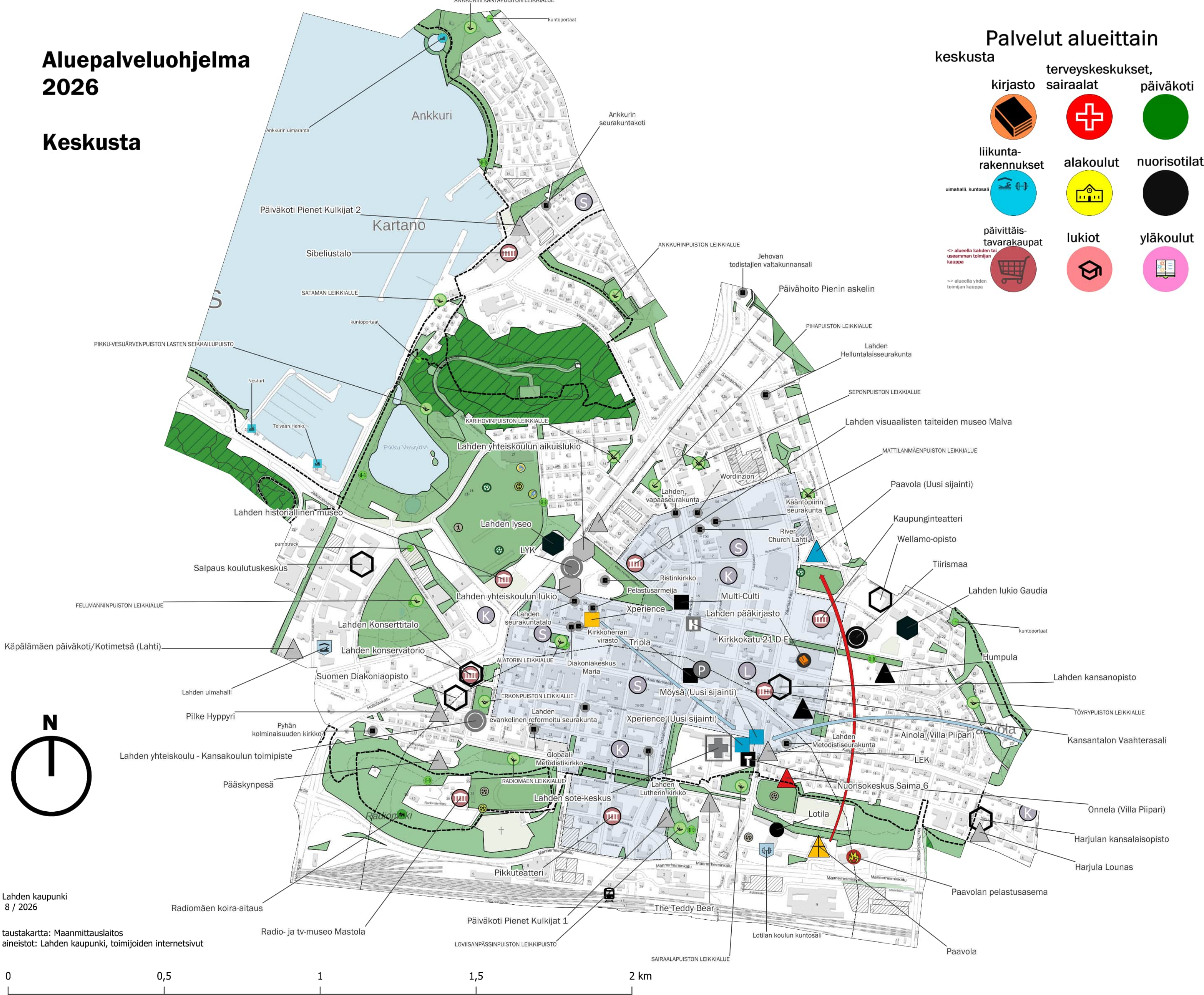
Eteläisen Nastolan väestönkehitys ja ikäjakauma

Liite 3. Alueittaiset palvelukartat vuonna 2026 ja 2040

Aluepalveluohjelma
2026

Keskusta

Palvelut alueittain

keskusta

kirjasto

liikunta-
rakennukset

päivittäis-
tavarakaupat

terveyskeskukset,
sairaalat

alakoulut

lukiot

päiväkoti

nuorisotilat

yläkoulut

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

- tilapäinen rakennus
- muuttava kohde
- suunniteltu kohde
- tulevaisuuden muutostarve

poistuva kohde

- muutto (koulut)
- muutto (nuorisotilat)
- muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu

yhtenäiskoulut

- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)

Erityiskoulu

- yläkoulu

lukio

- lukio
- lukio (yksityinen)

muut koulut

nuorisotilat

- Nuorisotila
- Nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- Nuorten tukipalvelut ja hallinto

Kulttuurilaitokset

- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat
- virkestysrannat
- talviuintipaikka/avanto
- ulkokuntosali

ulkoilureitit ja ladut

- leikkipaikat
- viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet
- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

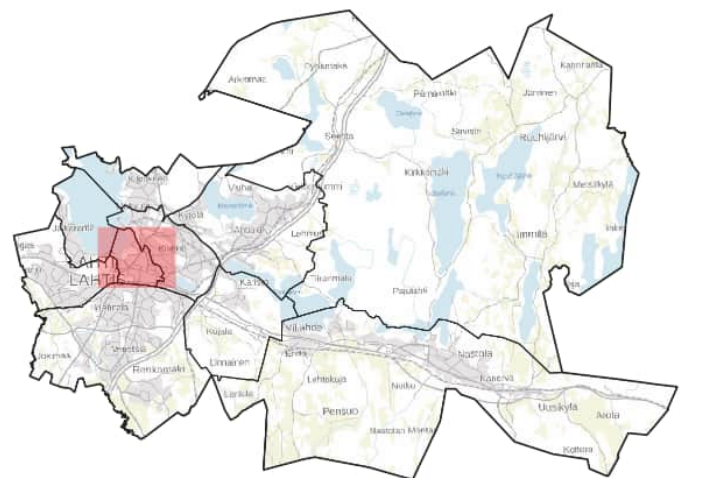
- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä

uskonnolliset rakennukset

- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan raja

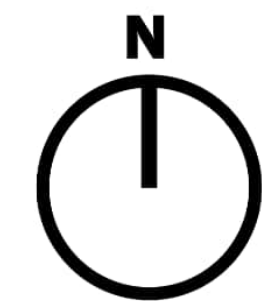
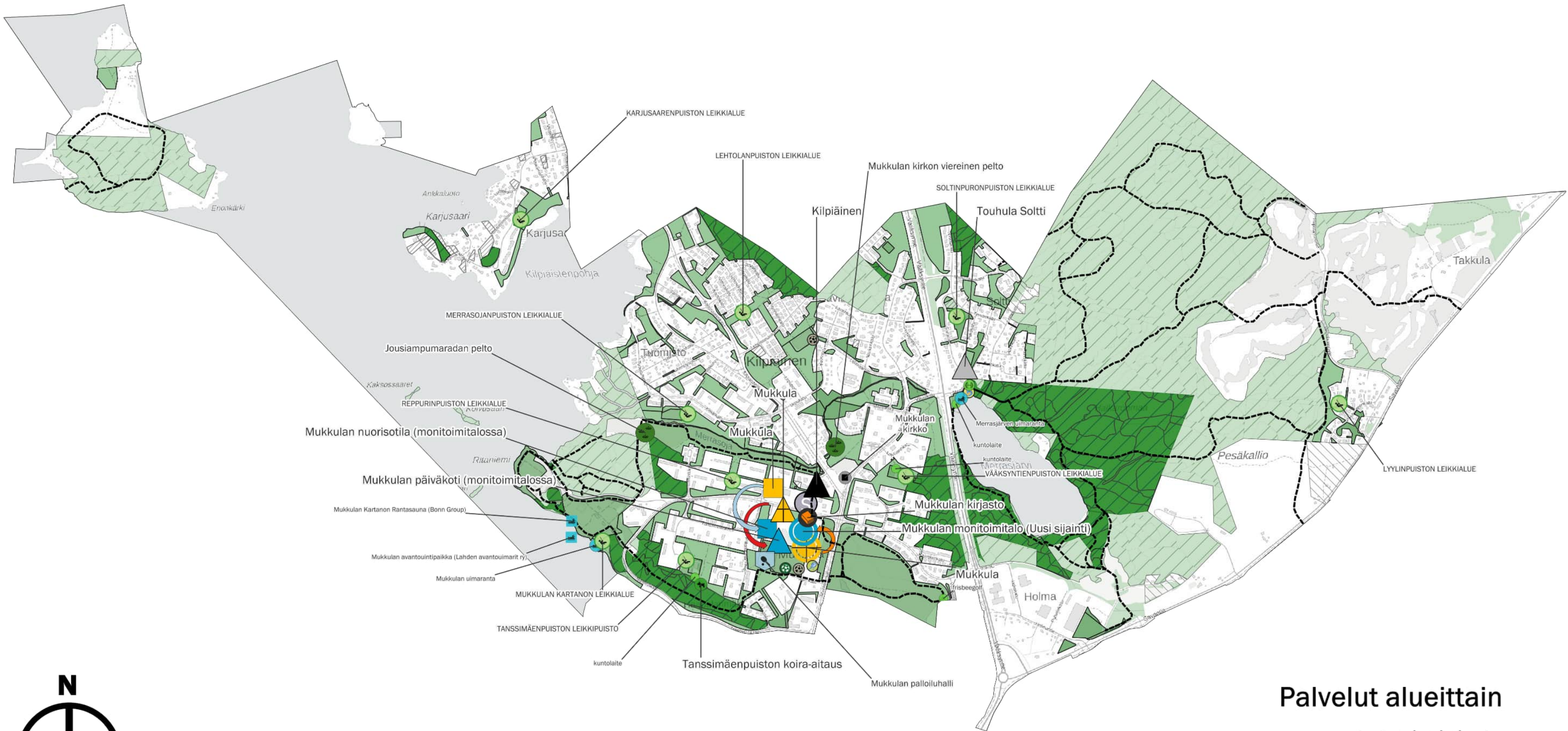
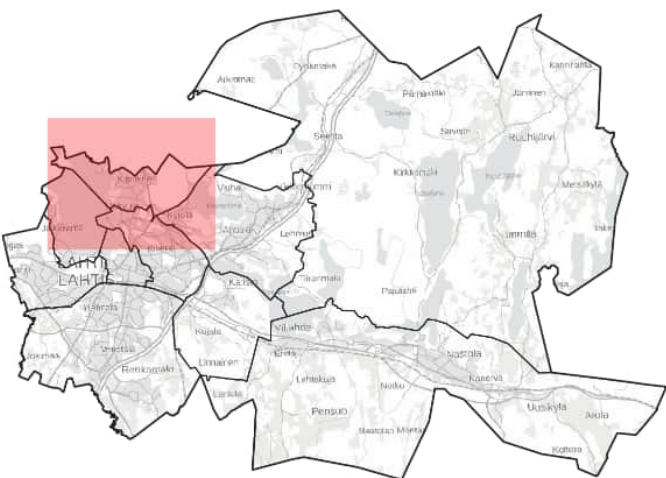
juna-asemat / -seisakkeet

- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

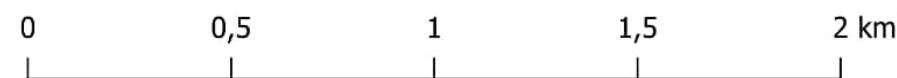
Aluepalveluohjelma
2026

Mukkula

Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

Palvelut

- Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet
- tilapäinen rakennus
 - muuttava kohde
 - suunniteltu kohde
 - tulevaisuuden muutostarve
 - poistuva kohde
 - muutto (koulut)
 - muutto (nuorisotilat)
 - muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

- Päiväkodit
- vuoropäiväkoti
 - päiväkoti
 - päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu
- yhdenäiskoulut
- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Eryityiskoulu
- yläkoulu

lukio

- lukio
- lukio (yksityinen)
- muut koulut

nuorisotilat

- nuorisotila
- nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- Kulttuurilaitokset
- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

- terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkoalueet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat
- virikstysrannat
- talviuintipaikka/avanto
- ulkokuntosali
- ulkokuntosali
- muut kentät, liikuntalaitteet

ulkoilureitit ja ladut

- leikkipaikat
- viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet
- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

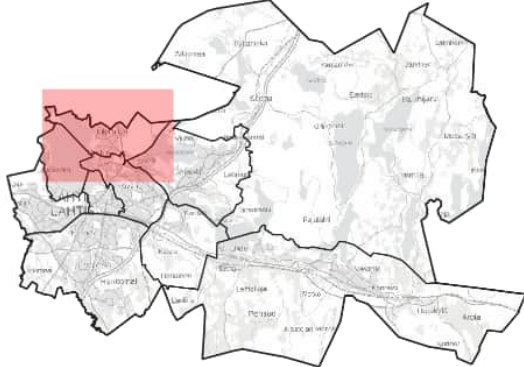
ruokakaupat

- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä
- uskonnolliset rakennukset
- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan raja
- juna-asemat / -seisakkeet
- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Palvelut alueittain

kirjasto	terveyskeskukset, sairaalat	päiväkoti
liikunta-rakennukset	alakoulut	nuorisotilat
päivittäis-tavarakaupat	lukiot	yläkoulut

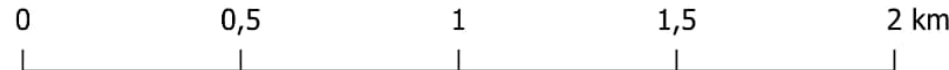
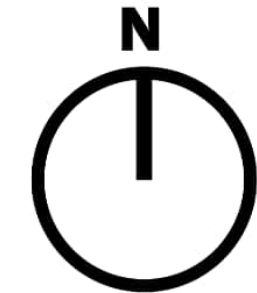
Aluepalveluohjelma 2026
palveluverkko vuonna 2040
Mukkula

Palvelut

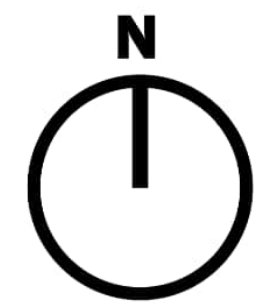
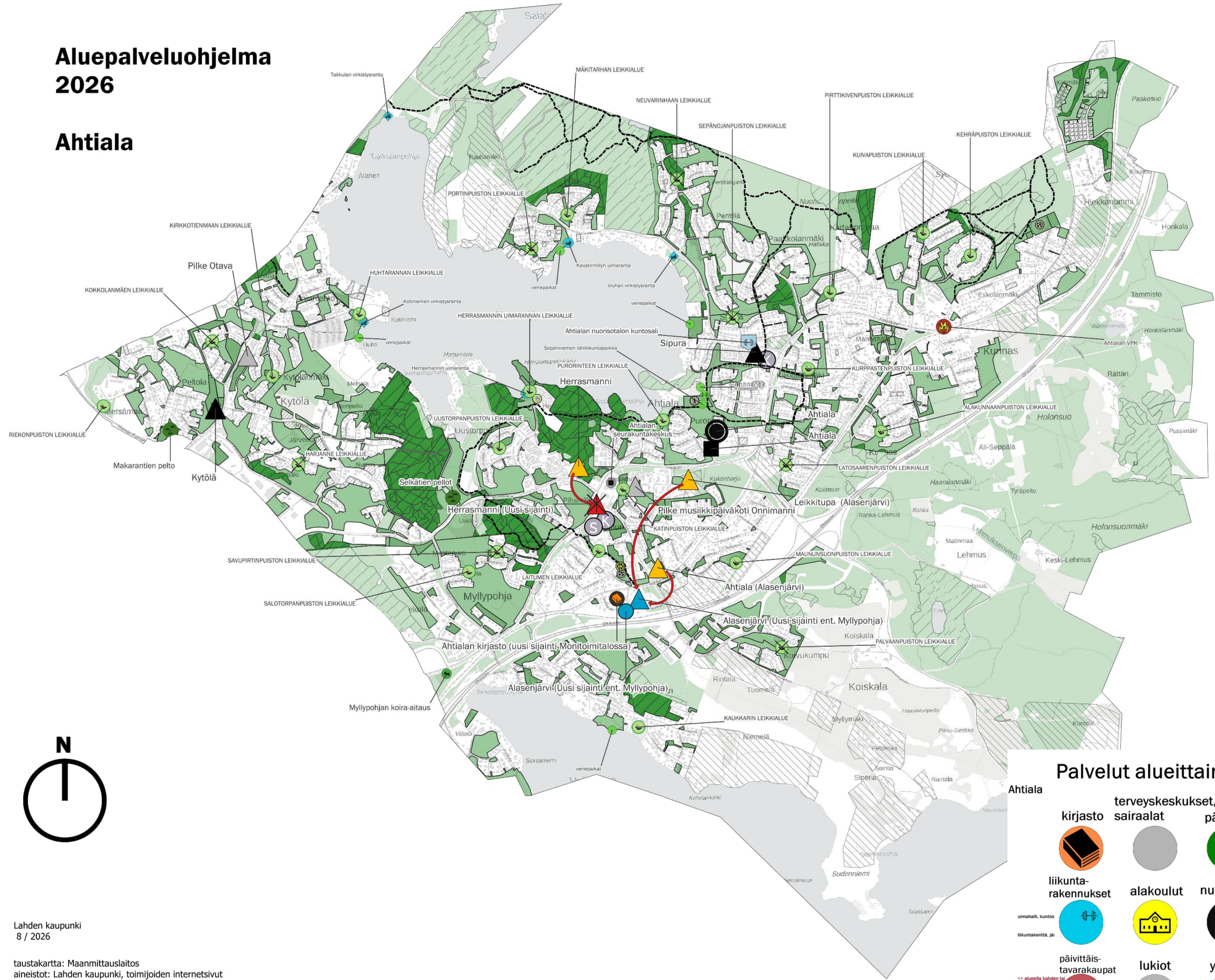
- Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet
■ tulevaisuuden muutostarve
- Palvelurakennukset
- Päiväkodit
- ▲ vuoropäiväkoti
 - ▲ päiväkoti
 - ▲ päiväkoti (yksityinen)
- Koulut
- alakoulu
 - yhtenäiskoulu
 - yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
 - yhtenäiskoulu (Yksityinen)
 - erityiskoulu
 - yläkoulu
 - lukio
 - lukio (yksityinen)
 - muut koulut
- nuorisotilat
- nuorisotila
 - nuorten tukipalvelut ja hallinto
- palvelutori
- Kulttuurilaitokset
 - kirjastot
 - pelastuslaitokset
- terveyskeskukset ja sairaalat
- Liikuntarakennukset
- jäähalli
 - kuntosali
 - liikuntatila
 - uimahalli

- Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulko-kohteet
- liikuntapaikat ja -laitteet
- hiekkakenttä
 - nurmikenttä
 - tekonurmikenttä
 - pesäpallokenttä
 - koripallokenttä
 - tenniskenttä
 - lentopallokenttä
 - uimarannat
 - virkistysrannat
 - talviuintipaikka / avanto
 - ulkokuntosalit tai kuntolaitteet
 - muut liikuntapaikat tai ulko-kohteet
- ulkoilureitit ja ladut
- leikkipaikat
 - viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet
- suojelumetsät asemakaava-alueella
 - metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
 - suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]
- ruokakaupat
- K-ryhmä
 - Lidl
 - S-ryhmä
 - uskonnolliset rakennukset
 - yleiskaavavaranto - asumisen alueet
 - asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
 - keskustan_kaupallinen_rajaus
 - juna-asemat / -seisakkeet
 - nykyinen
 - suunniteltu
 - 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

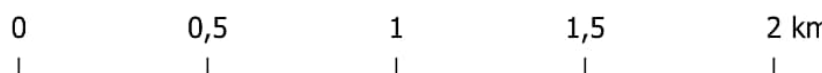
Aluepalveluohjelma
2026

Ahtiala

Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

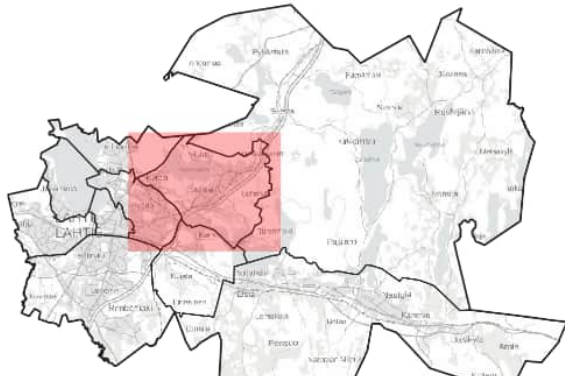
Palvelut alueittain

Ahtiala

kirjasto	terveyskeskukset, sairaalat	päiväkoti
liikunta-rakennukset	alakoulut	nuorisotilat
päivittäis-tavarakaupat	lukiot	yläkoulut

Palvelut

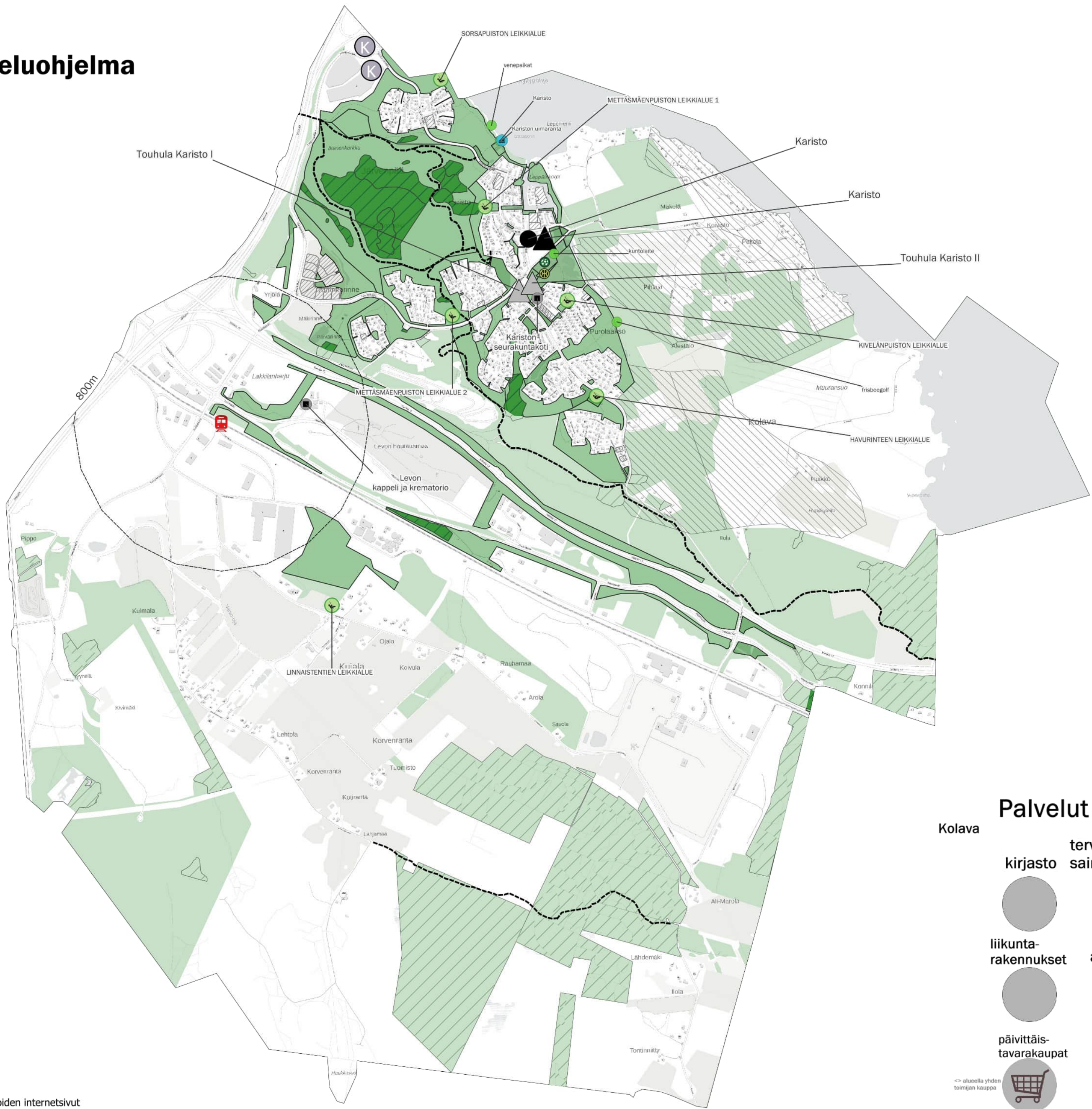
- Rakennusten tai kohteiden muutosta
- tilapäinen rakennus
 - muuttava kohde
 - suunniteltu kohde
 - tulevaisuuden muutostarve
 - poistuva kohde
 - muutto (koulut)
 - muutto (nuorisotilat)
 - muutto (päiväkodit)
- Palvelurakennukset
- Päiväkodit
- vuoropäiväkoti
 - päiväkoti
 - päiväkoti (yksityinen)
- Koulut
- alakoulu
 - yhdenäiskoulu
 - Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
 - Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
 - Erityiskoulu
 - yläkoulu
- lukio
- lukio
 - lukio (yksityinen)
 - muut koulut
- nuorisotilat
- nuorisotila
 - nuorten työ- ja valmennuspalvelut
 - nuorten tukipalvelut ja hallinto
 - Kulttuurilaitokset
 - palvelutori
 - kirjastot
 - pelastuslaitokset

- terveyskeskukset ja sairaalat
- Liikuntarakennukset
- jäähalli
 - kuntosali
 - liikuntatila
 - uimahalli
- Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet
- liikuntapaikat ja -laitteet
- hiekkakenttä
 - nurmikenttä
 - tekonurmikenttä
 - pesäpallokenttä
 - koripallokenttä
 - tenniskenttä
 - lentopallokenttä
 - uimarannat ja -paikat
 - virikstysrannat
 - ulkokuntosali
 - ulkoilureitit ja ladut
 - leikkipaikat
 - viljelypalstat
 - asemakaavan viheralueet
 - suoje lumetsät asemakaava-alueella
 - metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
 - suoje lumetsä [asemakaavan ulkopuolella]
- ruokakaupat
- K-ryhmä
 - Lidl
 - S-ryhmä
 - uskonnolliset rakennukset
 - yleiskaavavaranto - asumisen alueet
 - asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
 - kaupallisen keskustan raja
 - juna-asemat / -seisakkeet
 - nykyinen
 - suunniteltu
 - 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Aluepalveluohjelma
2026

Kolava

Kolava

Palvelut alueittain

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutosta

- tilapäinen rakennus
- muuttava kohde
- suunniteltu kohde
- tulevaisuuden muutostarve
- poistuva kohde
- muutto (koulut)
- muutto (nuorisotilat)
- muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu

yhtenäiskoulut

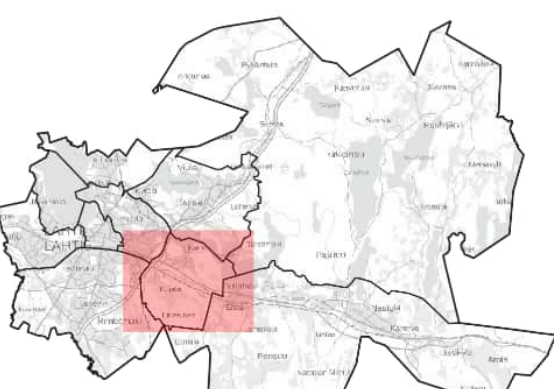
- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Erityiskoulu
- yläkoulu

lukio

- lukio
- lukio (yksityinen)
- muut koulut

nuorisotilat

- nuorisotila
- nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- Kulttuurilaitokset
- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat ja -paikat
- virkistysrannat
- ulkokuntosali

ulkoilureitit ja ladut

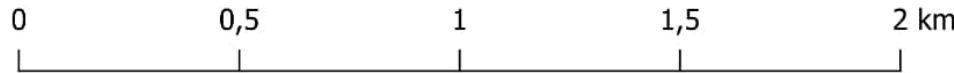
- leikkipaikat
- viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet
- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä
- uskonnolliset rakennukset
- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan raja
- juna-asemat / -seisakkeet
- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

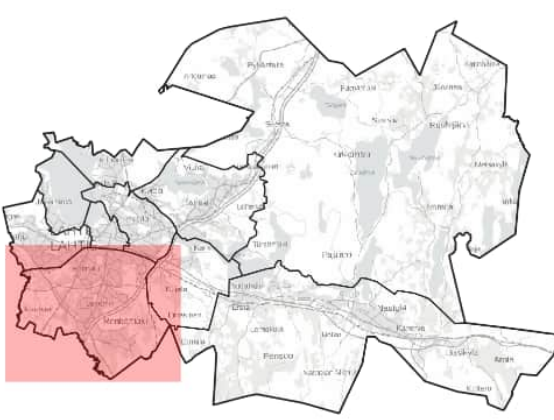
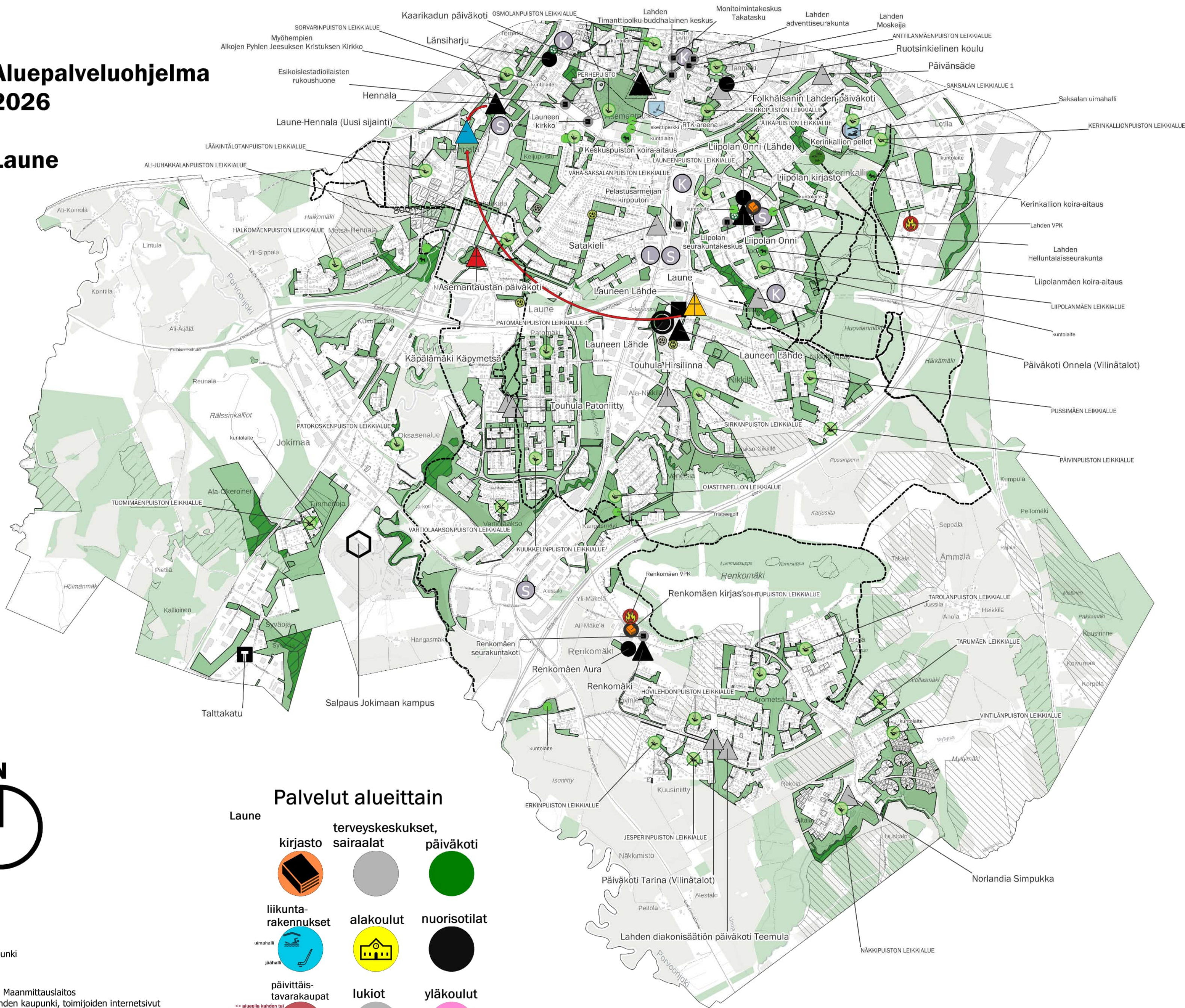
Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

Aluepalveluohjelma
2026

Laune

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

- tilapäinen rakennus
- muuttava kohde
- suunniteltu kohde
- tulevaisuuden muutostarve
- poistuva kohde
- muutto (koulut)
- muutto (nuorisotilat)
- muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu

yhtenäiskoulut

- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Erytiskoulu
- yläkoulu

lukio

- lukio
- lukio (yksityinen)
- muut koulut

nuorisotilat

- nuorisotila
- nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- Kulttuurilaitokset
- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkoalueet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat ja -paikat
- viriketsyrannat
- ulkokuntosali
- ulkoilureitit ja ladut
- leikkipaikat

- viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet
- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä

uskonnolliset rakennukset

- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan rajaus

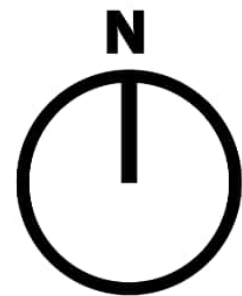
juna-asemat / -seisakkeet

- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Palvelut alueittain

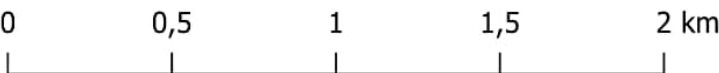
Laune

- terveyskeskukset, sairaalat
- kirjasto
- päiväkoti
- liikuntarakennukset
- alakoulut
- nuorisotilat
- päivittäistavarakaupat
- lukiot
- yläkoulut

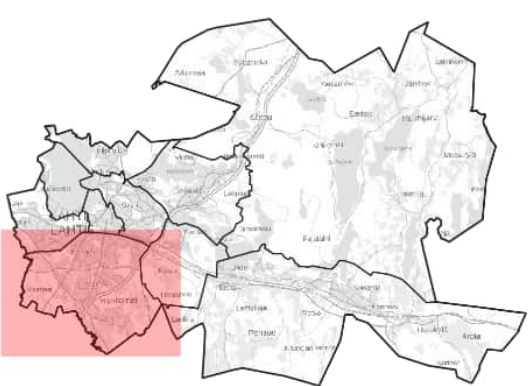
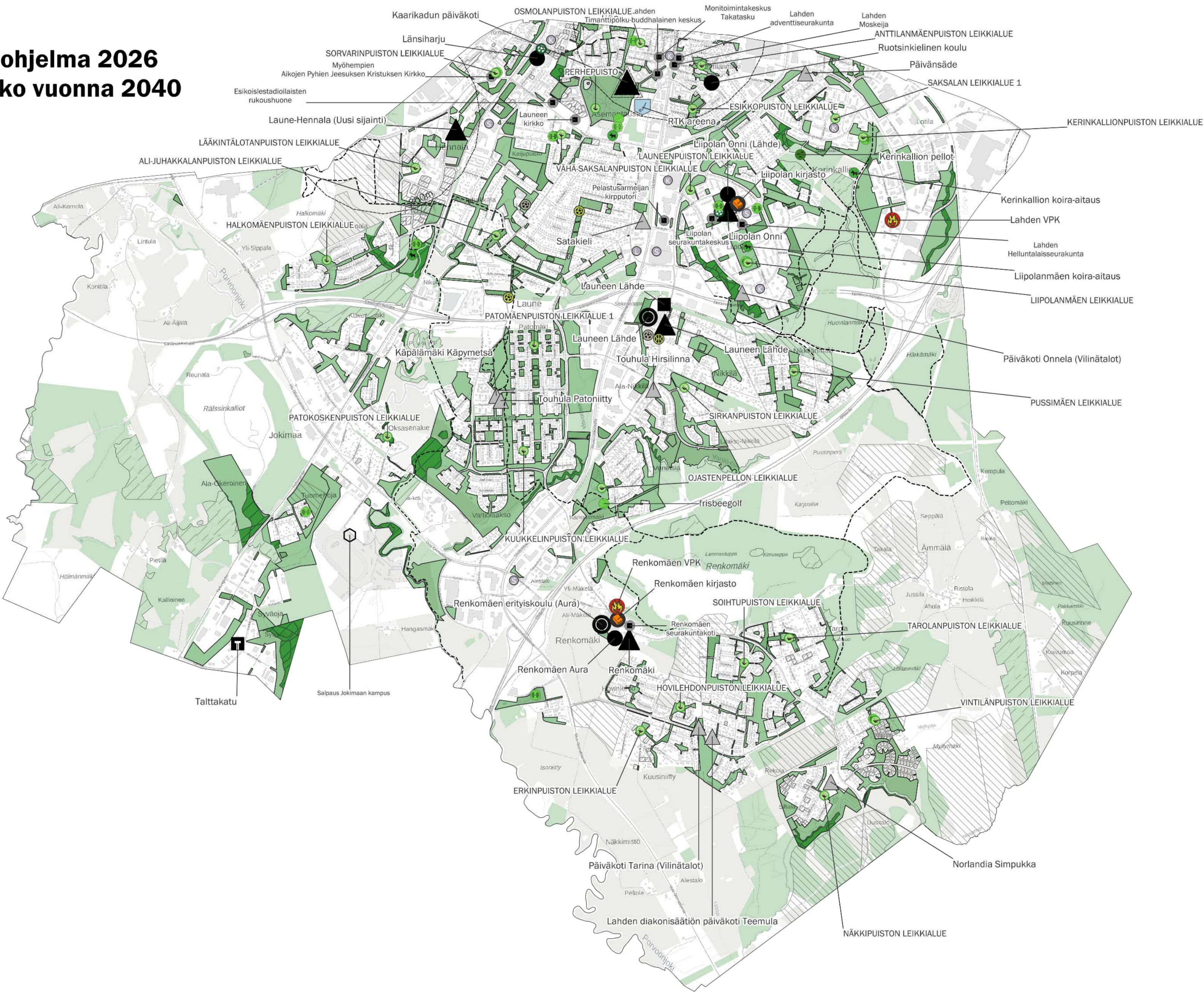

Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

Aluepalveluohjelma 2026
palveluverkko vuonna 2040
Laune

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

tulevaisuuden muutostarve

Palvelurakennukset

Päiväkodit

päiväkoti

päiväkoti (yksityinen)

Koulut

alakoulu

yhtenäiskoulu

yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)

yhtenäiskoulu (Yksityinen)

erityiskoulu

yläkoulu

lukio

lukio (yksityinen)

muut koulut

nuorisotilat

nuorisotila

nuorten tukipalvelut ja hallinto

palvelutori

Kulttuurilaitokset

kirjastot

pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

jäähalli

kuntosali

liikuntatila

uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

hiekkakenttä

nurmikenttä

tekonurmikenttä

pesäpallokenttä

koripallokenttä

tenniskenttä

lentopallokenttä

uimarannat

virikstysrannat

talviuintipaikka / avanto

ulkokuntosalit tai kuntolaitteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

ulkoilureitit ja ladut

leikkipaikat

viljelypalstat

asemakaavan viheralueet

suojelumetsät asemakaava-

alueella

metsä hoitoluokat M2-M4 [asema-

kaavan ulkopuolella]

suojelumetsä [asemakaavan

ulkopuolella]

ruokakaupat

K-ryhmä

Lidl

S-ryhmä

uskonnolliset rakennukset

yleiskaavavaranto - asumisen alueet

asemakaavavaranto - asumisen tontit

(rakentamattomat)

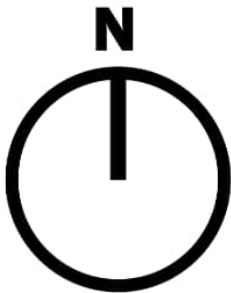
keskustan_kaupallinen_rajaus

juna-asemat / -seisakkeet

nykyinen

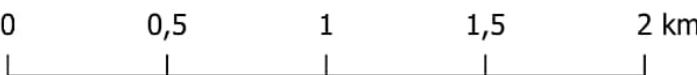
suunniteltu

800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

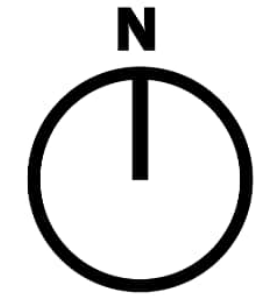
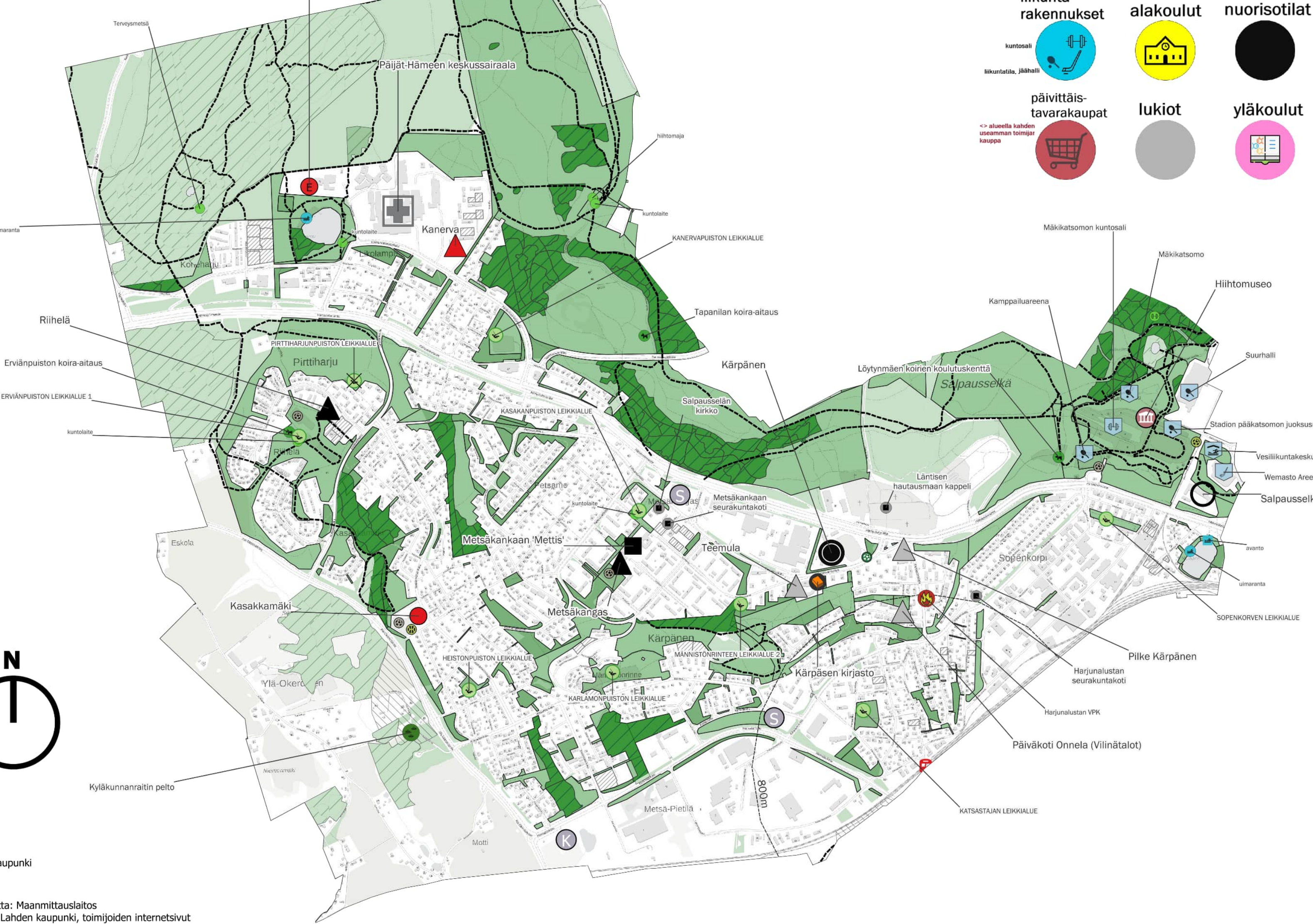
Lahden kaupunki
9 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

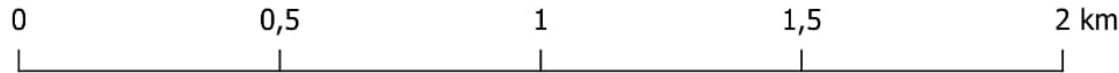
Aluepalveluohjelma
2026

Kärpänen

Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

Palvelut alueittain

Kärpänen

kirjasto
terveyskeskukset, sairaalat
päiväkoti

liikunta-rakennukset
alakoulut
nuorisotilat

päivittäis-tavarakaupat
lukiot
yläkoulut

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

- tilapäinen rakennus
- muuttava kohde
- suunniteltu kohde
- tulevaisuuden muutostarve
- poistuva kohde
- muutto (koulut)
- muutto (nuorisotilat)
- muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu

yhtenäiskoulut

- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Eryityskoulu
- yläkoulu

lukio

- lukio
- lukio (yksityinen)
- muut koulut

nuorisotilat

- nuorisotila
- nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- Kulttuurilaitokset
- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat ja -paikat
- virkistysrannat
- ulkokuntosali
- ulkouitreitit ja ladut
- leikkipaikat
- viljelypalstat

asemakaavan viheralueet

- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asema-kaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

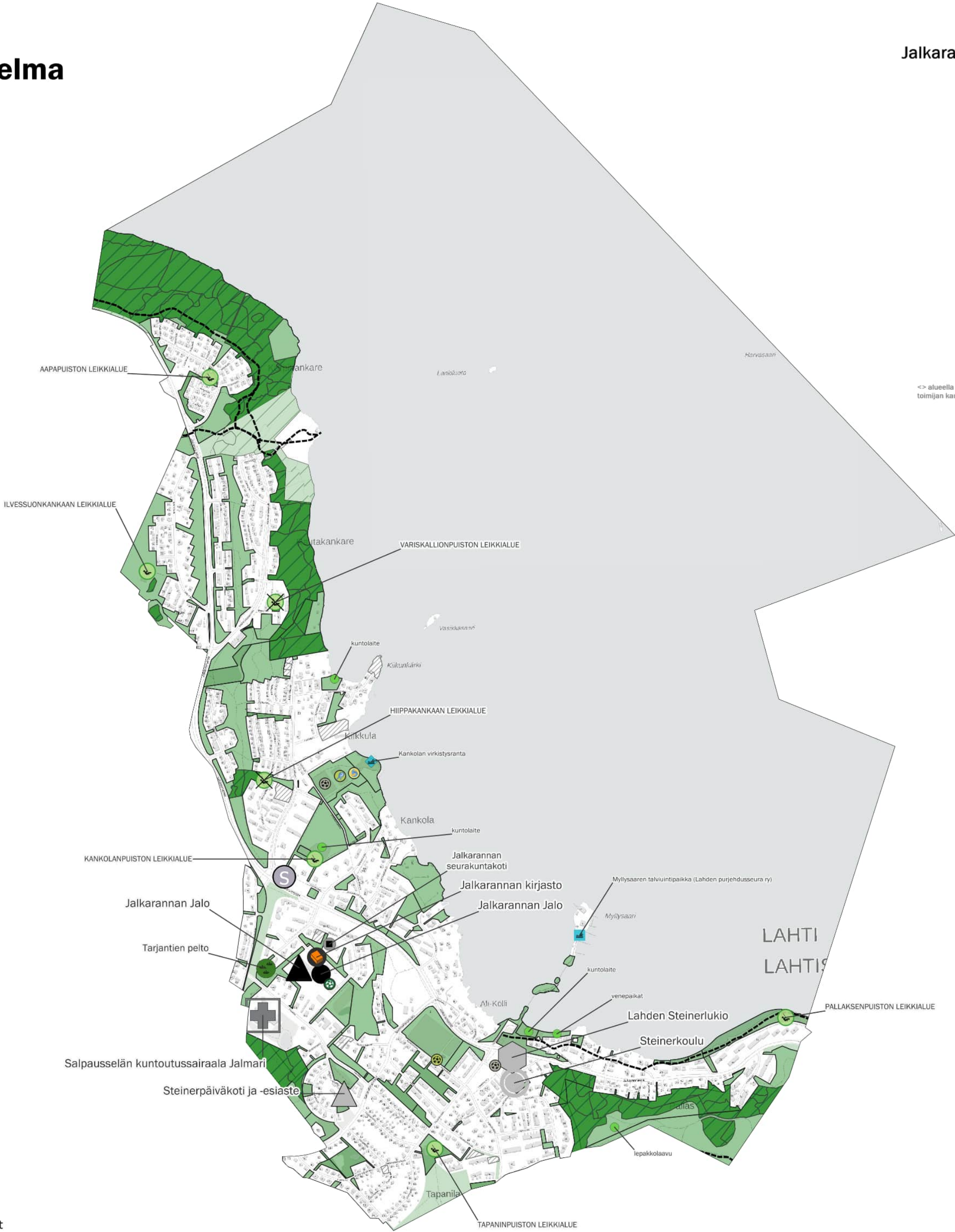
- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä
- uskonnolliset rakennukset
- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan rajaus

juna-asemat / -seisakkeet

- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Aluepalveluohjelma
2026

Jalkaranta

Jalkaranta

Palvelut alueittain

kirjasto

terveyskeskukset,
sairaalat

päiväkot

liikunta-
rakennukset

alakoulut

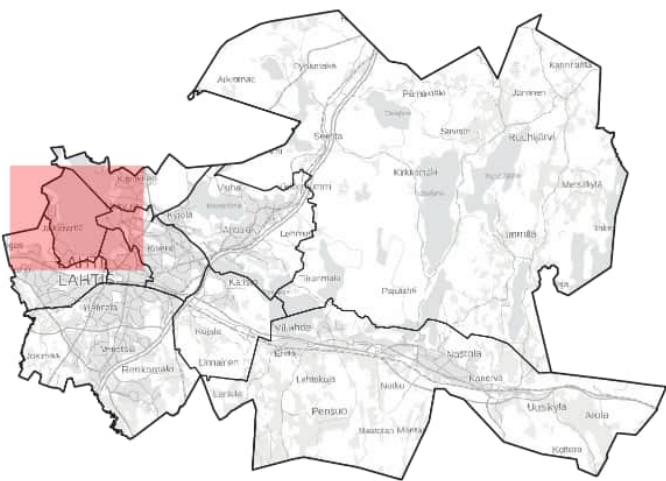
nuorisotilat

päivittäis-
tavarakaupat

lukiot

yläkoulut

<-> alueella yhden
toimijan kauppa

Palvelut

tilapäinen rakennus

muuttava kohde

suunniteltu kohde

tulevaisuuden muutostarve

poistuva kohde

muutto (koulut)

muutto (nuorisotilat)

muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

vuoropäiväkoti

päiväkot

päiväkot (yksityinen)

Koulut

alakoulu

yhtenäiskoulu

Yhtenäiskoulu

Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)

Yhtenäiskoulu (Yksityinen)

Erityiskoulu

yläkoulu

lukio

lukio

lukio (yksityinen)

muut koulut

nuorisotilat

nuorisotila

nuorten työ- ja valmennuspalvelut

nuorten tukipalvelut ja hallinto

Kulttuurilaitokset

palvelutori

kirjastot

pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

tilapäinen rakennus

muuttava kohde

suunniteltu kohde

tulevaisuuden muutostarve

poistuva kohde

muutto (koulut)

muutto (nuorisotilat)

muutto (päiväkodit)

Liikuntarakennukset

jäähalli

kuntosali

liikuntatila

uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

hiekkakenttä

nurmikenttä

tekonurmikenttä

pesäpallokenttä

koripallokenttä

tenniskenttä

lentopallokenttä

uimarannat

virkistysrannat

talviuintipaikka/avanto

ulkokuntosali

ulkokuntosali

muut kentät, liikuntalaitteet

ulkoilureitit ja ladut

leikkipaikat

viljelypalstat

asemakaavan viheralueet

suojelumetsät asemakaava-alueella

metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]

suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

K-ryhmä

Lidl

S-ryhmä

uskonnolliset rakennukset

yleiskaavavaranto - asumisen alueet

asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)

kaupallisen keskustan raja

juna-asemat / -seisakkeet

nykyinen

suunniteltu

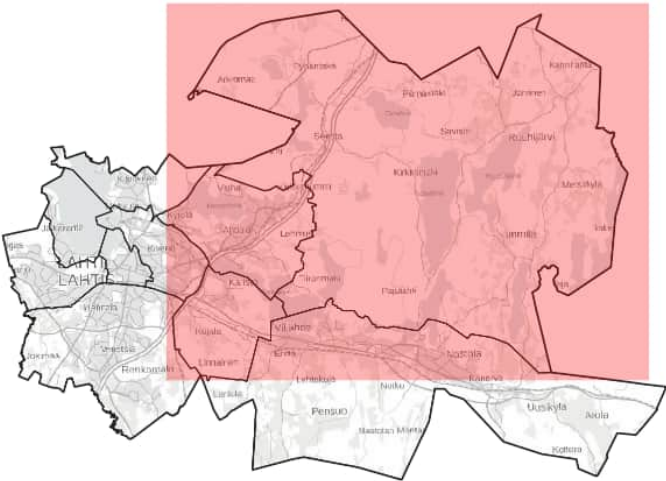
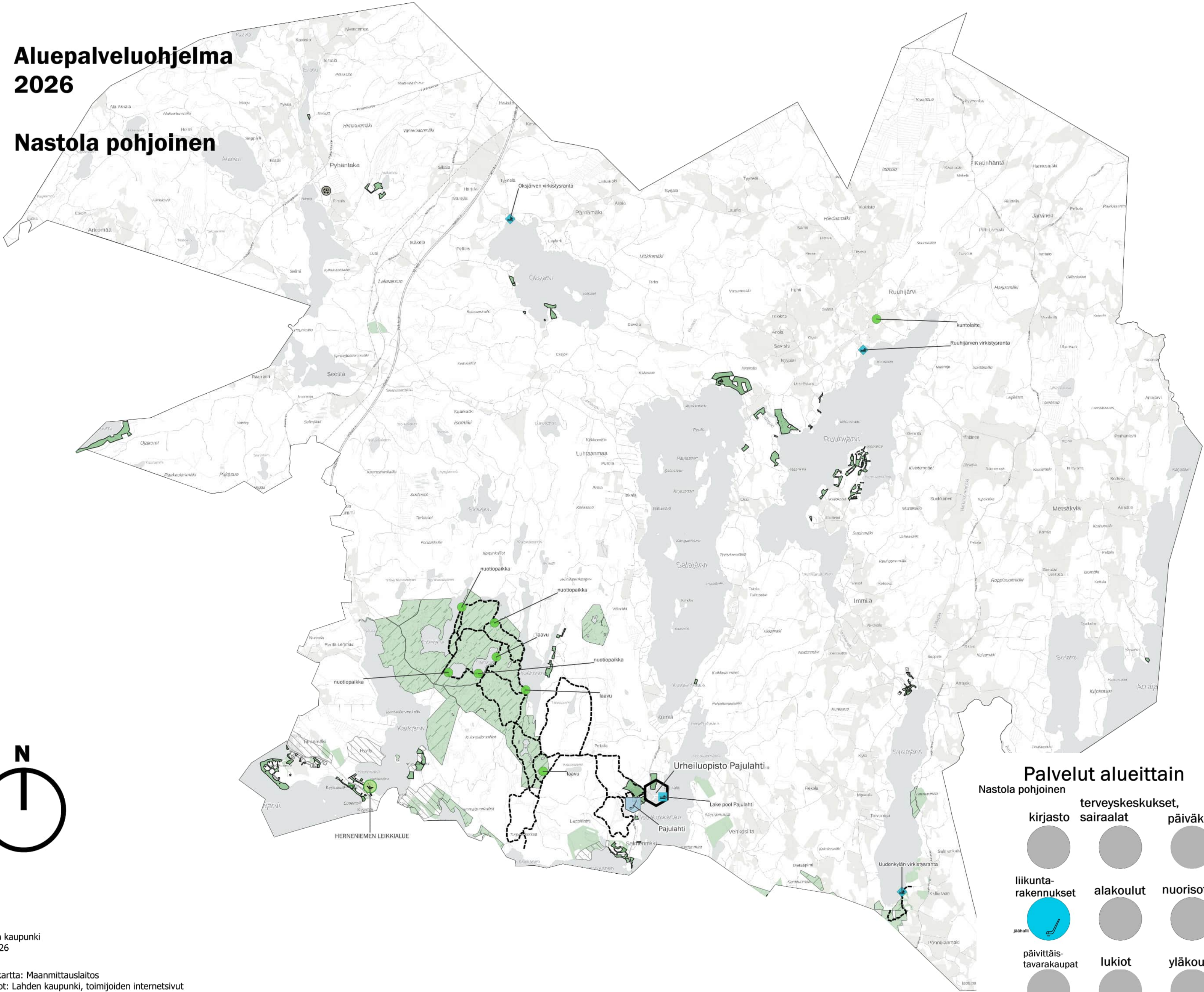
800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

Aluepalveluohjelma 2026

Nastola pohjoinen

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

- tilapäinen rakennus
- muuttava kohde
- suunniteltu kohde
- tulevaisuuden muutostarve
- poistuva kohde
- muutto (koulut)
- muutto (nuorisotilat)
- muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu

yhtenäiskoulut

- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Eryityskoulu
- yläkoulu

lukio

- lukio
- lukio (yksityinen)
- muut koulut

nuorisotilat

- nuorisotila
- nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- Kulttuurilaitokset
- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat ja -paikat
- viriketsyrannat
- ulkokuntosali

ulkoilureitit ja ladut

- leikkipaikat
- viljelypaikat
- asemakaavan viheralueet
- suojeiumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoalueet M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
- suojeiumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä
- uskonnolliset rakennukset
- yleiskaavavaranto - asuminen alueet
- asemakaavavaranto - asuminen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan raja

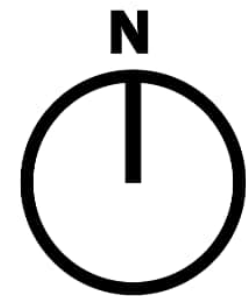
juna-asemat / -seisakkeet

- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Palvelut alueittain

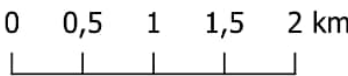
Nastola pohjoinen

- kirjasto
- terveyskeskukset, sairaalat
- päiväkoti
- liikuntarakennukset
- alakoulut
- nuorisotilat
- päivittäistavarakaupat
- lukiot
- yläkoulut

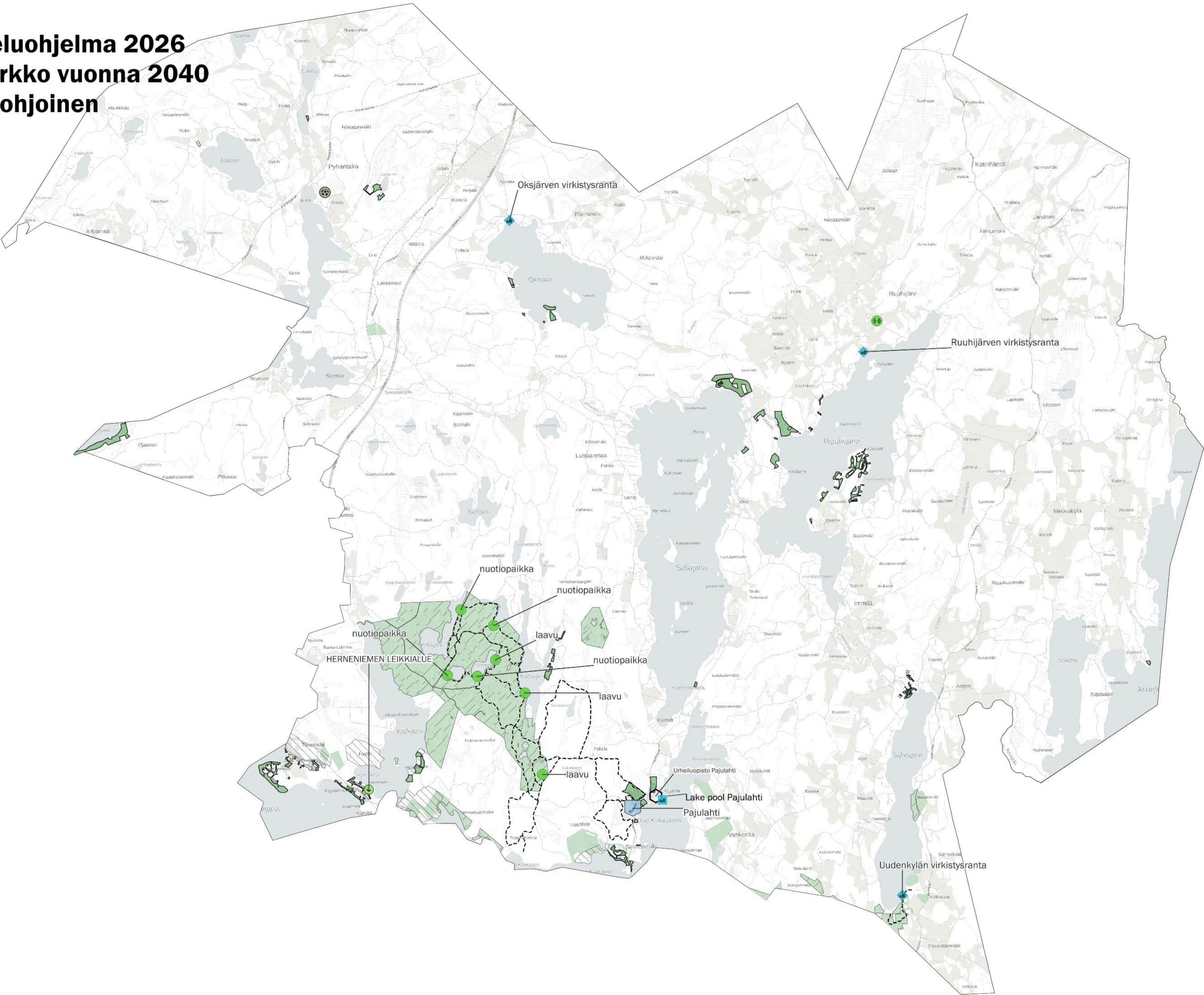
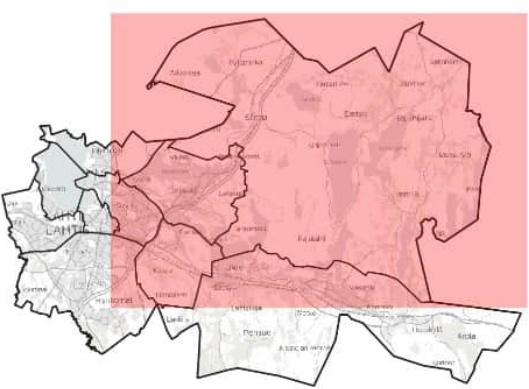

Lahden kaupunki
8 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

Aluepalveluohjelma 2026
palveluverkko vuonna 2040
Nastola pohjoinen

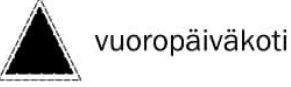
Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

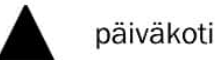
■ tulevaisuuden muutostarve

Palvelurakennukset

Päiväkodit

vuoropäiväkoti

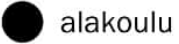

päiväkoti

päiväkoti (yksityinen)

Koulut

alakoulu

yhtenäiskoulu

yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)

yhtenäiskoulu (Yksityinen)

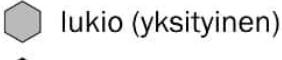
erityiskoulu

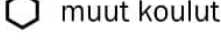
yläkoulu

lukio

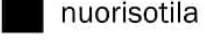

lukio (yksityinen)

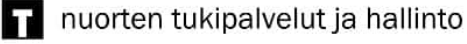

muut koulut

nuorisotilat

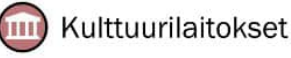
nuorisotila

nuorten tukipalvelut ja hallinto

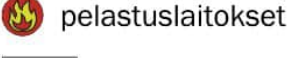
palvelutori

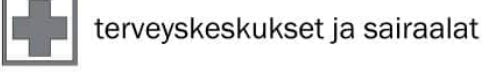
Kulttuurilaitokset

kirjastot

pelastuslaitokset

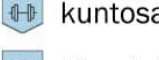

terveyskeskukset ja sairaalat

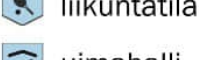
Liikuntarakennukset

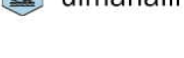
jäähalli

kuntosali

liikuntatila

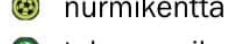
uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulkokohteet

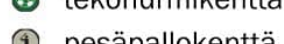
liikuntapaikat ja -laitteet

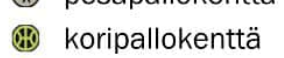
hiekkakenttä

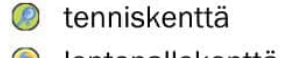
nurmikenttä

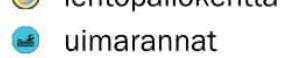
tekonurmikenttä

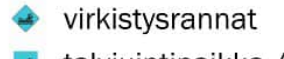
pesäpallokenttä

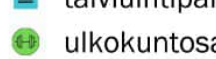
koripallokenttä

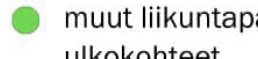
tennikenttä

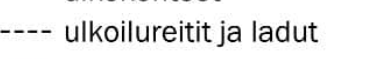
lentopallokenttä

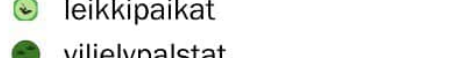
uimarannat

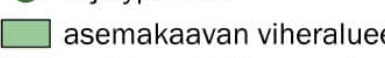
virkistysrannat

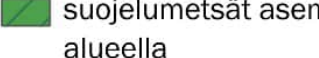
talviuintipaikka / avanto

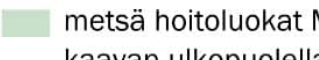
ulkokuntosalit tai kuntolaitteet

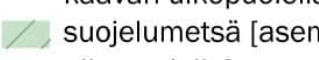
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

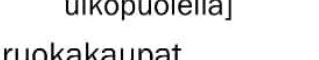
ulkokuntosalit tai kuntolaitteet

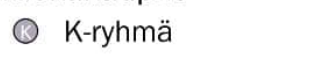
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

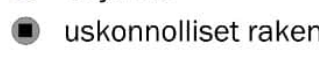
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

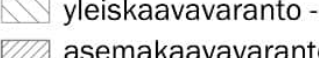
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

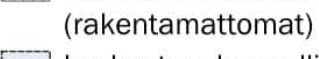
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

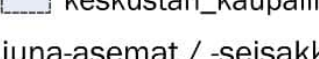
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

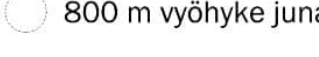
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

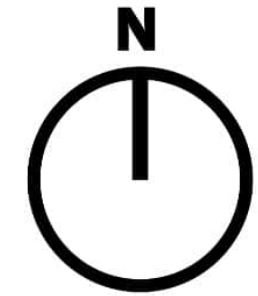
muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

muut liikuntapaikat tai ulkokohteet

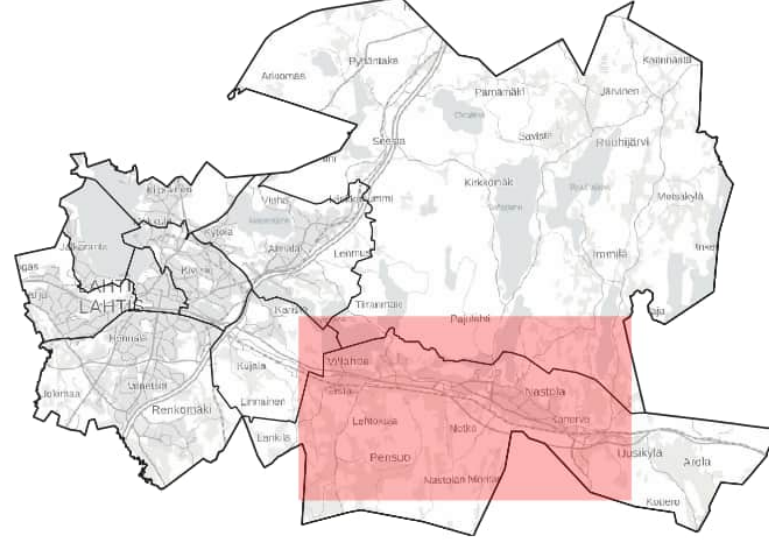
Lahden kaupunki
9 / 2026

taustakartta: Maanmittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki, toimijoiden internetsivut

0 0,5 1 1,5 2 km

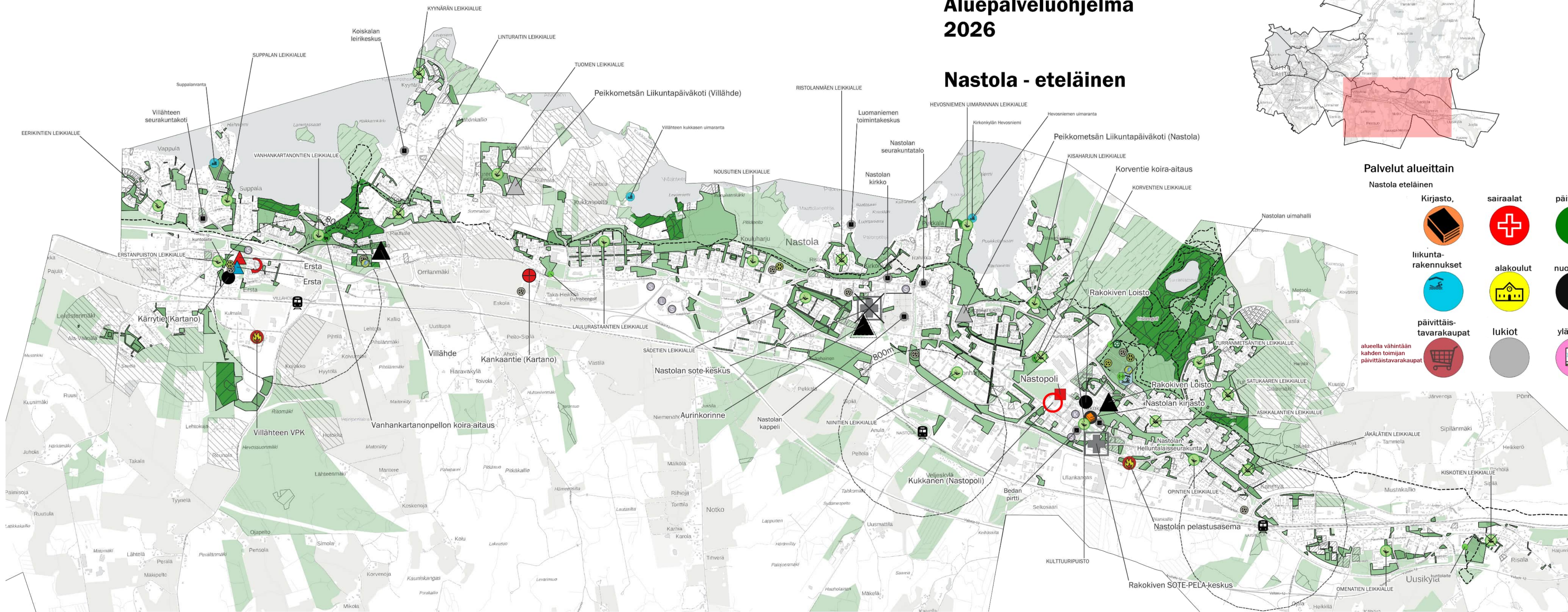
Aluepalveluohjelma 2026

Nastola - eteläinen

Palvelut alueittain

Nastola eteläinen

Palvelut

Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet

- tilapäinen rakennus
- muuttava kohde
- suunniteltu kohde
- tulevaisuuden muutostarve
- poistuva kohde
- muutto (koulut)
- muutto (nuorisotilat)
- muutto (päiväkodit)

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu
- yhtenäiskoulut
- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Erityiskoulu
- yläkoulu
- lukio
- lukio (yksityinen)

muut koulut

- nuorisotilat
- nuorisotila
- nuorten työ- ja valmennuspalvelut
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- Kulttuurilaitokset
- palvelutori
- kirjastot
- pelastuslaitokset

terveyskeskukset ja sairaalat

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulko-kohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat
- virikystyrannat
- talviuintipaikka/avanto
- ulkokuntosali
- muut kentät, liikuntalaitteet

ulkoilureitit ja ladut

- leikkipaikat
- viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet
- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asemakaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä

uskonnolliset rakennukset

- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- kaupallisen keskustan raja
- juna-asemat / -seisakkeet
- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

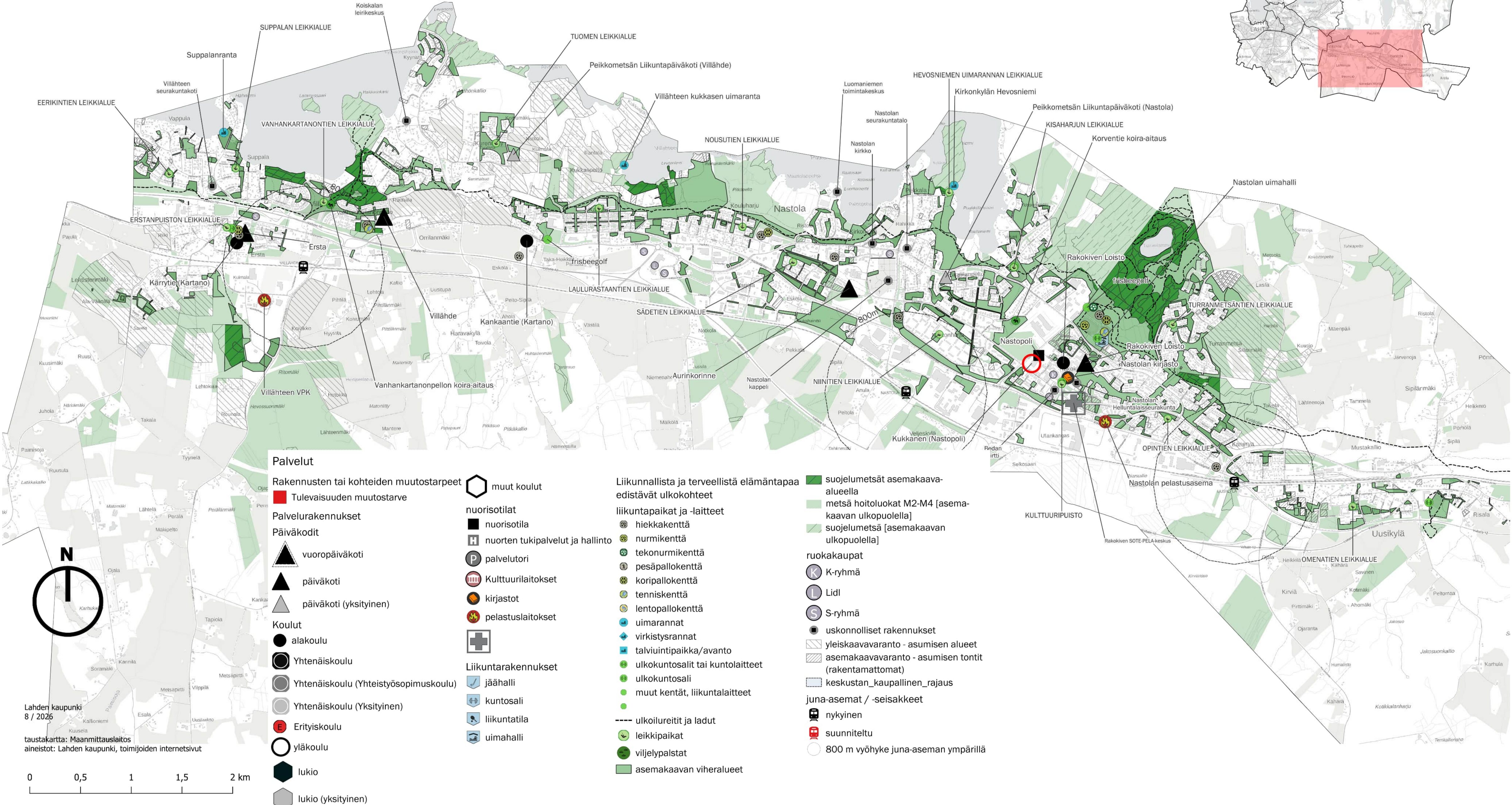
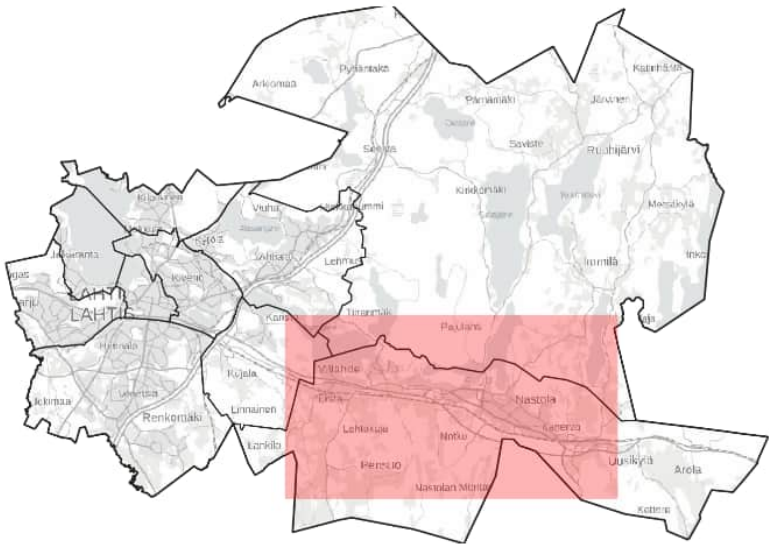

Lahten kaupunki
kaavoitus 9 / 2026

kaustakartta: Maarimittauslaitos
aineistot: Lahden kaupunki,
toimijoiden internetsivut

0 0,5 1 1,5 2 km

Aluepalveluohjelma 2026
Palveluverkko 2040
Nastola - eteläinen

Palvelut

- Rakennusten tai kohteiden muutostarpeet
- Tulevaisuuden muutostarve

Palvelurakennukset

Päiväkodit

- vuoropäiväkoti
- päiväkoti
- päiväkoti (yksityinen)

Koulut

- alakoulu
- Yhtenäiskoulu
- Yhtenäiskoulu (Yhteistyösopimuskoulu)
- Yhtenäiskoulu (Yksityinen)
- Erityiskoulu
- yläkoulu
- lukio
- lukio (yksityinen)

muut koulut

nuorisotilat

- nuorisotila
- nuorten tukipalvelut ja hallinto
- palvelutori
- Kulttuurilaitokset
- kirjastot
- pelastuslaitokset

Liikuntarakennukset

- jäähalli
- kuntosali
- liikuntatila
- uimahalli

Liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa edistävät ulko-kohteet

liikuntapaikat ja -laitteet

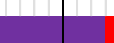
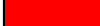
- hiekkakenttä
- nurmikenttä
- tekonurmikenttä
- pesäpallokenttä
- koripallokenttä
- tenniskenttä
- lentopallokenttä
- uimarannat
- virkestysrannat
- talviuintipaikka/avanto
- ulkokuntosalit tai kuntolaitteet
- ulkokuntosali
- muut kentät, liikuntalaitteet
- ulkoilureitit ja ladut
- leikkipaikat
- viljelypalstat
- asemakaavan viheralueet

- suojelumetsät asemakaava-alueella
- metsä hoitoluokat M2-M4 [asema-kaavan ulkopuolella]
- suojelumetsä [asemakaavan ulkopuolella]

ruokakaupat

- K-ryhmä
- Lidl
- S-ryhmä
- uskonnolliset rakennukset
- yleiskaavavaranto - asumisen alueet
- asemakaavavaranto - asumisen tontit (rakentamattomat)
- keskustan_kaupallinen_rajaus
- juna-asemat / -seisakkeet
- nykyinen
- suunniteltu
- 800 m vyöhyke juna-aseman ympärillä

Liite 4. Alustava investointiaikataulu suunniteltujen kohteiden osalta

KOULUT JA PÄIVÄKODIT		ind. 104								
	M€	2 025	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030	2 031	2 032	
- Mukkulan monitoimitalo	36,7									
- Hennalan päiväkodin uudisrakennus										
-Väistötilatarve huomioidaan toteutuksen yhteydessä. Käyttötalous- ja investointivaikutukset tarkentuvat jatkovalmistelussa toteutusmallin perusteella										
- Kanervikon erityiskoulu (sairaalakoulu)	4,7								 	
-Kartanon koulun Kärrytien toimipisteen ja Erstan päiväkodin uudistaminen – investointikustannus, päiväkotitilojen mitoitus ja aikataulu tarkentuvat hankesuunnittelussa							 			
Symbolivärit:										
hankesuunnittelu										
suunnittelu										
rakentaminen										
kilpailutus										
käytön aloitus										

Liite 5. Tiivistelmä lausunnoista

Lausuntojen perusteella aluepalveluohjelman politiikkatavoitteita pidettiin pääosin tarpeellisina ja ajankohtaisina. Lausunnonantajat korostivat erityisesti palveluverkon pitkäjänteistä kehittämistä, alueellisen eriytymisen ehkäisyä, palvelujen saavutettavuutta sekä vaikutusten ennakoarvioinnin merkitystä päätöksenteossa.

Useissa lausunnoissa korostettiin vaikutusten arvioinnin merkitystä sekä tarvetta tarkastella päätösten vaikutuksia lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin, erityisryhmiin, alueiden elinvoimaan, saavutettavuuteen sekä segregaaion kehitykseen. Lisäksi vaikutusten arvioinnissa toivottiin huomioitavan taloudellisten vaikutusten ohella pitkän aikavälin hyödyt sekä toimimatta jättämisestä aiheutuvat mahdolliset kustannukset.

Lausunnoissa korostuivat esteettömyys, saavutettavuus ja toimivien joukkoliikenneyhteyksien merkitys. Lausunnonantajat kiinnittivät huomiota erityisesti palvelujen yhdenvertaiseen saavutettavuuteen sekä ikääntyvän väestön ja erityisryhmien tarpeiden nykyistä vahvempaan huomioimiseen palveluverkon kehittämisessä. Lisäksi useissa lausunnoissa korostettiin myös kaupungin tilojen yhteiskäytön lisäämistä sekä yhteisöllisyyttä tukevien tilojen merkitystä asukkaiden, yhdistysten ja muiden yhteisöjen toiminnalle.

Mukkulan monitoimitalo sai lausunnoissa laajaa kannatusta. Samalla korostettiin monitoimitalon esteettömyyttä, saavutettavuutta, kunnossapitoa sekä lähiluonnon huomioimista. Hankkeen toteuttamista toivottiin nopeutettavan.

Saksalan uimahallin sulkemiseen suhtauduttiin kriittisesti. Lausunnoissa korostettiin uimahallipalvelujen saavutettavuutta, vaikutuksia ikääntyneisiin, lapsiin, nuoriin ja erityisryhmiin sekä tarvetta arvioida vesiliikuntakeskuksen kapasiteettia eri käyttäjäryhmien näkökulmasta. Lisäksi esitettiin näkemyksiä uimahallipalvelujen säilyttämisestä, korvaavista palveluista sekä kuljetusjärjestelyistä.

Kasakkamäen koulun osalta eteläinen kumppanuuspöytä suhtautui kriittisesti koulun lakkauttamiseen ja korosti kattavien vaikutusarviointien, vaihtoehtojen vertailun sekä kuntotutkimusten merkitystä ennen päätöksentekoa. Lausunnossa nostettiin esiin vaikutukset lasten oppimiseen, koulumatkoihin, liikenneturvallisuuteen, perheiden arkeen, alueen vetovoimaan ja yhteisöllisyyteen sekä Kärpäsen koulun valmiuteen vastaanottaa Kasakkamäen oppilaat.

Kanervikon erityiskoulun sijoittamista keskussairaalan yhteyteen pidettiin perusteltuna.

Hyvinvointialue kiinnitti kuitenkin huomiota asian taustojen kuvaamiseen sekä kaupungin ja hyvinvointialueen vastuiden selkeään esittämiseen.

Kanervan päiväkodin osalta korostettiin palvelujen saavutettavuutta, väestökehityksen epävarmuuksien huomioimista, sairaala-alueella työskentelevien perheiden palvelutarpeita sekä päiväkodin ympäristökasvatuksellisia vahvuuksia.

Asemantaustan päiväkodin osalta vammaisneuvosto nosti esiin erityistä tukea tarvitsevien lasten palvelujen yhdenvertaisuuden, henkilöstön riittävyyden sekä muutosten ennakoitavuuden lapsille ja perheille.

Ruoriniemen päiväkodin osalta lausunnossa korostettiin Kivimaan monitoimitalon tilojen ja piha-alueiden riittävyyden arviointia sekä väistötilojen laadun huomioimista.

Palvelutorin osalta keskusta-alueen kumppanuuspöytä ja vammaisneuvosto korostivat nykyisen palvelutorin hyvän saavutettavuuden, palveluiden keskittämisen ja matalan kynnyksen asiain säilyttämistä mahdollisista sijaintiratkaisuista riippumatta.

Maauimalan toteuttamismahdollisuuksien selvittämistä pidettiin kannatettavana kaupungin vetovoiman ja virkistysmahdollisuuksien näkökulmasta useissa lausunnoissa.

Lausunnoissa korostettiin kaupungin veto- ja pitovoiman vahvistamista sekä opiskelijamäärän kasvun ja keskustan kehitysnäkymien huomioimista palveluverkon pitkän aikavälin suunnittelussa. Lisäksi lausunnoissa esitettiin kehittämistoiveita liittyen joukkoliikenteen palvelutasoon ja saavutettavuuteen, lähiliikuntapaikkoihin, nuorten vapaa-ajan mahdollisuuksiin, liikuntapalveluihin, ikääntyneiden kokoontumistiloihin, opiskelijoiden sitouttamiseen Lahteen sekä yhdistysten toimintaedellytysten tukemiseen.

Itäinen kumppanuuspöytä esitti huomioita Nastolan Kirkonkylän ja Kariston alueiden palvelutarpeista sekä korosti ohjelman toimeenpanon vastuiden ja seurannan selkeyttämistä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue korosti kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyön merkitystä aluepalveluohjelman toimeenpanossa, erityisesti lasten, nuorten ja opiskeluhoollon palveluihin liittyvissä kysymyksissä.